

పండుగ పదాలు	2
కొండరెడ్ల పాటలు	33
విశాఖగిరిజనుల పాటలు	65
నల్లమల చెంచుల పాటలు	95
సామెతలు	108
పాడుపుకథలు	114
పటాలు	116

పండుగ పదాలు

పంతుగ పదాలు

రండోచేరి పాండవులార - భోంచేయరండో :

తన కృషి ఫలించిన కానివాడ నీలన్నదొర దేవునికి ఆరగింపులిస్తున్నాడు.

కానివాడ దేవుడికి - నీలములో

ఏమేమి ఓరెలు - నీలములో

కొత్తకుండ ఓరెలు - నీలములో

కోనేటి పళ్ళేలు - నీలములో

ఒరుదొప్ప సేసలు - నీలములో

అడ్డాకు పళ్ళేలు - నీలములో

ఆటసిరి కళ్ళలోన - ఆడవేడుకలయ్య

పాటసిరి కళ్ళములోన - పాడవేడుకలయ్య

లే లే లేల లేలమ్మారో - ఓలే లేల లేల

లే లే లేల లేలయ్యారో - ఓలే లేల లేల

మళ్ళీ వచ్చిరి పాండుగూలు - మలకరి దేశాలు

తేలివచ్చిరి పాండుగూలు - తెల్లదేశాలు

తిరిగి వచ్చిరి పాండుగూలు - తిరపతి దేశాలు

కూర్చున్నారు పాండుగూలు - కుసుమనీడలకాడ

చేరున్నారు పాండుగూలు - చెరుకునీడల కాడ

దాగున్నారు పాండుగూలు - దబ్బనీడల కాడ

నిలుచున్నారు పాండుగూలు - నిమ్మనీడల కాడ

తేలివచ్చిరి మా తండ్రుల - చేదండాలమీద

పారివచ్చిన పాండుగులకు - పాదాలైన కడిగి

పట్టుచీర చెంగులతోను - పాదాలైన వత్తి

కాళ్ళు కడిగిన ఉదకంబులు - కాల్యలైపారె

చేతులు కడిగిన ఉదకంబులు - చెరువులైపారె

ఉదకాలెత్తిన ఉదకంబులు - ఊటలైపారె

కూర్చోమని వేసిరిబాబు - కురుచుటక్కుల పీట (కుర్చీ)
 పడుకోమని వేసిరిబాబు - పట్టేమంచాలు
 దూదోమని వేసిరిబాబు - దూదిపరుపులు
 తలగడని వేసిరి బాబు - తారపీటలు
 కూర్చున్నారు పాండుగులు - గున్నతాడిపొడవు
 నిల్చున్నారు పాండుగులు - నిలువుతాడిపొడవు
 వేగునాడు (జామున) కావించిరి - వెల్లదావాలు (దాహాలు)
 పరుగునాడు కావించిరి - పాలదావాలు
 రండోచేరి పాండవులార - దప్పులారగించు
 రండోచేరి పాండుగులార - భోంచేయరండో
 లే లే లేల లేలమ్మారో - ఓలే లేల లేల
 లే లే లేల లేలయ్యారో - ఓలే లేల లేల

చింతకింద సిమ్మస మేసి ఉన్నారు - పాండుగులు (సింహాసనం)
 చిక్కుడుకింద చిన్నబోయి ఉన్నారు - పాండుగులు
 మామిడికింద మాటమీరి ఉన్నారు - పాండుగులు
 చిక్కుడుకింద చిన్నబోయిఉన్నారు - పాండుగులు
 జువ్వికింద జూజమాడి ఉన్నారు - పాండుగులు

ముగ్గులులేని యింటికాడ - మేమొల్లమయ్య
 ఉత్తరగన్నీక తెప్పించేము - ముగ్గులువేయించి
 అలుకులులేని ఇళ్లకాడ - మేమొల్లమయ్య
 ఉత్తరగన్నీక తెప్పించేము - అలుకులైనచేసి
 సాటు, తంబాలు, దూలాలు, సత్తర (అటక), కొమరబల్ల (తేనెబల్ల)
 పెండెలు, (వడ్డలు) లేని - యింటికాడ మేమొల్లమయ్య
 ఉత్తరగన్నీక తెప్పించేము - సాటులు, (తంబాలు) వేయించి

పాటించి కోసిరిబాబు - పచ్చగడ్డికోత
 కూడించి కోసిరిబాబు - కొండగడ్డికోత
 దాటించేసి కోసిరిబాబు - దబ్బగడ్డికోత

అంటిమట్టి పుదుకుడుబల్లలు - కోయించేటివేళ
 అంటియాకు దారబందాలు - కోయించేటివేళ
 గుమ్మడిగింజ దారబందాలు - కోయించేటివేళ
 చింతగింజ చిత్తరవన్నెలు - చేయించేటివేళ
 మామిండ్లను కొట్టిమరి - మల్లెశాలులకట్టి
 చింతలను కొట్టిమరి - చిన్నశాలలు కట్టి
 ఏడెలను కొట్టిమరి - వెలలోకాలుకట్టి
 బూరుగులను కొట్టిమరి - భూలోకాలుకట్టి
     లే లే లేల లేలమ్మారో - ఓలే లేల లేల
     లే లే లేల లేలయ్యారో - ఓలే లేల లేల

 కమసాలయ్య కమసాలయ్య - రావో కమసలయ్య
 రాజులున్న బరిణెశాలకు - రావో కమసలయ్య
 అలకాపురికి బరిణెసాలలు - ఏలాగునవయ్య
 కామధేనువు కల్పవృక్షము - ఏలాగున్నవయ్య
 కామదేవుడు కల్పవృక్షము - చాలాగున్నవయ్య
 మూడుమూళ్ళ పళ్ళెపాకు - ముంగటవెయ్యారజాన (అర్జునా)
 ఆరుమూళ్ళ పళ్ళెపాకు - అంగటవెయ్యారజాన (అర్జునా)
 సత్తెమైన ముత్తేలమ్మ - కాచికాపాడు
 కొక్కెరకోడి కూసేవేళ - కొండ లేచెడివేళ
 ఊరకోడి కూసేవేళ - ఊరు లేచెడివేళ
 చంద్రుడు జగములను - ఏలేటివేళ
 సూర్యుడు చుక్కలు - సుడిదిరిగేటివేళ
 సత్యముగల్గ దేవతలకు - పచ్చిబద్దలు శరణు
 కోపములేని మాయమ్మకు - కోటిగద్దెలు శరణు
 పసిబిడ్డ బాలపాప - చల్లంగ చూడవాలె
     లే లే లేల లేలమ్మారో - ఓలే లేల లేల
     లే లే లేల లేలయ్యారో - ఓలే లేల లేల

కోలాటం :

మద్దిబుగ్గి మసదాలు - అంబలైన కాచి
గేదెపెండ చారుకూరని - అరముచేసిరి పాండుగులు
తుమ్మికూర తొమ్మిదేండ్లు - ఆరముచేసిరి పాండుగులు
పాపికూర పదేడులు ఆరముచేసి - పాండుగులు
పుట్టమన్ను అంబలియని ఆరముచేసి - పాండుగులు
లే లే లేల లేలమ్మారో - ఓలే లేల లేల
లే లే లేల లేలయ్యారో - ఓలే లేల లేల

తేలివచ్చిరి పాండుగులు - తెల్లదేరాలమీద
తూలివచ్చిరి పాండుగులు - తుమ్మినీడల కాడ
తారివచ్చిరి పాండుగులు - టంగుడునీడల కాడ
మళ్ళీవచ్చిరి పాండుగులు - మలకరిదేశాల
చక్కెరదేవికోటలోన - చేదండాలు పట్టి
తేలివచ్చిరి మా తండ్రులు - చేదండాలమీద
లే లే లేల లేలమ్మారో - ఓలే లేల లేల
లే లే లేల లేలయ్యారో - ఓలే లేల లేల

రారయ్యో పాండుగులార - వన్నాలరగించు
కాకరకాయ కమ్మనంటలు - కలదొంతులు పెట్టె
పేపరకాయ పిండివంటలు - పేదుంపలు వండె
గిలుకులర సేముంతను - గలుకువైన ముంచి
రండోచేరి రాజులార - భోంచేయరండో
పులితోక పట్టెడతాడు - ఏ రాజుకు చెల్లు
పులితోక పట్టెడతాడు - పాండురాజుకు చెల్లు
పిల్లితోక పట్టెడతాడు - భీమన్నకు చెల్లు
పాముతోక పట్టెడతాడు - పాండవరాజుకు చెల్లు
మువ్వలచేట గవ్వలరోకలి - ఏయమ్మకు చెల్లు
మువ్వలచేట గవ్వలరోకలి - సీతమ్మకు చెల్లు

పదాల సంబరాలు :

ఈ రోజు యారోజు ఏమిటి - పువ్వులరోజు

లే లే లేల లేలమూరో - ఓలే లేల లేల

ఎండాకాలం పైరోజు - పాలపువ్వులరోజు

ఎండాకాలం పైరోజు రెల్ల, మోదుగ, బూరుగ, సంపెంగ

రావో రావో రాగమ్మ - రావో రాగమ్మ

దుమ్మకొండ జలముదొక్కి - రావో రాగమ్మ

రావియాకు రాలదొక్కి - రావో రాగమ్మ

జువ్వియాకు జుజమాడి - రావో రాగమ్మ

భూమిదేవికి కట్టినకోక - ఏమిటి పూలకోక

భూమిదేవికి కట్టినకోక - బూరుగుపూలకోక

ముత్తేలమ్మకుకట్టినకోక - ముషిణిపూలకోక

మావెలమ్మకుకట్టినకోక - మామిడిపూలకోక

సారునమ్మకుకట్టినకోక - సిర్లిపూలకోక

మడుగునపోయే గామతల్లికి - ఏమేమి సాంబురాలు

మడుగునపోయే గామతల్లికి - పదాల సాంబురాలు

మళ్ళీవచ్చిన మావెలితల్లికి - మేలైన సాంబురాలు

గూపిపండుగ :

‘మన గూపికొలువులకు మీరు తల్లి దిగుడు

ఓ కానెవాడ దేవతలార మీరు తరలిరండు

ఎడ్లకొండనుండేటి ఓ కన్నమరాజు

మన గూపికొలువులకి మీరు తరలి రండో

ఇవదోటి దినమందు మీరు కదలి రండు

విచ్చేసి రాకుంటె విధంచేసి రండు’

“పుట్టినదట భూమిదేవుడు - పూరడి పిట్టలవన్నె

లే లే లేల లేలమూరో - ఓలే లేల లేల

లే లే లేల లేలయ్యారో - ఓలే లేల లేల

తారీదోయ్ భూమి దేవుడు - తాచుపాములవన్నె

పెరిగిదోయ్ భూమిదేవుడు - పేపమూలజమ్మి

ఈజమ్మో ఆజమ్మోయ్ - పాండవుల జమ్మి

పూసిదాట ఔజమ్మోయ్ - పూవులతోటి మోగి

పెరిగిదాట ఔజమ్మోయ్ - పిందెలతోటి మోగి

కాసిదట ఔజమ్మోయ్ - కాయలతోటి మోగి

పండినార పండ్లకోయ్ - పక్షులయిన చేరె

దుల్లినార పండ్లకోయ్ - దుప్పులైన చేరె

రాలినార పండ్లకోయ్ - రాలెలైన చేరె (రాలెపిట్టలు)

పూసినార పండ్లకోయ్ - పూరండ్లయిన చేరె

పూరండ్లకు సాధింపులు - వారెవ్వారు రాజ

పూరండ్లకు సాధింపులు - చాయగ మతులవారు

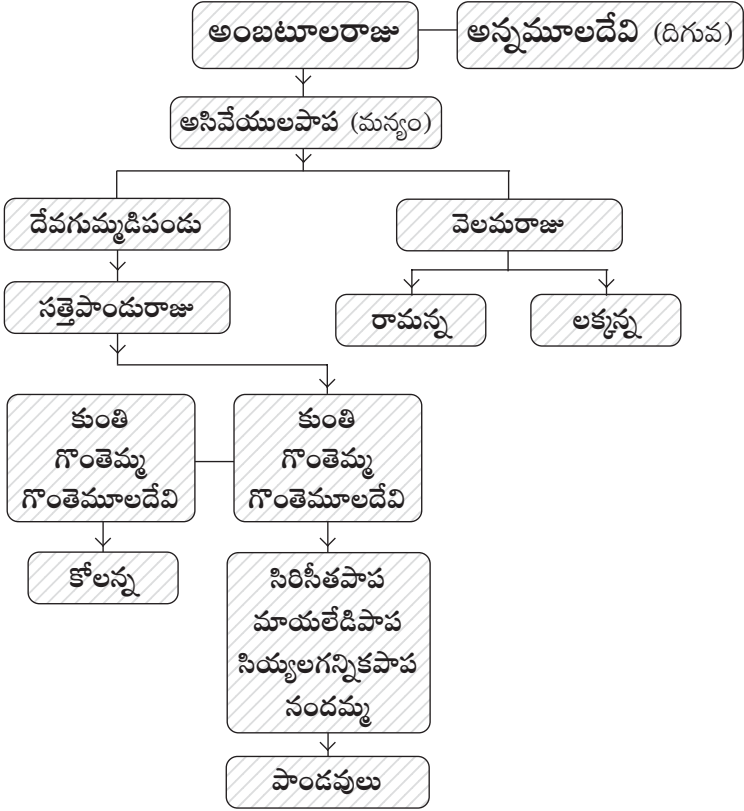
పూరండ్లకు సాధింపులు - లెంకల పూజార్లు

సత్తెముగల్ల భూమిదేవి - కాచికాపాడు

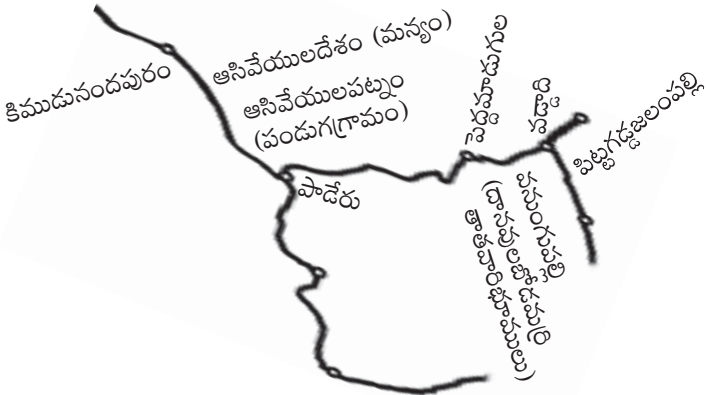
ఐదలరాజుకు లెంకల పూజార్లు - సాయగ మతులవారు

సత్తెముగల్ల భూమిదేవి - కాచికాపాడు”

నందిపదంలో ప్రధానపాత్రల చుట్టరికాలు

నందిపదంలో ప్రదేశాలు

నందిపాట :

జోర జోర జోర - పంచ పాండవులార॥

(జోర = శరణు)

తొక్కిన భూదేవత - తోడుగాయవలె

మట్టిన భూదేవత - మనసు గాయవలె

ఎర్రబూసవల్ల - ఎలుగులెత్తవాలె

పచ్చబూసలవల్ల - పలుకు లాడవాలె

తెలిసిన నుడుగులు - తేల జెప్పవాలె

(నుడుగులు = కథలు)

మరచిన నుడుగులు - మతినిగొలుపవాలె

కంచునగరి జోడు - కడలి మోగవాలె

కల్లుతాగితీమి - కమముతప్పితీమి

కూడుతింటిమి - కులముతప్పితీమి

తప్పులొప్పులు మాకు - దయను జూడవాలె

మన్యందేవతలు :

లోతుగడ్డనున్న - వీరభద్రుడ

లంబసింగినున్న - బాలరాకాసమ్మ

బోడకొండనున్న - శాంబరమ్మ నీవు

మాడుగులనున్న - మత్స్యకంబేరమ్మ

కొండకంబేరున్న - నీలకంఠుడ

ధమ్మము సావడి - మనము చేరవాలె

ఎటువెళ్ళినారో - పంచపాండుగూలు

బాలనందులకు - భకితి చేయవాలె

జలగన్నికలు :

అప్పయేడుగురు - జలగన్నికలు

పులులకూతురు - పుష్పగన్నికదేవి

నాగుల కూతురు - నల్లగన్నికదేవి

ఎలుగుల కూతురు - ఎర్రగన్నికదేవి

పాముల కూతురు - పాలగన్నికదేవి

వన్నెగల్లవారు - వయసుగల్లవారు

కన్నుగల్లవారు - కన్నెవారంత

పతివ్రతలోయి - బాలపాపలేము

ఏటి ఒడ్డునున్న - శివలె గాంధారమ్మ

రామకచ్చేరులకు - మీరు రావాలె

ధర్మము సావడి - వెన్నెల పందిరి

విరటివారి దేశము - విటిక పండుగలు

కాశివారి దేశము - గంగపండుగలు

కొండవారి దేశము - కొలువు పండుగలు

కోటొక్కయజ్ఞాలు - పెడుతమంటిరి

అన్నెమెరుగము బాబు - అగసు పచ్చులము

పున్నెమెరుగము బాబు - పుణ్యపురుషులము

అంత్రమెరుగము - తంత్రమెరుగము

పాపపున్నెలెరుగని - సిరినరులము

అగ్గిసుగ్గిలతో - భక్తి చేయవాలె

గుగ్గిలపు ధూపాలు - వజ్రరపు సేసలు

గుగ్గిలపు ధూపాలు - పుచ్చుకుండోయని

నల్లఉసిరికాయ - నాగబిరుదులేమొ

గవ్వలచేటలు - మువ్వలరోకలి

మువ్వలరోకలి - ముందు నడవవాలె

గవ్వలచేటలు - గన్నెడుడవవాలె

గుగ్గిలపు ధూపాలు - మీ తాతసొమ్ముల

వజ్రరపు సేసలు - మీ అబ్బు సొమ్ముల

ఎటువెళ్ళినాదో - అప్పు గొంతెమ్మ

ఎటువెళ్ళినావో - అన్న ధర్మరాజు

పిట్టగడ్డ జలంపల్లి - పట్టపు కోలన్న

లే లే లేరన్న - లేకోలన్న

గ్రామదేవతలార - శరణు తల్లులార

తప్పులున్నగాని - ఒప్పులున్నగాని

కాపులుండవాలె - కరుణ జూడవాలె

ఎటువెళ్ళినారు - బాలనంబరులార

(నంబి-నంబరులు=బాలవెజ్జలు)

ఛీ ఛీ ఛీ ఛీయంటె - సిగ్గులేదుర మీకు

లే లే లేయన్న - లెక్కలేదు మీకు

ఆడబొట్టెకైన - రోషమున్నదేమొ

మగ తామసాలు - మనకు బుట్టలేదు

నీతి లేదుర మీకు - పంచపాండవులార

పెట్టుబడులుంటే - పెగలగొట్టవాలె

వెండిబెత్తలతోటి - వెళ్లగొల్లవాలె

మాయబొక్కలుంటె - మనమె చూడవాలె

మిందెగురువన్న - తొండగురువన్న

బల్లిగురువన్న - ముంగిగురువన్న

చేరిరండు బాబు - దేవగురువులార

చేరుమామిడి - చేరిరావాలె

దబ్బవనాలు మీరు - దాటిరావాలె

రంగలాటలోయి - సింగలాటలోయి

సింగలాటలేమొ - మనము ఆడవాలె

పెనుగొండలోని - పెద్ద పేములేమొ

దుమ్ముకొండలోని - రాచెలుక దుంపలు

గొడుగు జంబిలి దారి - మనము వెళ్లవాలె

వెళ్ళుడూర బాబు - బాలనంబరులార

కముజు కొక్కెరలు - మనము తేవాలె

సెనగలు బెల్లాలు - టెంకాయ కొబ్బర్లు

మదురుక్ష ఫలాలు - తేనె మామిడి పండ్లు

భీమన్న దొడ్డికి - బీరకాయలట

సహదేవుడికి - సారుదుంపలట

హనుమంత పగడాలు - సత్తైవిత్రనాలు

వెళ్ళుడూర బాబు - బాలనంబరులార

అగ్గివచ్చినగాని - సుగ్గివచ్చినగాని

కొట్టికొండలాడి - మట్టిమంతరించి

ఎటువెళ్ళినారు - పంచపాండవులు

పాండవయోగంపట్టినవారిని ఉసికొల్పడం :

అప్పజెల్లెలు - అడ్డమున్నారా

దుక్కిపెండెలు - దురియయున్నారా

అమ్మ వండిన కుండ - ఆనియున్నదా

కోటియజ్జాలమీద - తేలిరావలె కొడుక

గిడ్డులుదూరని - గడ్డవేనాలేమో

కాకులుదూరని - కారటడవులు

పులులుదూరని - పుల్లటడవులు

పాములుదూరని - పేముటడవులు

గోరిండివనాలు - తేలిరండు బాబు

గదవిద్యలవాడు - ఘనుడు భీమన్న

ఉక్కురోకలిబండ - వాడిచేత కొడుక

హరివిల్లువాడు - యన్నఅరుజన్న

సురటికొండలలోన - సురదానుడట

బందలగిరిలోన - బట్టదానుడట

కొండనున్నవాడు - కొండదానుడట

గడపనున్నవాడు - గడపదానుడేమో

కొండపెండెలు - అవతరించినాడు

ఎటు వెళ్ళిడోయి - ఘనుడు భీమన్న

దానుడు భీముడు - బావమరదులట

(దానుగుడు = దానవుడు)

ఎటువెళ్ళినావో - అన్న అరుజన్న
రాతికొండలోనె - రంగదూలవాలె
కాలభైరవుడు - కలయదొక్కవాలె
డెబ్బయేడుమన్నేలు - దాటిరావాలె
నల్లగొండలోని - అడవిరాయ నీవు
బురదగుండములోని - కప్పదేవుడ నీవు
ఎటువెళ్ళినావో - తమ్ముడ సహదేవ
ఎటువెళ్ళినావో - తమ్ముడ నకులన్న
పాండవులదేశము - కొలువులెత్తినాము

దానుడు పుట్టేటి - ఘడియ వచ్చిదట
తొలకరి మెరుపులు - మెరుసుతున్నవట
వండగండ్ల వరుషాలు - కుంభవరుషాలు
కన్నెకాలువలు - పారుతున్నవట

దానుడు తల్లిర - పూలతంబలి కొడుక
తండ్రి అంజలి మహారాజు - గర్భవాసమందు
పుట్టి ఉన్నడట - ఘనుడు దానుగుడు
దేవి వరముచేత - భీమసేనుడు
వాయు వరముచేత - అన్న అరుజన్న
కొర్రవారల్లుడు - కొండదానుగుడు
బిడ్డిగవారల్లుడు - భీమసేనుడు
దానుడు భీముడు - బావమరదులట

ఆటలకు ఓటెము - పాటలకు పట్టు
గడ్డకు గట్టు లేదు - ఓరి కొడుక
తేనె పండినట్లు - పండుగూలు మనకు
పండవాలె బాబు - పంచపాండవులారా

ఏడుసికలు కట్టవాలె, - ఏడుకోట్ల బొట్లు పెట్టవాలె
భీమసేనుడికి - బొమ్మదిద్దవాలె

పాతరోకలిబండ - అమరించవాలె
కోపచింతలేమొ - వద్దురోయి తండ్రి

అంబటూలరాజు - అసివేయులపాప :

దండము దండము - అంబటూలరాజు

జనమమెత్తినారు - తెల్లరాజాలమీద

ధిల్లీ దేశాలు - ధిల్లీ రాజ్యాలు

అస్రగిరి - ఓ - పర్వతాలమీద

పెసరగిరి - ఓ - పర్వతాలమీద

నాగేంద్రావో - ఓ - పర్వతాలమీద

దోస గిరులు - ఓ దొడ్డవేనాలు

సూర్యదిమ్మడాలు - చంద్రదిమ్మడాలు

అందుకొంటివో - అసివేయులభూమి

పల్లన - ఓ - పదివేయులు కొడుక

ఆరువేయులు పూరుబయలు - అందితీవకొడుక

రారా రారా - అంబటూలరాజు

దుక్కిపనులేమొ - కదిలినాడుబాబు

సత్తెమైనవాడు - అంబటూలరాజు

ఓలిక పూదులు - వడ్డనపు నాగలి

పలుపులు మోకులు - ఏరుకున్నడట

పూలగొండకేమొ - పులిని తెచ్చిడి

ఎర్రగొండలకు - ఎలుగుకు తెచ్చిడి

ఎలుగుకు పులికి - ఏరుకలిపినాడు

పులికి వెలుపల - ఎలుగుకు దాపల

తెల్లజంకులమీద - దున్నుతున్నడట

అసివేయులపాప - యాదివండినది

అది వండినాది - దేవభోగాలేమొ

పల్లన పండిది - పాల బుడమలేమొ

నడిగాళ్ళ పండిది - నల్లపనుతురేమో
మెట్టున పండిది - మెట్టునన్నాలు
కొండన పండిది - కోటి యపరాలు
సల్లసల్లులేమొ - నెత్తినెట్టుకొని
ముత్యాల ముంజూరు - తేలినాది కొడుక

దేవగుమ్మడి పండు :

కొంగు వినరగ- కొండలు పెండెలు
చేయి వినరగ - చెలకలు మెట్టలు
వెలుగులయినది - అసివేయులపాప
మూటమామిడి కింద - ముత్యాలాది పుట్ట
గొడిగింత సర్పాలు - యాది యెత్తుకొని
తల్లెడు నాగుర - తల్లి గోధుమనాగు
గరిభి చిన్నెలేమొ - యాది చిన్నెలట
పాము మాంసమంటె - తిందునన్నదట
అపుడట బాబు - కొండనాయుడేమొ
అంబటూలరాజు - వాడు వచ్చినాడు
ఉక్కు గునపము - ఏరుకున్నదట
ఉట్టికాపడిబద్ద - ఏరుకున్నదట
గుగ్గిలపు దూపాలు - వాడు ఏరుకొని
తల్లెడు నాగుర - తల్లి గోధుమనాగు
పారిపోయిదేమొ - తల్లెడు నాగు

ఆడబొట్టె పుడితె - నాగుల కోడలి
మగవాడు పుడితె - పొడుస్తాను మరి
శాపనాలు అది - పెట్టినాది బాబు
గుడ్డిది సొట్టది - నాగునిచ్చినది
దేవగుమ్మడిపండు - జనిమించినాది

పాండవరాజు పుట్టుక :

కాలుచేతులులేని - కనక గుమ్మడిపండు

రూపు రేకలేని - రూపగుమ్మడిపండు

చింతగొల్లవాడికి - దొరికినాది బాబు

జో జో జోయని - జోలవేసుకోగా

జలతారుచీరెలు - వారికాయినది

చిరుగు గొంగళిలోన - బొక్కెన వేసుకొని

వాడు తిప్పగేమొ - చింతగొల్లవాడికి

వాడి కండువాలు - పట్టువలువలు

అంబలి తోడిర - కూరవండుమనె

అది మోసిదోయి - చింతగొల్ల బొట్టె

పీటకత్తియేమో - అది యేరినాది

గుమ్మడిపండుార - కొయ్యబోయిదోయి

చెయ్యి కోసెవుబొట్టె - కాలుకోసెవు బొట్టె

గుమ్మడిపండు యేమొ - పగులదన్నుకోని

సత్తెపాండువరాజు - పుడత ఉన్నాడు

గుమ్మడిబద్దలు - జల్లివేసినారు

సత్తెపాండువరాజు - నూనెలు పసుపులు

అద్దెడునీళ్లకు - ఆటబాలయాయి

కుంచెడునీళ్ళకు - కుగుడుబాలయాయి

చేరెడునీళ్ళకు - చెలగుబాలయాయి

నెమలిపిట్టవన్నె - వన్నెకాడువాడు

పూరడిపిట్టవన్నె - వన్నెకాడువాడు

పాండుగూల ఏమొ - పోడుకట బాబు

ఏమి పండిదోయి - పాండుగూల పోడు

అన్ని అపరాలు - పోసినారు బాబు

పోసి కుప్పలేమొ - వేసినారు కొడుక

ఎగజారు బందలు - పండినాది బాబు
చిలుకు చిక్కమేమొ - చిట్టగొడ్డలేమొ
వాడు ఏరుకొని - సత్తెపాండువరాజు

కర్ర తేనెలకి - తెర్రతేనెలకి
వాడు వెళ్ళినాడు - కొండనాయుడేనా

దుగ్గలబోయడు :

పనస రోకలిబండ - గదయేరుకొని
కర్రకంబలిగుడ్డ - భుజాన వేసుకొని
వాడు వెళ్ళినాడు - గజ్జెల భీముడు
గద్దలుదూరని - గిద్దుటడవులు
శంబలుదిరుగని - చిట్టిఅడవులేన
నిమ్మ నీడలకింద - నిలిచినాడు వాడు
జలదికి మొలచీదొ - జంబనేరేడు
పిండిమారుడుపండ్లు - యారదులుచేసి
జారికిది పండ్లు - అరదులు బాబు
దుగ్గలబోయుడు - వేసి యిడ్డడు కొడుక
ఏడేడు లంకలు - ఏకనరకినాడు
తల్లెడు లంకలు - తగుల నరికినాడు
కొమ్మరటి తోటలు - వేసిఉన్నడు
కాసి పూసి యవి - కనకమత్తులేమొ
చూసినాడు కొడుక - గజ్జెల భీముడు
మనసు పట్టలేదు - గజ్జెల భీముడేమొ
చెట్టుకొక కాయ - తీసినాడు వాడు
నిండ గరిసెడికి - మూటగట్టినాడు
పయ్యం పయ్యం మీద - నములుతున్నడేమొ
నములుతున్నడేమొ - పంది భీముడేన
నీతి జాతి లేదుర - పాండుగులకు
అప్పుడాట బాబు - దుగ్గల బోయుడు

ముక్కుపోయిన ఒలవకమ్మ - యేరుకొనికొడుక
 తోటచూపుకని - వచ్చినాడు
 నిక్కి నిగిడి యేమొ - చూసినాడు బాబు
 కోపములె వాడికి - పుట్టినాది కొడుక
 మూడు గడియలేమొ - భీముడిమీద కొడుక
 కొడుత ఉన్నడేమొ - దుగ్గలబోయుడు
 చీమకొరికినంత - సందులేదుర
 అటునిటువాడు - సూసినాడు భీమ
 ఎర్రటి కళ్ళకి - ఎక్కె కోపాలు
 పచ్చటి మొహానికి - పట్టెకోపాలు
 ఓడిపోయినాడు - దుగ్గలబోయుడు
 కోటి గద్దెలు గెలిచినాడు - గద్దెల భీముడు
 అండంగులువాడు - బొడ్డంగులువాడు
 వైము దుంపలేమొ - తెచ్చినాడు కొడుక

నందమ్మ - గౌరమ్మ :

చెల్లెలు నందమ్మ - అప్పగౌరమ్మ
 కొండనాయుడిదేశం - కోరివచ్చినారు
 విడుపు విడియలేక - జడుపు జడియ లేక
 అరహోరాలు - అంత వండుకొని

(అన్నహారాలు)

ముత్యాల మంజూరు - బయలెల్లినారు
 ఎక్కురాళ్ళ ఘాటి - ఎక్కుతున్నారు
 దిగురాళ్ళ ఘాటి - దిగుతున్నారు
 ముల్లరక్కిదోయి - సిరిసీతపాప
 పయ్యడాల చెంగు - పట్టి నడిచినారు
 పందిర పందిర - పంది భీమన్న
 కొండనాయుడి దేశం - ఎలాగ ఉన్నాది
 వెళ్ళగా వెళ్ళగా - కొండజంగాల భూమి

(నందమ్మ)

నల్లరాళ్ళఘాటి - నడిచి తేలవాలె
పారుతున్నదోయి - బాలగౌరవు
ఎంత గడుసుదోయి - బాలగౌరవు
నంది పండుగేమొ - నీకు చేస్తారు
పల్లన ఉంటేను - నాగులచవితి నాకు చేస్తారు
అరణ్యవాసం - జతలు యొగ్గినారు

కొండరాజ్యం తేలి - బాలనందమ్మ
కొండనాయుడిల్లు - వద్ద వచ్చిదట
దబ్బిగడ్డియిల్లు - దడిగట్టుకొని
యీతరెమ్మలయిల్లు - యీలారాలుకొడుక
తాటిమట్టియిల్లు - తడక గట్టుకొని
మూడు నెలలకోయి - నీళ్ళు పోసుకుంటే
ఆరునెలలకోయి - నీళ్ళే ఒల్లడట

అన్నగాద అన్న - దప్పికయయినది
గంగజలములు - యియ్యుమన్నదట
అబ్బివోరి కొడుక - పెద్దజాతి పిల్ల
ముక్కలిపీటలు - వేసి ఉన్నడట
పిన్నమ్మ వండిది - పిండిపెండెపుకల్లు
కన్నమ్మ వండిది - కణుజుదుమ్మ కల్లు
తత్తడది కల్లు - పొత్తడది కల్లు
తాగి చూచి దోయి - బాలనందమ్మ
తీయనె ఉన్నదోయ్ - పుల్లనె ఉన్నదోయ్

ఏమి చెక్కలూర - వేసిచేసినారు
కడుగుచెక్కలోయి - నేలగురిడి చెక్క
మూడురోజులోయి - మురుగబెట్టిరి
తాగిచూడగానె - మత్తులాట
మత్తుమత్తులట - పాణాలయిదట

గుగ్గిలపు ధూపాలు - వజరపు సేసలు
కోటొక్క యజ్ఞాలు - చేస్తనన్నడు
కొండకుపండింది - కొండకందులట
గరువుకు పండింది - నల్లఉలవలట
మడికి పండినాది - మల్లెపూసలట
పేరున పండింది - పేమంతులట

ముతక వరిబియ్యము - ముతకపప్పులతోను
కోటొక్క కొలువులు - పెడతానన్నడు
పూలుపుట్టలోను - కొదమనాగులాగ
కొలువుతీర్చు తల్లి - తల్లి నందమ్మ
నందిపండుగలు - నీకు చేస్తనన్నడు

కొండనాయుడింట - కోరితీర బాబు
బాలనందమ్మ - బాలగౌరమ్మ
దేవలోకానికి - శరణుజొచ్చితిమి
పుట్టకోటలోన - మీరు ఉంటరట

సంవత్సరానికి - ఒక్క దినములు
ఏడాది పర్వాలు - ఎత్తివచ్చిదేమొ
కొండనాయుడింట - కోరివచ్చితివి
గుగ్గిలపు ధూపాలు - హారతులు తండ్రి
వజరపు సేసలు - తీసిజల్లుతాము
మాగ్రామానికి - తోడుగాయి తండ్రి
జోర జోర జోర - బండి బసవన్న
కెంపులదిబండి - రత్నాలదిబండి

పాండవరాజుపెళ్లి :

అన్నమూలదేవి - అసివేయులపాప
సత్తె పాండువరాజు - పెండ్లి కబురులు
ఏదేశం పిల్లను - తెద్దమన్నారు

నాగలపురికి - పుట్టి ఉన్నదట
నల్లది గన్నిక - నాగులది మేడ
చీమలు దేవిన - నల్లరేవడి భూమి
గాజు కంబలిల్లు - ఘనగోపురాలు
పెగడాలు వెళ్ళుడు - పెద్దలు వెళ్ళుడు
అన్నదట బాబు - అసివేయులపాప

ఏడుగురు బాబు - పాండువ పెద్దలు
ముంగి గురువన్న - బల్లిగురువన్న
కొండకు పెద్దలు - తొండగురువన్న
చిలుకు చిలుకు దోవతులు - వేసుకున్నదట
మూడుసార్లు కల్లుబోసి - అడిగించినారు

తాత ఓతాత - తాత సుంకమరాజు
అప్ప ఓయప్ప - నాగగన్నికదేవి
పిల్లనియ్యనన్నది - నాగేంద్రరాలు
అన్నదమ్ములు - సూర్యసోమలవారు
ఎలాగోలాగ - ఒప్పుకున్నారు
చెదలనైనవారు - ఒప్పుకున్నరట

ఎన్ని కాయలుర - కల్లు తెచ్చిరి
మూడు కడవలకల్లు - వారుమోసిరి
పదిమనిషి వారు - కల్లుతాగినారు
సారతాగినారు - సంతసావడివారు
సామకల్లులేమొ - మూడుకడవలట

ఆలోచించినారు - పుట్టకోటవారు
ఏడు జతల అరిసెలు - వారికొప్పగించి
పిల్లనడుక్కొని - వెళ్ళిపోయినారు
శరణు దండము - పుట్టకోటవార

పెద్ద గడ్డదూలి - పెయ్యసారు కూర
మైలార ఒడ్డులో - మండి కూరలట
వండించినది - మూడు గరిసెలేమొ
అన్నమూలదేవి - వండించినాది

నాగ సుంకమరాజు - కబురు గట్టుడు కొడుక
చెదలనైన వారికి - కబురు గట్టుడు కొడుక
శుక్కురారము రోజు - సత్తెప్పాండువరాజు
ఏడుగురు పెద్దలు - వారు వస్తరన్న

లెండుర లెండుర - నూరింటివార
సంత సావడేమొ - మనము వెళ్ళవాలె
సంతలు గోనెలు - కడత ఉన్నరట
మైలారి సంతకు - వెళుదమన్నరట
సాయిలారి సంతకు - వెళుదమన్నరట
మళ్ళీవారం సంతకు - మనము వెళుదాము
నల్లగోడెలకి - గంతకట్టినారు
వెల్లకోడెలకి - గంటకట్టినారు
సయిలారి సంతకు - సన్నగాజులు
మయిలారి సంతకు - సన్నపురి చీర

ఉల్లినూనెలేమొ - సేసుకున్నరట
ముప్పయికోటిముసులకి - కబురువెళ్ళుడు తండ్రి
నవఖండ రాజులకు - కబురు గట్టుడు కొడుక
ఎండకని వేసినారు - వెండిపురి డేర
వానకని వేసినారు - వన్నెపురి డేర
మంచుకని వేసినారు - మల్లెపూల డేర
నీడకని వేసినారు - నీలిపూరి డేర

పాలకెత్తువారు - గదబలటకొడుక
పన్నెండు మందిర - పాలకెత్తుకొని

కల్లుతాగినారు - సంతసావడివారు

కల్లుతాగితిమి - కమము తప్పితిమి

కూడు తింతిమి - గుణము తప్పితిమి

పెద్ద పులులకు - పెద్ద 'బేండు' లేమొ

చెవుల పిల్లలకు - పిల్లింగర్రలేమొ

పట్టించినారు - మాఘన పెద్దలు

మూరుదెలుకేమొ - మూర్తగాడుబాబు

మాలపల్లి చేడెలట - లింగు లింగు సారి

వాడపూల బంతులెత్తిరి - లింగు లింగు సారి

దొంగలదోపు :

దొంగపూజారి - జాడ తీసినాడు

దొంగచేసినాడు - దొంగపూజారి

దొంగవాడడుగులు - దొడ్డయడుగులు

మూరెడు చేరెడు - దొంగవాడడుగులు

ఏమిగాదబాబు - దొంగపూజారన్న

అన్నము లేదాయె - బట్టలేదయె

ఏల తెచ్చినావు - పెద్దయింటి పిల్ల

వారి అమ్మగారు - ఏడ్చుచున్నరేమొ

ముక్కు చూదమంటె - కనపడదామె

మొగము చూదమంటె - తలయెత్తదాయె

సీతజాడలేమొ - వెతుకుతున్నరట

చింతపూవువన్నె - చీరెగట్టినాము

మల్లెపూవులది - రవికె బెట్టినాము

మామిడి పట్టెడ - పెట్టినాము బాబు

పలక సారులేమొ - గిలకసారు లేమొ

సీతపోతే పోయిదిగాని - పాతలనాటిది బంగారాలు పోయె
భామపోతే పోయిదిగాని - కాసులపేరులే పోయిదన్నరట
దొంగజాడలు - వెతుకుతున్నరట
చెరువు చెంగలితోవ - జారుకున్నడు వాడు

కర్రగోచులవాడు - కర్ణమొకలవాడు
వాడు కావాలెమొ - పుట్టు పూజరన్న
పాతగోచులవాడు - పరికి బుర్రలవాడు
వాడు కావాలెమొ - మట్టు మలపరన్న

మూలపావులవాడు - జాడిపావులవాడు (పావు = అడుగు)
కీసుబాసుదేశం - కిముడు నందపురము
కిముడు నందపురము - దొంగపూజారన్న
మా పిల్లను నీవు - తెచ్చియుంటివ కొడుక

కొడుకులేదని - కొమ్మలేదని
బొంకుతున్నడు వాడు - దొంగ పూజారన్న
సిట్టరాటకేమొ - కట్టినారు వాడిని
అలికి అరవై - ఓలికి ముప్పయ్యేమొ
ఇస్తామని - అంటున్నడట

ఆదివారమురోజు - తాడు దబ్బనము పిల్లకియ్యవాలె
భూదేవియంత - పీనెలుపోసిరి
ఆకసమంత - పందిరి వేసిరి
జోర జోర జోర - పంచపాండుగులార
జోర జోర జోర - బండిబసవన్న

చెయ్యికడిగితె - నోరుకడుగరు
ఆడిదప్పనివారు - పంచపాండుగులు
వంకకర్రకింద - తూరరూర వారు
వాయులవారితో - మాటలాడరట

తాత ముత్తాతలు - మాఘన పెద్దలు
 దూలి దుడిచేమొ - కట్టినారు బాబు
 దుర్గమాయిదేమొ - మనపట్న మేమొ
 పట్నమాయిదేమొ - మన దుర్గమేమొ
 పాడు దుడిచేమొ - కట్టినారు బాబు
 గడపలాయిదేమొ - మనపట్న మేమొ
 గామ జాకరమ్మ - నిలిపినారు బాబు
 గామ పోతురాజు - నిలిపినారు బాబు
 గడికాయు కొడుక - గడిపోతురాజు
 ఏదేడు పంటలు - ఏక కరువులు
 పనిపాటలకు బాబు - పల్లకున్నారు
 వేట తోటకు బాబు - వెళ్ళకున్నారు
 అనుభవసారాలు - సెడి ఉన్నారు

కోలన్న - కరువు :

గొంతెమ్మదేవికి - కన్నెరికములోన
 కోలన్న పుట్టగనె - కరువు పుట్టినది
 కోలన్న పుట్టగనె - అగది పుట్టినది
 మూడు పంటలకు - భూదేవతకు
 రొడ్డలేడు కొడుక - గడ్డిలేడు బాబు

పాండవుల రాజ్యం :

పాండవుల రాజం - ఎలాగున్నదీర
 పాండవూలబతుకు - దీనెరికమొయి
 పంట బాగెములు - మాకులేవు బాబు
 వేసెగి ఎండలు - వెర్రి ఎండలేమొ
 కాసే ఎండలు - కర్రి ఎండలేమొ
 ఏడు పంటలుర - చిన్నకరువు కొడుక
 పది పంటలుర - పెద్ద కరువు కొడుక

ఆకసములోన - మేఘము లేదు
ఏడు యోజనాలు - జలములేదోయి

అప్పుడాట బాబు - బంగరాల బల్లి
కొడుకులు యందరికి - అది పిలిచినది
దుంపలు తేగలు - నావల్లగాదు
అన్నరట బాబు - అన్న అరుజన్న
సత్తెమైనవాడు - సత్తెధర్మరాజు
దూది బోగాల - సత్తెధర్మరాజు

దానవుల బోడమర్రి - కిందనట బాబు
తాతవారి భూములు - డేరాలలోన
సిమ్మల సమ్మము (సింహాసనం) - తిరిగి ఉన్నరట
సిమ్మలగద్దె - చిన్నబోయినది
పిట్టగడ్డలోన - పుట్టితీవ కొడుక
కరువు కాలములోన - పుట్టితీవ కొడుక

కోలన్న అమ్మకం :

కోలన్న రాజుకు - నీవు అమ్మకొడుక
రార ఓరి కొడుక - గజ్జెలభీమన్న
దండలోన యేమొ - నారగట్టుకోని
వెళుత ఉన్నాడు - గజ్జెల భీముడు
కోలన్నకైన - కొనేవాడు లేడు

వాడి పిన్నమ్మర - అన్నమూలదేవి
ఓలి గాదెలెమొ - మలకపాతర్లు
దొంతురు పెనకలు కలిగి ఉన్నదట
గొంతెమ్మ కొడుకులు - కొమ్ముటేనుగులు
అన్నమదేవి కొడుకులు - అంబారేనుగులు

నల్లవాగులు - నడచివచ్చిరి బాబు
నడగళ్ళ ఫూటీల - నల్లవాగుల తోవ
నల్లపసుకుల తోవ - నడచి వచ్చిరి బాబు
మల్లెలు మల్లెలు - జోవెర్లు, జోవెర్లు
ఎగజారు బందలు - చిడుగళ్ళు వేనాలు
దాటి వచ్చినారు - తేలి వచ్చినారు

చుట్టు గోడలిల్లు - సున్నపు గచ్చులు
గాజు గంబలిల్లు - ఘన గోవురాలు
పేరుకి పోయిది - పెద్ద గరబదులు
దాటివచ్చిరి - కోరివస్తిరి బాబు

జోర జోర జోర - జోర బంగరాలబల్లి
బంగరాలబల్లి - బాలగొంతిదేవి
గిలుకుల అట్టుకు - గలుకున ఎక్కిది
అన్ని అపరాలు - తీసినాది బాబు
దేవలోకానికి - తీసి వండినాది

ఒదిగితిమి కొడుక - కొడువ కొంచెము లేదు
ఏమి వచ్చితీవో - గజ్జెల భీమన్న
అద్దెడు తూమెడు - ఇమ్ముగాదయమ్మ
చేరెడి పిడికెడి - ఇమ్ము గాదయమ్మ
గడియకాయు కొడుక - గజ్జెల భీమన్న
మూడురోజులాయి - ఆరురోజులాయి
ఘోరమైన నాకి - ఆకలాయిదమ్మ
నీవు వార్చేటిగంజి - వో తల్లి
నానోటనె - వార్చుమన్నడట
మున్నూరు - ఓ - ముక్కు గరిసెలేమొ
ముంగలిజావ - ఓ - చెల్లతాగినాడు
ఏమి మాయలుర - గజ్జెల భీముడ

మెతుకులంత ఏమొ - చెల్లతింతివీర
 అరుగు కొమ్ములోను - కుగిడినాడు కొడుక
 కుగిడి నాడుకొడుక - గజ్జెల భీముడు
 కోలన్నకు - అమ్ముతాను తల్లి
 అడ్డెడి బియ్యము - ఆడిగ బియ్యము
 కుంచెడు బియ్యము - కొడువ బియ్యమేమొ
 రొట్టె కాల్చుకొని - తినుమన్నదట
 తప్పెడిచ్చి కొన్నదోయ్ - తవిటి కోలన్న
 ఇంటి కొడుకులకు - పరకు పెట్టినది
 కోలన్నరాజు - కమ్మితిని తల్లి
 తప్పెడిచ్చిదమ్మ - తవిటి కోలన్న
 బాండువాలో - నూనె వేసుతున్నదట
 ఏడుకొండలలో - భీమసేనుడేమొ
 ఆకులైనవాడు - తెచ్చినాడు బాబు
 ఒక్కదొన్నెయేమొ - కుట్టినాడు కొడుక
 నిండ గరిసెడేమొ - వాడు తాగడము
 అర గరిసెడేమొ - ఇంటి మొత్తము

విత్తనాలు :

కొసరి కాయతుంబ - పట్టుకున్నడు కొడుక
 పరుగెట్టినాడు - గజ్జెల భీముడు
 కొండపోడు నేను - కొట్టివన్ని తల్లి
 సిరిసిలియ బందలు - సీత గుంటలమ్మ
 జోవర్లు జోవర్లు - నేను కొడితినమ్మ
 నేను కాల్చివేసి - వస్తినన్నదట
 అడ్డెడు తూమెడు - విత్తనాలు నాకు
 ఇయ్యుమోయమ్మ - అన్నమూలదేవి
 ఓలి గాదెలు - అది దింపినాది

కొసరికాయ తుంబ - నిండకున్నదట
నా కొడుకులేమొ - కొడుతురు తిడుతురు
ఏమి మాయచేస్తేవి - గజ్జెల భీముడ
అని శాపనాలు - పెట్టినాది బాబు

శాపం :

కొట్టబోసినాడు - గజ్జెల భీముడు
ఏడేడు కొండలు - నేను తువ్విన గాని
సిరసిలియ బందలు - నేను తువ్విన గాని
జోవర్లు జోవర్లు - నేను తువ్విన గాని
ఒక్క చేటేడే - అయితదన్నదట
నవ్వుకున్నదట - గొంతెమూలదేవి

విరుగుడు :

గద విద్దెలవాడ - గజ్జెల భీముడ
పనకొక కుప్ప - వెయ్యుగాద కొడుక
పనకొక చేట - అవుతదీర కొడుక

పాండవుల వ్యవసాయం :

పిచ్చుక పిట్టలు - పిలిచినాడు కొడుక
పిరిపిరి గడ్డలు - ఏరించినాడు
అలమపోతులు - పిలిచినాడు కొడుక
గడ్డిగాబులు - ఏరించినాడు
పులిని దాపల - ఎలుగును వెలుపల
పాములనేమొ - పట్టెడ చేసినాడు
నల్లటావులైన - నాలుగు మందలు
పసివెదలైన - చేయుమన్నదట

కొలువుపండుగ :

లే లే లేరన్న - లే కోలన్న
తాతవారి భూములు - కొలువు సంబురాలు
తాత సుంకమరాజు - చూచిరావాలె
వెళ్ళిరార కొడుక - అన్న అరుజన్న
సత్తేడు సంద్రాలు - దాటివెళ్ళవాలె
దాటలేను బాబు - అంటనె ఉన్నాడు
పంచపాండవులు - దాటలేకున్నారు
రా రా రార - ఘనుడు కోలన్న
తాత సుంకమరాజు - చూసి తేవాలె
వెళ్ళ వెళ్ళగ - వెయ్యిబోదెల వనము
కన్నె కాలువలు - కదులుతున్నవట
వానలోడ్డినాయని - నిలబడినాడు
గడ్డఒడ్డునవాడు - నిలబడినాడు
తాబేలు తారప్ప - వచ్చుతున్నదట
వింటివ చెల్లెల - తాబేలు తారప్ప
పన్నెండు సంవత్సరాల - కొలువు లెత్తినాము
కొలువులు సాగక - ఉన్నదోయప్ప
తారప్పకాలు - వాడుపట్టినాడు
తలపాగాలు - వాడు చుట్టినాడు
సప్తసంద్రాలు - దాటి వెళ్ళినాడు
నాలుగు మూలలకి - నాగసర్పాలు
నాలుగుమూలల - అగిని జోతులు
ఎగురుతున్నాడ - తాత సుంకమరాజు
కాలుసేతులులేని - పాండుగులరాజు
తలపాగలు - తీసికొన్నాడు
కృష్ణతామర రేకు - అందుకొన్నాడ
వెళ్ళిన తోవల - మళ్ళుతున్నాడు

సత్తేడు సంద్రాలు - దాటివచ్చినాడు
 కొలువులు సాగేవి - తాత సుంకమరాజు
 లెండుడు లెండుడు - పంచపాండుగులార
 అగినిగుండము - మనము వెళ్ళవాలె
 అగినిగుండమంటె - భయములొద్దురోరి
 అగిని గుండములు - ఆత్మబంధువులు
 నీళ్ళ గద్దెలమీద - మనము గెలియవాలె
 పాలగద్దెలమీద - మనము గెలియవాలె
 తల్లెడు భూతాలు - తగిలి కొట్టవాలె
 పెట్టుబడులుంటె - పెగలగొట్టవాలె
 పీడయున్నకాని - పిశాచియున్నగాని
 దయ్యమున్నగాని - భూతమున్నగాని
 అర్ధరాత్రివేళ - కానరానివేళ
 గామమండున - వెతికి చూడవాలె
 వెండి బెత్తముతోటి - వెడలకొట్టవాలె
 దమ్ము సావడి - వెన్నెల పందిరి
 మనము చేరవాలె - బాలనంబరులార
 రండు కన్నెచెలియ - మనము వెళ్ళదము
 అప్పయేడుగురు - వయ్యారాలవారు
 వయ్యారాలవారు - ఓలి బంతులమీద
 మనము వెళ్ళవాలె - ఢిల్లీ సావడిలోకి
 పచ్చబల్లలమీద - పారిరావాలె మనము
 గడ్డబోడు బోడు - చెవిలీడె లీడె
 నీవె నీవె పాప - నేను నేనె పాప
 ఓసు పట్టకుండు - ఎగ్గు సేయకుండు
 తేనె పండినట్లు - పండుగులు మనకు
 పండవాలెనేమొ - సత్తెపాండుగులార

కాండరెడ్ల పాటలు

అచ్చుకోడ లయ్యెకోడ లొలచ్చిరి బెలకోడలె
ఆడవలె పాడవలె - వేడుకీలు సేయవలెయా
ఖల్లిబూచో ఖల్లివేవోయ్ - లల్లకాదు బెలకోడలె
ఆటమనదే పాటమనదే - అన్నివిధ్యలు గల్లవొరము

ముయ్యచిలుక - పచ్చపూలుగు :

అచ్చుకోడ లయ్యోకోడ లాలచ్చీరి బాలకోడలా

జోటజోటలుంటిమి - జోటజోటలెందు వీడిపోగా

మంపరేవు ముయ్యచిలుక - ముద్దులది ముయ్యచిలుక

వాడెకొమ్మన జిరుగొడ్డగా - పడ్డదయ్యా పచ్చపూలుగా

అచ్చుకోడ లయ్యోకోడ లాలచ్చీరి బాలకోడలా

॥అచ్చు॥

పెళ్ళనగా వింతిమిగాని - పెళ్ళి చప్పడెన్నడెరుగము

తిరిగెండ్రందుము మరిగెండ్రందుము - తిరగటి చప్పడెన్నడెరుగము

లోతడందెవు లొవ్వడందెవు - రోకలిచప్పడెన్నడెరుగము

జాడిదేశం జలుబుదేశం - పిల్లకివ్వని పాపదేశం - పాపకియ్యని బాసదేశం

పిల్లజాడ వచ్చిన పెద్ద - పిడికెడెరుకలు చెల్లతిన్నడు

బొట్టెజాడ వచ్చిన పెద్ద - బుట్టెడెరుకలు చెల్లతిన్నడు

నడుమ వచ్చిన పెండ్లి పెద్ద - నడుముడుమ్ములు చెల్లతిన్నడు

ముందు వచ్చిన పెండ్లి పెద్ద - ముడుకుడుమ్ములు చెల్లతిన్నడు

కొసన వచ్చిన పెండ్లి పెద్ద - కోడిడుమ్ములు చెల్లతిన్నడు

డొక్కితోనో డొక్కెడు మందు - డెక్కి నోట వేసిడుకొన్నడు

బరిణెతోడి నల్లమందు - బరివి నోటవేసిడుకొన్నడు

చుట్టాలు తెచ్చిన కల్లు - మనమే తాగుదారి కన్నవార

పత్తిచెట్టుకు పక్షులు మరిగే - పంతమాడుడు కన్నవార

జువ్వి చెట్టుకు జుజులు మరిగే - జుజుమాడుడు కన్నవార

అంతేకాదు :

దొడ్డిలోని లేగలకు చూచి - దొరబడ్డారు బందుగూలు

అటుకులోని అన్నానికి చూసి - ఆశపడ్డారు బందుగూలు

కుదుటిలోని కంచాలకు చూసి - కుదుటబడ్డారు బందుగూలు

పొయ్యిలోని పొట్లానికి చూసి - పోగుబడ్డారు బందుగూలు

కుంకుమేరో బొట్టాపెట్టగ - కూడినాము ఇందరము
 కాటుకేరి కండ్లా దిద్దగ - కలిగినాము ఇందరము
 ఆటమనదే పాటమనదే - అన్నివిద్యలుగల్గవారము
 కొలువు మనదే కొలతమనదే - కోటివిద్యలుగల్గవారము
 వేటమనదే వెట్టిమనదే - వెయ్యి విద్యలుగల్గవారము
 ఆటకు ఓటములేదు - పాటకు పట్టులేదు
 వేగినింత పాడవాలె - వెండిరూక లేరవాలె
 పగలింత పాడవాలె - పాతరూక లేరవాలె
 ఆటగల్ల మానిక వేసి - పాట పాడికొలుపుడన్న
 ముత్యాల పందిరికింద - ముత్యాలల్లే కొలువుడన్న
 పచ్చపచ్చలు గురిమిందెలు - పాయతీసి కొలువుడన్న

బాల బాల పొద్దులాయె - పలుకర్ర వేళలాయివా
 జాము జాము పొద్దులాయె - జాలుకాల వేళలాయివా - జావతాగే వేళలాయివా
 బొమ్మెత్తు పొద్దులాయె - బొట్టాపెట్టు వేళలాయివా
 చరా చరా పొద్దులాయె - సారతాగే వేళలాయివా
 దీర దీర పొద్దులాయె - దీపెలెత్తు వేళలాయివా
 మసక మసక పొద్దులాయి - మందువేసో వేళలాయినా

గురలున్న కొండకాడ - గుమ్మడాకుల ఉత్తరాలు
 కణుజులున్న కొండకాడ - కాగితాల ఉత్తరాలు
 రంపరాజు వత్తుడనగ - రావయాకుల ఉత్తరాలు

పందిని కొట్టవాలె - పాలపిందు పెట్టవాలె
 పందికమ్మిన పావలా డబ్బులు - పడవేయు పెండ్లికొడుకా
 కోడికమ్మిన కొత్తడబ్బులు - కొంగునవేయు పెండ్లికొడుకా
 చిప్పపూవు చేరుచుక్క - చిన్నెలవాడు పెండ్లికొడుకు
 ఉత్తండాలు పేరుకుదీసో - ముద్దుగాడో పెండ్లికొడుకోయా

లిక్కులపిన్నమ లివ్వలపిన్నమ - లివ్వాలెందు జల్లుకున్నవా
కావురాళ్ళ బందకాడ కల్లుతాగి జల్లుకుంతివా
నారదుంపల దొడ్డికాడ నడుమురాగ జల్లుకుంతివా

మండెకూర లంకలోన - మతిలేక జల్లుకొంతిరా
కత్తిరాళ్ళఘాటిలోన - కాళ్ళురాక జల్లుకొంతిరా
కుల్లికూర డొంకలోన - కూడలేక జల్లుకొంతిరా
ఆడవారు ఆటలడబ్బతో - వేలుబుంగల వేపినికొన్నరా

ఆకులూరు అంగటివారు - అన్నదమ్ముల పెండ్లివారోయా
అతుకుల బొతుకుల పెండ్లివారు - ఆకులకట్ట విలువలేదోయా
చితుకుల బొతుకుల పెండ్లివారు - చీపురుకట్ట విలువలేదోయా

నీరుల్లిపాయ కారాలుచేసి - నిన్న మొన్న తిన్నచెల్లదు
వెల్లుల్లిపాయ కారాలుచేసి - వేగిన పొద్దున తిన్నచెల్లదు
అని తమ భాగ్యాన్ని చాటుకుంటున్నారు.

'గాందులు పట్టుడు గంపనవేయుడు చెండుడి వండుడి తెడ్డెడుముక్కలు'
(గాందు = పొగమంచు) అని ఈ కోతలను తీసిపారేస్తూ -

చొక్కులయ్యె పెండ్లివారా - శోభెలయ్యె పెండ్లివారా -

ఉన్నగాని లేదనె వారోయా

నీయింటోయ్ నాయింటినడుమ - చిక్కుడాని వేసినాము
సీకులూరు చిలుకలమందా - చిక్కుడాకులు చెల్లమేసిదా
కాకనూరు కణసులమందా - కాకరాకులు చెల్లమేసిదా

చుక్కలున్న సూరెపుదేవి :

నీయింటోయ్ నాయింటినడుమ - గుమ్మడాని వేసినాము
గుమ్మడాకు నీడన పడగా - గుబ్బుమన్నరు పెండ్లులవారోయా
కాకరాకు నీడనపడగా - కదలినారు పెండ్లులవారోయా
బొంతచాటు బొబ్బరగువ్వ - కాలిఅందెల బంగారు గువ్వయా

సామపూవు రైకదాన చన్ను చక్కని పెండ్లి కూతురా
 చింతపూవు రైకదాన చిలుకు చక్కని పెండీకూతురా
 చుక్కలున్న సూరెపుదేవి - సూరె నొక్క బాణపు జాడోయా
 ఆకులున్నది తీగల మీద - అన్నలున్నారు బోయులమీదోయా
 అన్నలున్నారు బోయలమీద - మరదండ్లున్నారు మిద్దెలమీదోయా

పాతపాత పెండ్లివారు - పంది దొరిన ముర్రెముర్రెలా (పందుల గుడిసె)
 కొత్తకొత్త పెండ్లివారు - కోళ్ల దొరిన ముర్రెముర్రెలా

చేపలేదో జెల్లలేదో - చేతనొక్క గాజులేదోయా ||అచ్చుకోడ||
 చుట్టాల బియ్యములేదు - సూటిగల్లకోక లేదోయా
 నయ్యదాపు రాగిలేదు - రంగుగల్ల రవికె లేదోయా
 చిలుకుగల్ల చీరలేదు - పట్టుగల్ల బట్టలేదోయా

కొంగుమూట లేటివప్ప - కొంగుమూట కొలతల బియ్యం
 వడిమూట లేటివప్ప - వడిబాల కొలతల బియ్యం

కొండమీది కొల్లెంగిపూలు - కొప్పనిండ గుప్పబోగ
 ఇట్టే అందవు అట్టే అందవు - కొనవెంటి కొప్పకందవా
 నీవు దూసిన దువని బన్నె - ఎందు పెడితివి రంబల దేవోయా

ఇలా తయారవుతుండగా పైగ్రామాల పెళ్ళివారు ఊరుమీదుగా తరలిపోతున్నారు.

కుచ్చులేల కోకకట్టగ - కుట్రవాడ దండువచ్చే
 మడతలేల కోకకట్టగ - మర్రివాడ దండువచ్చే

పెళ్ళిపందిరిలో బిళ్ళనూలు (పందిరిచుట్టూ కట్టడానికి) చిక్కుతీస్తున్నారు పడుచులు.
 నూలుతేవో సాలెవాడా - సావుతామో వడికిన నూలు
 సావుతామో వడికిన నూలు - సందులేకర జాలెతీద్దాం
 బొల్లొంబొలికిడి వడికిన నూలు - బొక్కలేక జాలెతీద్దాం
 చిల్లొం చిక్కుడు వడికిన నూలు - చిక్కులేక జాలెతీద్దాం
 మాల గుంటడు వడికిన నూలు - మలికిలేక జాలెతీద్దాం
 కోయగుంటడు వడికిన నూలు - కొలికి లేక జాలెతీద్దాం

జాడిదీకటి బూడిరోకటి - ఎంతదంపిన డంగలజొన్న -పెద్దన్న పెండ్లిజొన్న
 చీకటింట దవనిగొన్నం - చిట్టియావుల పాలుతెమ్మీ
 మలకరింట దవనిగొన్నం - మల్లెటావుల పాలుతెమ్మీ (దవని : దాహం)

వెన్నెలేని పందిరికింద - వేసినామో చోళ్ల తిరుగలి (వెన్నెలేని=వెన్నెలున్న)
 వాయువోసో విసర బోగా - వాయువాయుకు వరసలడిగెవా,
 చేరువోసో విసరబోగా - చేరుకు చేరుకు సెలవుడిగెవా
 తీగెవోసో విసరబోగా - తీగెతీగెకు తిపురులడిగెవా
 వడ్డురగుంటడ వరుసలేదు లేదో - లేదుర బావా లేతపాయమా

ఆలవరో సీతమ్మ నీపెండ్లివారు :

లచ్చుకల్లెనమో శుభలగ్గెమొ - గొరికల్లెనమో వైభోగమొ
 ఆలవరో సీతమ్మ నీపెండ్లివారు - కాకరపూవులు కనకడక్కులు
 ఆలవరో సీతమ్మ నీపెండ్లివారు - గుమ్మడిపూవులు గుబ్బగొడుగులు
 ఆలవరో సీతమ్మ నీపెండ్లివారు - గున్న చింతలలోన గుర్రాలవారు
 - ఎర్రగొప్పలలోన ఏనుగులవారు

చూచివిప్ప పెద్ద చూచివిప్పయ్యా - బొడ్డుపోగుతాడులున్నవో లేవో
 దానిలో ఊలులు ఉన్నవోలేవో - కుంకుమ కురివేలి ఉన్నవో లేవో
 కాటిక గంధము ఉన్నవోలేవో - తల్లికి తలకట్టు చీరలున్నవా
 పెట్టె విప్పలేక పుసులుతున్నారు - మాఊరు పెద్దలు బహుపెద్దలట

వేనీళ్ళు చన్నీళ్ళు వెయ్యరో కడవ - చిక్కాడు చెట్టుకింద సీతజాలుకము
 ఈరావియారావి మట్టెల్లరావి - తోటికోడలుపెండ్లి తొగరియ్యురావి
 అన్నదమ్ములపెండ్లి తొగరియ్యురావి - ఈరావి ఆరావి మట్టెల్లరావి
 మరదలు పెండ్లికి మల్లెలరావి - కోడండ్రపెళ్ళికి కొమ్మల్లరావి.

చిక్కులిష్టంగ చీకటయ్యింది - కొప్పలిష్టంగ కో తెల్లవారె
దక్షిణ్ణుంచి వచ్చిడోయ్ దొడ్డమంగలి - కాలిగోళ్ళు తీయు మంగలి
గోరుతీయు మంగలికి ఏమితో విందు - గోరుతీయుమంగలికి గొర్రెతో విందు

సుఖము సేయుడు కన్నవార - చందురుడు తేలివేళ
ఆడవాలె పాడవాలె - వేడుకలు సేయవాలె
సెలవు సేయుడుకన్నవార - చందురుడు తేలివేళ
పాండుగూలు వెళ్లెదారై - పచ్చపూవుల పరిమళంపు
రాజులు వెళ్లెదారై - రత్నముల రవ్వదుల్లు
ఏనుగులు వెళ్లెదారై - ఎర్రమన్ను రవ్వదుల్లు
ఆడవాలె పాడవాలె - వేడుకీలు సేయవాలె

జాజిపూవువన్నెగుర్రం - జాతిదొర ఎక్కేగుర్రం
ఆడవాలె పాడవాలె - వేడుకీలు సేయవాలె
జీడితోట చిట్టమరెడ్డి - జీడిగుర్రాన ఎక్కిరమ్మ
బోడిదొర ఎక్కేగుర్రం - బొడ్డులోన నిట్టెగలది
కల్లిదొర ఎక్కేగుర్రం - కందిపూవువన్నెగుర్రం
బోదులూరి బొర్రం రెడ్డి - బొల్లి గుర్రాన ఎక్కిరమ్మ
కానివాడ కాటమరెడ్డి - కల్లిగుర్రాన ఎక్కిరమ్మ
రాజరాజులవారు రాజ్యాలవారు - రాజులు వచ్చిరో అక్షింతలాకి

||లచ్చుకల్లెనయో||

దేశదేశాలవారు దేశాలవారు - దేవతలువచ్చిరో అక్షింతలాకి
మన్నెమన్నెలవారు మన్నెలవారు - మనవారువచ్చిరో అక్షింతలాకి
పల్లెపల్లెలవారు పల్లెలవారు - పడాండ్లు (పడాలు) వచ్చిరో అక్షింతలాకి
ఏడోడురోజులు ఏకలగ్నెనం - పదిరోజుల పెండ్లి పాప చినివాడిది

దొరలు, పెద్దలు, పేరటమ్మలు కూడుకున్న తరువాత -

చెక్కు చెక్కున తీయి చేరెడిమన్ను - గోరుతో తీయవోయ్ గోరెడిమన్ను
డప్పువాయిద్యం దారితీస్తుంటే, గోవులుపట్టిన దుప్పటిసీడకింద నడచివెళ్ళి తవ్విస మన్ను

ఈపోలు పాయ్యంగ ఎవ్వరిని పిలుతు - కన్నత నాటిదో పిన్నత పిలువు
ఈపోలు పాయ్యంగ ఎవ్వరిని పిలుతు - కన్నతల్లి నాటిదో పినతల్లి పిలువు

॥లచ్చుకల్లెనము॥

ఇప్పడే పుట్టింది ఈ లేగదూడ - ఇరవై పుడుకల గడ్డితిన్నది ॥లచ్చుకల్లెనము॥

ఇరవై పుడుకుల గడ్డితిన్నది - మజ్జవచ్చి వాకిట పేడకడివేసె
మునికి వేసిన పేడముత్తమై దుల్లె - జల్లివేసిన పేడ జవ్వాది దుల్లె
పారవేసిన పేడ పవడమై దుల్లె - కూడదోసిన పేడ కుంకుమై దుల్లె

దేశాల పోయిరో దేశాలవచ్చి - దేశపాలకులార మీదెలివ్వాలి
కోననపోయిరో కోననవచ్చి - కోనదేవతలార మీదెలివ్వాలి

భూదేవి అంత పీనెలు పోసి - ఆకాశమంత పందిళ్ళు వేసి
చుక్కలకు అక్షింతాలు - సూర్యుడికి బాసికమాయా
గుచ్చిన ముత్యాలు తోరణాలుగట్టి - గుచ్చని ముత్యాలు తలంబ్రాలుపోసి
లక్ష్మీకళ్యాణమో శుభలగ్నమో - సీతాకళ్యాణమో సౌభాగ్యమో

అద్దరంతపు అడవిలోన - గిద్దువన్నె కోడికూసె
నెమలిపిట్ట కేకలకు - నందపురము తెల్లవారె
గువ్వపిట్ట కేకలకు - గూడెములో తెల్లవారె
పికిలిపిట్ట కేకలకు - పిట్టపురము తెల్లవారె
తోకపిట్ట కేకలకు - తోకబందలు తెల్లవారె
సిక్కుపిట్ట కేకలకు - సీమభూములు తెల్లవారె
రాలిపిట్ట కేకలకు - రాజమంతా తెల్లవారె
కారుకోడి కేకలకు - కానివాడ తెల్లవారె
గుమ్మడేగ కేకలకు - గుమ్మరేవు తెల్లవారె

సర్వలి నిట్టల సామకూడు - చక్కగ వండుడు పెండ్లివార
ఉడుక నుడుక నులవపప్పు - చక్కగ వండుడు పెండ్లివార
ముదిరిన వంకాయకూర - ఉత్తెకాయ చింతపులుసు
పోయగానె గుచ్చుకపోయే - లచ్చుకోడలయ్యో కోడలా
సాక్కులులేవోయ్ పెండ్లివార - శోబెలులేవోయ్ పెండ్లివార
చోడిరాట్టెలు మాడిన కంపోయా (సర్వలనిట్టల: రాళ్ళు చెత్త, చోడి: రాగి)

నేదుకొయ్య నాది మనసు - సిప్పపూవు తెప్పేగట్టు

పాలపూల తెప్పేగట్టు

నీకినాకి జోటాలైతె - తెప్పమీద తేలిపోదరా

నయ్యమీద పేమలుంటె - నారుమీద నడచి రమ్మాయా

॥అచ్చుకోడల॥

(నేదు-ముండ్లపంది, నేదుముల్లువలె నామనసు ఊసి, సున్నితం)

సంతల దారిన సామచేను - తొక్కినామో యొక్క రెత్త

తొక్కినామో యొక్కరెత్త - యొప్పినామో నిట్ట పాణమా

నీళ్ల కెంత దూరమప్పా - సంపెగ దోనెలు దాటి

చారుమన్నెలు పారజూదామా -

కుంభకారుడు తోలినలంక - కోటిమన్నెలు పారజూదామా

ఆలుమానుడు తోలినలంక - ఆరుమన్నెలు పారజూదామా

బందమాటి (మామిడి) బయలులోన - బయలుదేరిది గేదెపోతు

చుక్కనుదురు అలమతోక - సూటిగల్ల గేదె పోతోయా

గేదెకి వేనో బంటివ్వడు - కారుకోడి లచ్చుమయ్య

లిప్పమంటే తప్పేలేదో - కన్నురెప్పలు గర్లులు గట్టోయా

సూరుడు బాణముతోటి - చుక్కబొట్టు దెబ్బతీసో

చందురుడు బాణముతో - చెంపమీద దెబ్బతీసోయా

కండలు కాకులొల్లవు - దాని రకతము చీమలొల్లవా

చీమలు దేవిన మన్న - చీమరాజు లేలుంబడి

నాగులు దేవిన మన్న - నాగరాజులేలుంబడి

కన్నెకు కలుసుకుందాం - దసరాకు దంచుకుందారా :

ఉండాము ఉండామనగా - ఉనికిపుట్టని కాలాలాయె

పోదాము పోదామనగా - పోడు వేట కాలాలాయె

వెళదాము వెళదామనగా - వేడుకల కాలాలాయె

ఈయేడు ఈలాగుందాం - కన్నెకు కలుసుకుందాం

దసరాకు దంచుకుందారా

॥అచ్చుకోడలయ్యా కోడ॥

పిల్లలము యున్నప్పుడు - పిల్లివేటలాడేవారం
 గుబ్బట్లము యున్నప్పుడు - గొట్టిమాటలాడేవారం
 పాక్కపూవు పూసేవేళ - రేవుదొక్కే బాలలము
 అమ్మవారుయున్నప్పుడు - ఆడేవారం పాడేవారమా
 జోట జోటాలుంటిమి జోట - జోటలెందు వీడిపోగా

॥అచ్చుకోడలయ్యో కోడలా॥

కాచిన కందులల్లె - కారుకోడి బాలలము
 వేసిన కందులల్లె - వెలుగూరి బాలలము
 పూసిన కందులల్లె - పూరిపిట్ట బాలలము
 పండిన కందులల్లె - పాలివారి బాలలము.

జోడువెలమలు దాటిపోగా - జోటనగరు రెడ్లకిచ్చిరి
 పదివెలమలు దాటిపోగా - పలకజీడి రెడ్లకిచ్చిరి (వెలమ = చిరుమాను)
 నూరువెలమలు దాటిపోగా - నులకమట్ల రెడ్లకిచ్చిరి
 హోరుమని వానరాగా - ఒరుగనందుకు మానేలేదు
 చిన్నన్న వెన్నులోన - చీమనై దాగుదును
 పెద్దన్న వెన్నులోన - పేనునై దాగుదును

దీనాదానా దెప్పకులేవో - ధనమెంతో పోసికొన్నవు
 తెచ్చిదెప్పులు దెప్పకులేవో - దొరికినదాకా వెతలుపడ్డవు

వేటలకువెళ్ళి తెచ్చో - వేడికీల (వేడుకల) ముంగిపిల్ల
 కూడుపెట్టి పెంచుదమనగా - కులముతోడి చెప్పకున్నది
 పాలుపోసి పెంచుదమనగా - పాలిపోయింది ముంగిపిల్ల
 దూర దేశం మనవారిచ్చిరి - దుఃఖపడకు చెల్లెలమ్మా
 మారుదేశం మనవారిచ్చిరి - మాటపడకు చెల్లెలమ్మా

కన్నవారి ముంగిలి - కమ్ముకుంటున్న నీడలు :

వంత వంత దొరలుకూడి - చింతకింద విచారాలు
వంతదొరలు వీడిపోగా - చింతనీడలు చిమ్మునాయె

కన్నెమనసు :

గాలివచ్చె గాలివచ్చె - దబ్బపూవు గాలివచ్చె
దబ్బపూవు గాలిరాగా - దాగిపోదామన్న మనసు
తూరుపునుంచి గాలిరాగా - తూలిపోదామన్న మనసు
పాలపూల గాలిరాగా - పాలిపోదామన్న మనసు
రెల్లపూల గాలిరాగా - రేగిపోదామన్న మనసు
తుమ్మి పూల గాలిరాగా - తూలిపోదామన్న మనసు
చూరు జల్లు జల్లుమనగా - కిన్నెరేనికోనగాద
గడపజల్లు జల్లుమనగా - గన్నెరేనికోనగాదయా

గొందిదిక మంచంవేసి గువ్వపిట్ట పిలుపుతీడ్దాం

గోరపిట్ట పిలుపుతీడ్దాం

చెయ్యిమీద చెయ్యివేసో చేసుకున్న వాడికిలాగా

కాలుమీద కాలువేసో కలుసుకున్న వాడికిలాగా

ఒక్కరయిక పెడదమప్పా - ఒకతీరే ఉందామోయా

చెంగున సెనగలు కట్టి చేరివచ్చిడి మామయ్య కొడుకు

కొంగున కొబ్బరికట్టి కోరివచ్చిడి మామయ్య కొడుకు

అందానికో మేనమామ బొందులిచ్చో నన్నెకొన్నడు

బులుపులకో మేనమామ బొమ్మలిచ్చో నన్నెకొన్నడు

మెప్పలకో మేనమామ మాడలిచ్చో నన్నెకొన్నడు

దరువులకు మేనమామ డాబాలిచ్చో నన్నెకొన్నడు

కూరలమ్మి నారలమ్మి - కరకవన్నెచీరగొన్నమా

అత్తమామలెరుగకుండ - అంటివన్నెచీరగొన్నమా

తొటికోడలెరుగకుండ - తొగరువన్నె చీరగొన్నమా
 గంతకోడలెరుగకుండ - గాగవన్నెచీరగొన్నమా (గాగ - సీతాకోకచిలుక)
 ఇంటికోడలెరుగకుండా - ఈతవన్నెచీరగొన్నమా
 చెల్లలు మరదలెరుగకుండ - సెనగపూవు రైకగొన్నమా
 కట్టలేదు పెట్టలేదు - పెట్టెలోన వేసిన చీరెలు -
 చీడెల్లెల్ల చెల్లకొరికివి (చీడె-బొద్దంక)   ॥అచ్చుకోడ లయ్యోకోడ॥

మగడే కొనితెన్నే, వాడిది ఇంకో వరస -
 కొండసంతమండువలోన - కొన్నాడయ్యా మొగ్గలచీర
 కోండ్లబాలుడు కొన్నచీర - కట్టనివ్వడు పెట్టనివ్వడు
 కట్టలేదు పెట్టలేదు -పెట్టెలోన పాడవేసిడా
 ఎలుకలెలుకలు కూడుకొని - చెంగులన్నీ చెల్లకొరికివా
 చీర చెల్ల చింకులాయె - చింతపండు బెల్లలాయీడా

ఇంటినిండా - ఆడపడుచులు - మరుదులు; ఏకాస్త తినుబండారం తెచ్చినా -
 అమ్మలమ్మలేమిగోల అరటిపండు పిట్టిగోలోయీ
 పిల్లలు పిల్లలు కూడుకొనో - పిల్లి మాంసం పులుసుగోలోయీ
 బుడ్డిబుడ్డి కూడుకొని - బుర్ర చేపల పులుసుగోలోయీ
 ఇలా మొహంవచ్చిన వాళ్ళ మధ్య ఏ మనసూ తీరదు.

నెలలు మలిచో నేనుండగ - నేదునూరు పోవోయ్ ఘాట
 నేదు మాంసం తేవోయ్ ఘాట   ॥అచ్చుకోడ లయ్యోకోడ॥

గంటకర్ర గలగల మనగ - గయ్యాళిదో మామకూతురు
 సిప్పకర్ర సిటసిట మనగ - చిన్నెలదో మామకూతురు
 చోడికర్ర జొటజొట మనగ - సొకులదో మామకూతురా

రెడ్డిల్లో మెల్లటి గదులు - మెల్లాబరిగిన చెంబేలేదోయీ   (మెల్ల=పంపు)
 మూడు స్థంబాల మావారిల్లు - ముడ్డితిప్ప వశముకాదు
 దీపెకంబాల మావారిల్లు - దీపెలులేక మసలలేను
 జోడుగంబాల మావారిల్లు - జోటలులేక మెసలలేను
 ఒంటికంబం మావారిల్లు - ఒక్కదానిని మెసలలేను

అద్దరిన మావారిల్లు - అడ్డుదూలాల బోరుతలుపు

ఇద్దరిన మావారిల్లు - ఇనుపసీలల బోరుతలుపు

పుట్టింటయున్నపుడు - పప్పకూడు భోజనాలు

అత్తమామలింటికిపోగ - చల్లలేని పుల్లనంబలి

పుట్టింటయున్నప్పుడు - పట్టుచీర కట్టేదానను

అత్తమామలింటికిపోగా - ఉల్లిపొర బల్లిబందరం

కొండ కొండ వెదురునరికి - గండిమీద ఇల్లుకట్టి

ఇత్తువద్దు పొత్తువద్దు - ఇద్దరమే కూడితిందాం

పనికొల్లవు పాటుకొల్లవు - పగలు పొద్దున తిందేనందువు

వేటకొల్లవు వెట్టికొల్లవు - వేగిన పొద్దున తిందేనందువు

కూలికొల్లవు నాలికొల్లవు - కుగుడుండి తిందేనందువు

పోటిపిట్టకు పొట్లంవేసో - పొట్లవాడ కల్లుకుపోదాం

సీకిపిట్టకి పొట్లంవేసో - సీకలూరు కల్లుకుపోదాం

గుమ్మునకాగిన కమ్మనికల్లు - కురిడేపిల్లి నంజుకాలోయా

వెటగొటరం = నానారకాలు

పిట్టసోరి - తియ్యనికల్లు, పిట్టలుకూడా ఇష్టపడేకల్లు.

ఔరజ్ఞానం = భంగువలె నిషా, వగరు, చురుకుకలిగిస్తుంది.

చెట్టుకల్లు చెట్టునుండగ - సెమసెమ పాణాలయె

ఒగ్గు కల్లు వగ్గునుండగ - ఒరుగు ఒరుగు పాణాలాయె

మట్టకల్లు మట్టనుండగ - మత్తు మత్తు పాణాలాయె

దిప్పకల్లు దిప్పనుండగ - దిమ దిమ పాణాలాయె

చెట్టుగీసో చిన్నయతమ్మ - చేవడిన బుక్కెడియ్యవా

దిప్పతోనో దిప్పెడుకల్లు - దిగగొందిన దాచిడుకున్నడు

చట్టితోనో చట్టిడుకల్లు - చాపచాటున దాచిడుకున్నడు

ముంతతోడి ముంతెడుకల్లు - మూలగొందిన దాచిడుకున్నడు

కల్లయితే కాగిదిగాని - కంటిదోకి కనపడదు

గుమ్మునకాగిన కమ్మనికల్లు - కురిడెపిల్లి నంజుకాలు

కల్లగీసో చిన్నయతమ్ము - వేనపుడేగలెత్తుకుపోయివా

మయ్యత్తాకి గుల్లెడు మోసో - గొగ్గిరాళ్ళన దాచిడుకున్నడు

కండ్లుపోయిన కుండ్లతమ్ము - బద్దికోడికి బొవురడు మోసి

ఎండిన డుమ్ములు గండికి మోసి - బండలపులులు బాగా తిన్నవా

వర్రెపాప - నల్లమయ్య :

పుట్టలోనో బుడమరి చెట్టు - భూమికికోస నాగేయా

ఆకసానికి కొనసాగు - అద్దురంతన కాయకాసోయా

కాయతింటి ఏమి ఫలము - పండుతింటి పాలముంతుదా

ఎండునేల పండునేల - పక్షులకోకాని పండ్లొయా

॥అచ్చుకోడ॥

దుంపకొమ్ములు విరుచుకుంటూ - దుమికి వచ్చిడి నల్లమయ్య

గడకొమ్ములు విరుచుకుంటూ - గతులు వేసిడి నల్లమయ్య

ఈలికొమ్ములు విరుచుకుంటూ - ఈదివచ్చిడి నల్లమయ్య

చిటికెలు వేసుకుంటూ చేరవచ్చి -

చారకణదురు వర్రెపాప - చలిదికి బుక్కెడు బుర్రెడియ్యవా

పులికణదురు వర్రెపాప - పూటకు బుక్కెడు బుర్రెడియ్యవా

ఆకుకణదురు వర్రెపాప - అయినవేళ భోజనాలూయా

కిక్కిడి గిడి గిడి సంతలదారో - నత్తగుల్ల వర్రెపాపయా

ఉట్టిచెట్టుకు ఊగుతాప - కన్నెచెట్టుకు కట్టుతాపయా

సీలేటో సిమిలికూర - వానలేక వాడిపోయిదా

మయ్య ఊరో కన్నెపూటు - ఆలిలేక ఆరుకున్నాడా

పొద్దున్నే వచ్చి కబురులు ప్రారంభిస్తాడు -

పొయ్యి పోసో వదిలపాప - పొత్తడిరెమ్మలు దాపినట్ల్యోయా

పీనె పోసో వదిలపాప - పిప్పడిరెమ్మలు దాపినట్ల్యోయా

అంటూ ఆమె ప్రతి కదలికను, పనిని మెచ్చుకుంటారు.

పొద్దునింత పొగాకు లేదు - పోవో గుంటడ మీవారింటికి

చిల్లికొమ్ముల కల్రియావు - ఇంత ముంతన ముంతెడు పాలోయా

గుమ్ముగుమ్మున చల్లచేయ - గుమ్మానెవ్వడి బాలుడవు

సల్లు సల్లున చల్లచేయ - సాలనెవ్వరి బాలుడవోయా

నింగితొట్టల మాలగుంటడ - మీవారేమై చచ్చిరి గుంటడ

సర్వచోళ పిట్టితిని చట్టలారో - చచ్చిరగుంటడ

బూడెచోళ పిట్టితినో బుగ్గలారో - చచ్చిరగుంటడ

అరవచోళ పిట్టితినో అంకుడారో - చచ్చిరగుంటడ

పొత్తడాకు పొగచుట్ట - ఇంద పొత్తడ పొగాకుచుట్ట

ఎంగిలందెపు సంగిలందెపు - అందుకొమ్మో నరుసులమ్మ

అందుకొనొ ఆరగించు - ఎండపల్లి పోకచుట్ట, చుట్టెడాకు పోక చుట్ట

‘పొత్తడికర్ర పొగకుచేటు’ ఆకర్ర పొగవలె ఊదరపెట్టేవాడు పొత్తడు.

సన్నపాటి చుట్టలను - సగముతాగి చేతికిచ్చె

ఆడవాలె పాడవాలె - వేడుకలు సేయవాలె

సగము తాగి చేతికిచ్చె - ఎంగిలని ఎగ్గుపడె

మందువద్దు మాకువద్దు - మనసుపుడితె నేనెవద్దు

చెక్కవద్దు చేమవద్దు - చెప్పకుండ నేనెవద్దు

పాతపాత గవ్వలదుడ్డు - పందిగుండెలు తిందేనన్నది

మేలైన గవ్వలదుడ్డు - మేకగుండెలు తిందేనన్నది

కొత్తకొత్త గవ్వలదుడ్డు - కోడిగుండెలు తిందేనన్నది

నామకూడు వండుదమనగ - సన్నమున్న దొల్లనంతివి

చిప్పకూడు వండుదమనగ - చిన్నదున్నదొల్లనంతివి

గంటికూడు వండుదమనగ - గట్టిదున్నది ఒల్లనంతివి

గంటికూడు గర్రమాంసం - గట్టిదని ఒల్లనంతివి

చిప్పకూడు చిరుగటి పప్పు - చిన్నదని ఒల్లనంతివి

జొన్నకూడు ఉలవపప్పు - జోడదని ఒల్లనంతివి

వడ్లకూడు ఉలవపప్పు - వట్టిదని ఒల్లనంతివి

మానుకింద మారేడుగంధం - మళ్ళీరావో సాదుకుందాం

దిక్కుమొక్కులేని వాడవు - దిగిరావో సాదుకుందాం

ఈతకల్లు తాగెవో లేవో - నియ్యమొహము ఈరెలాయె

తాటికల్లు తాగెవోలేవో - నియ్యమొహము తాటెలాయె

తెల్లకల్లు తాగెవో లేదో - నియ్యమొహము తెల్లవారిదా

సారా కల్లు తాగెవో లేదో - నియ్యమొహము చారాలాయివా

గండియావల గంటిచేను - కాపుకువెళ్ళు కన్నెగుంటడ

వాలుగొమ్మున చిలుకలు వచ్చె - వాలకుండ తేలగొట్టు

కాయగోలి కన్నెపూట - ఊరినుండ యెడిసెరాళ్ళు (వడినిండ)

బురదగుంట నీళ్ళు తాగి - బూరుగుల మెట్టలెక్కి

గుంటనున్న గుగ్గిపిల్ల - గుక్కులు మింగుకుంటూ

మెలితెనున్న మిందెపిల్ల - మీసాల గర్లు దువ్వుకుంటూ

నయ్యదిక చూసుకుంటు - నాలికలు కొరుకు కుంటూ

తెక్కుతరావో తేలుతరావో - గుంకుత రావో గుర్తుతరావో

గుంటనీళ్ళు తాగుతరావో - తేటనీళ్ళు తాగుతరావో

వంగుతరావో వాలుతరావో

॥అచ్చుకోడలయ్యో కోడలా॥

ఆకాశానపోయే పక్షి - పిల్లలెందు పెట్టుకొన్నవు

ఆకాశాన రతలు వేసి - అద్దురంత గుడ్లుపెట్టి

(రతలు=గూడు)

ముచ్చటకొ మూడేపిల్లలు - తల్లిచచ్చో ఆరునెలలు

తలచి రెండు కొమ్ముపట్టె - తల్లిదండ్రీ ధరణిపాలు
పిల్లబిడ్డ భీముడిపాలు -

॥అచ్చుకోడ లయ్యోకోడ॥

ఆవులెల్ల అద్దల మేసె - దూడలెల్ల దుచ్చల మేసె
గీత్రలెల్ల బెత్తలెల్ల - పెయ్యలెల్ల పెండెవట్టె
తల్లి ఫెడేలుమంటే - పిల్లలు పినవసలు

కాలెదీవెలు కాలివిగాని - కన్నకర్క లెవ్వలవి
కన్నకర్కలు కన్నవారివి - కొంత కర్కలెవ్వలవి
కొంత కర్కలు కొన్నవారివి - మేలు కర్కలు మేనవారివి.

దయగల్గ తమ్ములైతే - దండెకట్ల తాపతేరో
పేమగల్గ పెద్దలైతే - పెండెకట్ల తాపతేరో

దూరపుచుట్టాలు మేలు - దూలదామపస్వ మేలు
కొడుకు కోడలు మేలు - కొనగందిపస్వ మేలు

సుక్కనుదురు సూరెపుడేగ - మద్దివీటిమయలపుంజు :

నగరికి వెళ్ళుదమన్న - జాజివలస నగరిలోన
పుట్టిదయ్యా పూవులపోడు - కూతలేదు మేతలేదోయా
కులముతోడి కూడిలేదు - అమ్మలతోడి ఆటకులేదు
గోవులతోడి గొట్టికిలేదు - గుబ్బిలతోడి గుమ్మళ్ళులేదోయా
కోత కోత పండుగ రాగయా

॥అచ్చుకోడ లయ్యోకోడ॥

తాడులేలె పట్టబోగ - తలపొగలెగురదన్నే
పేమగల్గ పెద్దనగార పేరు - చెప్పిపట్టుకుందారా
సుక్కనుదురు సూరెపుడేగ - వెండికుచ్చుల వేనపుడేగ
వేద్దామన్న తేలిరాదోయా
దూలనున్న దుగ్గలనాగు - దుఃఖితోవలు చెప్పగాద
పేడనున్న పేడపురుగు - పేమతోవలు చెప్పగాద

దుడ్డువద్దు దూపంవద్దు - దూరపు దండలందుకుందారా
చెంబువద్దు చెల్లంవద్దు - చేతిదండలందుకుందారా

చిటికెనవేస గోరుకోసి - సీలవేసో బండితోలు
బొటికెనవేస గోరుకోసి - బొండవేసి బండితోలు (వేస: వేలు)

చేను చెలుపో వాలారుమొగ్గ - ఎప్పడు సెలపంగ సూడలేదా
మంచిదోయ్ కోడలమ్మ - మంచిదోయ్ ||కోడలమ్మ||
కయ్యలు నరుకో - వాలారుమొగ్గ - ఎప్పడునరుకంగ చూడలేదా
మంచిదోయి కోడలమ్మ - మంచిదోయ్ ||కోడలమ్మ||
పెంకవంటజల్లో - వాలారుమొగ్గ - ఎప్పడు జల్లంగ చూడలేదా
మంచిదోయ్ కోడలమ్మ - మంచిదోయ్ ||కోడలమ్మ||
రొడ్డకొట్టో వాలారుమొగ్గ ...

కుడువు కుడువు డబ్బిపిట్ట కో ... కోడలమ్మ
ముక్కుమునుగిది కొప్పజారిదా (చల్లకోలాటం)

దారకొండ సన్నాసిదొర కో... కోడలమ్మా డేరావేసి డక్కీకొట్టిడా
సారుకూర చలవచేసి కో... కోడలమ్మా బడ్డికింద బసవేసిరా

దిప్పెదిప్పె మక్కులకొరువ కో ... కోడలమ్మా డిప్పతీగ తుల్లుకున్నవా
దిప్పతీగ తుల్లుకొను కో... కోడలమ్మా దొప్పెడంబలెత్తివేస్తేవా
గురిడతీగ తుల్లుకొను కో... కోడలమ్మా గురివెడంబలెత్తివేస్తేవా
పోయంబలో పోయిదిగాని కో... కోడలమ్మా బాలుడుకు బాగ పట్టోయా
గైలకపిట్ట కన్నులదానా కో... కోడలమ్మా కారుపంది ముక్కుదానవా
కాటుకపిట్ట కన్నులంటూ ముందు మెచ్చుకోలు -
పందిముట్టెదానవని వెంటనే వెక్కిరింత

మల్లకూయుడు కున్నెలాల కో... కోడలమ్మా మరిదిచేత వలపులున్నావా
నీ ఉల్లాసం మగడిని తలుచుకుంటే కలిగేదిగాదే, అని ఒకడి విసురు.
సిరివిరి సిరివిరి చిన్నబుల్లి కో... కోడలమ్మా - రాతిరి దొంగల్దెంగిన కొరువా

ఒక్క తల్లి పిల్లవైతే కో... కోడలమ్మా - బొక్కలోని తట్టల వైములా
 డోలు డొంగు డొంగు మనగా కో... కోడలమ్మా - డొంకదిక డెంకె దోలువులా
 పూతికల డొంకలోన కో... కోడలమ్మా - పులి బొబ్బలించియున్నదా
 పులికాదు ఎలుగుకాదు కోడలా - పూరిపిట్టల వేటలవాడోయా

దొడ్డిలోని దోసపండు కో... కోడలమ్మా - దూరిరాగ దోసాలొడ్డునా
 టెంకంబలో పిల్లకొరువా - లొల్లోడి గింజలు నంజుకుందారా

నీ యింటోయ్ నాయంటి నడుమ - గుమ్మడాని వేసినాము
 గుమ్మడాకు దొన్నెలు గట్టి - నిన్నటంబలి తాగుదమనగా
 లొల్లోడంబలి తాగనంటివి - బురదగుంటనీళ్ళే తాగుతవా
 లిల్లిబూచో లిల్లేలేవోయ్ - లల్లకాదు బాలకోడలా

బూసిపండుకు బూతమయ్యే - కోసిపెట్టో కోమలెల్లి (భూతం:వెద్రికోరిక)
 నయ్యచేతి నల్లగాజు - నెల్లిపుర మంపినాను
 నెల్లిపురాన కల్లుట్టగా - మళ్ళీ వచ్చిది నల్లగాజు
 ఢిల్లీకి డెలకరి మలకరి గాజోయా ||అచ్చుకోడ||

నందాలాడే గుబ్బట్లకు - గందాలుపూసే బుడ్డడు :

ఓ... ఉంగరమంత పూలుపూసి
 ముత్యమంతా కాయకాసె... పగడమంత పండుపండె
 కోసిన పండులకు కోతులపాలుపారె
 చేరిన పండులకు...
 పండిన పండులకు పక్షుల పాలువారె

చిప్పచేను చుప్పటి బుడ్డడు - చచ్చుడట బాబు
 నందాలాడే గుబ్బట్లకు - గందాలు పూసేవాడు
 లేలే లేల లేలమ్మారో - ఒలే లేల లేల

కొండకొండలు తిరిగినగాని - కుండకడుగా నీల్లేదోయా
 రాతిచలమ నీళ్లకోసం - రాగీచెంబులొడ్డినామోయా
 భీమవరపు జంగమయ్య - బిచ్చమడగ బచ్చెమడగ
 బిచ్చములేదు బచ్చెములేదు - వట్టికూడు భోజనాలుయా
 బళ్లుబళ్లున తెల్లవార - బాల జంగము సంకుబట్టియా
 చిమ్ము చిమ్మునచీకటాయె - చిన్నజంగము సంకుపట్టి
 చలిదికో జంగమయ్య - పట్టినాడు సంకుగంటయా
 పొద్దువోయో జంగమయ్య - పొయ్యిలోన మంటబెట్టి
 నూనెకొప్పల పొన్నచిలుక - నూతినీళ్లు ముంచబోగ
 తలపాగల జంగమయ్య - తగులుకున్నడు నూటొక్క సేపోయా

బట్టలన్ని బయటవేయగ - బాలమరిది వెంటవచ్చె
 చిన్న మరిది వెంటబోయి - చీరలకు గుంజబోగ
 చీరల చినుకుదలిగి - చిన్నమరిది చిన్నబోయె

ఎత్తుబాల కర్రలమోపో - ఎగవారున కర్రలున్నవా
 దిగువారు సంగువలోన - దించుబొట్టె కర్రలమోపోయా
 ఎరినేను కర్రలకు పోగా - ఎరిమొగుడు నాకే నమ్ముడా
 నమ్ముకుంటే - నావెంట రావోయా

గువ్వపిట్ట గూటికి వేసి - గూడెములో వెళ్లుడన్నా
 గూడెములో సంతకు వెళ్లో - గుట్టుచల్లగాడుక రావో
 మాడెము సంతకువెళ్ళో - మాటచక్కగాడుక రావో
 కర్రలకువెళ్ళినపుడు - కలుసుకున్న మాటలున్నవా
 వెంటవస్తే వచ్చిరిగాని - వెల్లకిలపడుకున్నరా

ఎర్ర రైక లెక్కటివమ్మా - ఏలేశ్వరం సంతలకాటివి
 పచ్చరైక లెక్కటివమ్మా - పిరాపురం సంతలకాటివి

నయ్యకాసో నల్లటివాడు - నల్లపూసల బేరగాడోయా
 నయ్యకాసో రంగులవాడు - రంగుపూసల బేరగాడు
 నయ్యకాసో చిలుకులవాడు - చిలుకు చక్కని చిన్నవాడోయా
 ఏటిగట్టునెవ్వడవు - ఎర్రపంచె దోవదులోయా
 పాటిగట్టు నెవ్వడవో - పాట్టిపంచె దోవదులోయా

కొండకింద లచ్చమయ్య - గోగిపూవు
 సంతకు జోగిడి - గోగిపూవు - ఏమేమి తెచ్చిడి - గోగిపూవు
 నత్తులు తెచ్చిడి - గోగిపూవు - పెట్టుకోమన్నాడు గోగిపూవు
 పెట్టెలో వేసిడి - గోగిపూవు
 చచ్చిన నయ్యమే - గోగిపూవు
 పంచతలగుడ్డ తెమ్మంతినో - పప్పలబుల్లికి రమ్మంతినోయా
 చీరతలగుడ్డ తెమ్మంతినో - సిరిబలబుల్లికి రమ్మంతినోయా
 తడకచాటుకు రమ్మంతినో - తక్కెడ బెల్లం తెమ్మంతినోయా

నూతిదాక రమ్మంటివి - నూనె కడుగ లేదంతివి
 పన్నెకడుగ లేదంటివి - పాయదాలకి రమ్మంతివి
 అల్లదాలకి రమ్మంటివి - అద్దానికడుగ లేదంతివోయా
 రోడ్డవేసిరాయకు బావ - రూపాయకడుగ లేదంతివి
 ఇచ్చినావు ఇంతపాగాకు - తీసినావు తిత్తిరిడొంకకా
 రాగుడబ్బులివ్వలేవు - రంకుదెంగులు దెంగలేవు
 పావలడబ్బులు ఇవ్వలేవు - పట్టి పట్టి దెంగలేవోయా

కయ్యతోనో కాలిన కొరువ - కయ్యల్లో కాలిపోతే

నెయ్యితోనో తాలింపులు-ముసిరిగ పెసరపప్పు-ముండలకు వడ్లకూడోయా

దుక్కెదున్నో దక్కం పడలు - మళ్ళిక సాలో మళ్ళా పట్టోయా
 మళ్ళికసారో మళ్ళోపట్టో - మర్రివేరో తేలదున్నోయా
 ఇంకోసాలో ఇంక పట్టో - ఈతవేరో తేలదున్నోయా
 విత్తినది ఏమిజొన్న - వీరజొన్న
 పండినది పాలజొన్న కోసినది కొర్రజొన్నోయా
 జోగు జోగున జొన్నకోయ - జొన్నరేకు
 రొమ్ముతగిలి రొమ్ము రెండు బద్దలాయీవా

ఓ... కల్రికొమ్ముల కనుజువచ్చి - ఇందుమేయ అందుమేయ
 ఆడవాలె పాడవాలె వేడుకలు సేయవాలెయా
 నల్లగొండల నడుమవేయ కనుజుకేసిడి కారకుడు
 గురవచ్చె గురవచ్చె - గుండువంపు గురవచ్చె
 గుండువంపు దొరకాయ - కాయతింటి ఏమిఫలం
 పండుతింతే ఫలముంతాది - తినగ తినగ తీపులాట్టి
 తీపికొక్కబాలుడుట్టె - బాలుడొంటిన బట్టలేదు
 పాలెవాడు పాలిపోగా - పంచిపెట్ట బాలలేదు
 పాలెపు కొండలలోన - పడ్డదయ్య పాలవర్షం
 కుండలు నిండ గురిసే - కురిసేవాన వెలిసెవాన
 మన్నెమంతా చినుకుతగిలే - మట్టికుండలొడ్డుడన్న
 రాజమంతా చినుకుతగిలే - రాగికుండలొడ్డుడన్న
 ఆకసాన మేగెము లేదు - అగ్గినిప్పల వానకురిసె
 నింగినంత మేగెము లేదు - నీలి కెంపుల వానకురిసె
 జాడినింత మేగెము లేదు - జగజెంపుల వానగురిసె

ఈబీయమాబీయం - కలబోసినాదో
 కూడొండి పప్పొండి - కుదుటబెట్టిందో
 ఇల్లెక్కి కుక్కొచ్చి - కూడుముట్టిందో
 కూడుముట్టినచోట - కుంకమైలెగచు
 మల్లెలకు మాతాత - కోటకట్టాడో
 కోటలో పుట్టింది - చేరింత పూవు
 చేరింత పువ్వుకు - చెరువు తోలించు

కురువు కురువు వాన - కూటి ముద్దఇత్తుం
 ఎండకాయ ఎండకాయ - ఎరిపోతో
 తొండలు మెండలు - పాలివట్టి
 చారాకల్లు చట్టిడి - పిట్ట ముక్క పిడికెడి
 ఎద్దుకొమ్మున మద్దెలకొడితె - వెనక్కిపట్టి డూ డూ

అద్దరి కొండనరికించు - అలుచందలు పండించు
అద్దరికొండ అలమలారా - ఆడుడోయి పాడుడోయి

ఆడుఆడు కన్నెపిట్ట - కడుపు డివ్వు డివ్వు
అత్తమామ సంతకెడితె - చిరలు టివ్వు టివ్వు
బొక్కెత్తెర కన్నెపిట్ట - బోనమిచ్చెనా
కాలిపోయిన బోనం - కడుపు డివ్వు డివ్వు

అ అ ఆ నైన బుడ్డి కాయకాసిది - కాయలోన కన్నెపిట్ట కరిగిపోయిది
కాగుండనీళ్ళతోన కడుగుకుంటిని - పరుసరాడ్డ ఆకుతో తుడుచుకొంటిని

నీఎద్దు నాయెద్దు నీళ్ళ కెల్లింది - తాతగారెద్దొచ్చి తగులబొడిచింది
మామగారెద్దొచ్చి మంతరించింది - బావగారెద్దొచ్చి బాగుచేసింది

ఉసిరిక దొర్రలోన - పసిరిక పాములున్నావా -
ఎక్కివెల్లి లెక్కపెట్టగ - ముష్టెఆరు తుమ్మెదాలోయా
తుమ్మెదాలు తూలినట్లు - తూలగాదుర బొంగరమా-
ఆమదాలు అబ్బినట్లు - ఆడుగాదురా బొంగరమా
బొంగరాల సేకుదగిలి - బంగరాల బాలుడుట్టె
బాలుడొంటిన - బట్టలేదోయా
పాలనార విల్లుగట్టి - పారెపాముకు పారనెయ్యి -
తూలెపాముకు - తునుకలెయ్యి
బద్దపేరు ఏమిపేరు - బద్దపేరు భద్రాచలం
మిట్టపేరు ఏమిపేరోయా - మిట్టపేరు మిల్లివాడ
అత్తపేరు ఆకుచిలుక - కొడుకుపేరు కోమలింగం
కూతురిపేరు గుబ్బలమ్మ

బందచేను తువ్వడాలు - బబ్బరేలు విత్తనాలు
కొండచేను తువ్వడాలు - కొయ్యగూర విత్తనాలు
రావికింద రావడిచెక్క - రాజులకో నల్లమందు
కొట్టుకింద కొరుకుడుచెక్క - కోయలకు నల్లమందు

అత్తమామ మాటలకు - ఈతవేనం తేలిపోయె
ఈతనున్న పోతుమెకం - బూకుమని కేకవేసె
నూతినున్న పోతుమెకం - నూకుతనని కేకవేసె
కొట్టునున్నకొలివిదెయ్యం - కొరుకుదునని కేకవేసె
తీగనున్న తిరుగుదెయ్యం - తిందునని కేకవేసె

పులికాడో ఎలుగుకాడో - పూలిపిట్టల వేటగాడోయా
ఉలికెదురు కొండలోన - ఉడుముల వేటగాడోయా

కొండలెక్కి చూడకులేవో - కన్నవారు దూరమాయె
మెట్టలెక్కి చూడకులేవో - మేనవారు దూరమాయె
గొందిదిక్కు చూడకులేవో - గొచ్చముక్కు సోమేడున్నడు
మూలదిక్కు చూడకులేవో - ముద్దముక్కు సోమేడున్నడు
దొడ్డిదిక్కు చూడకులేవో - తోటకూర బొజ్జుడున్నడు

కొత్తపాకల సిల్లిపూవులు - జొండికుండన వండుకు దెంగిరా
కొట్టుచెట్టు తీయనికల్లు - కోండ్లూరు కొనగందులా

ఓ... మా ఉలి అమ్మవారికి - మందమేకలు చెల్లివోలేవో
దొడ్డైన అమ్మవారికి - దొప్పసేసలు చెల్లివోలేవో
తిరగముగల్గ అమ్మవారికి - తిలికెదీపము చెల్లివోలేవో
కల్లుగొట్టాల అమ్మవారికి - కల్లుగొట్టాలు చెల్లివోలేవో
ముగ్గుముత్తేలమ్మవారికి - ముగ్గుముత్తేలు చెల్లివోలేవో
ఘనమైన అమ్మవారికి - గండదీపము చెల్లివోలేవో
గందపుండలమ్మవారికి - గందపుండలు చెల్లివోలేవో
మేలైన అమ్మవారికి - మేకపోతులు చెల్లివోలేవో
దురుసుగల్గ అమ్మవారికి - దున్నపోతులు చెల్లివోలేవో
ఓ... ఆడవాలె పాడవాలె - వేడుకీలు సేయవాలె

పచ్చకోకలు కట్టుకొని - బయలుదేరిదమ్మవారు
 నిలువుకోకలు కట్టుకొని - నిలబడ్డదమ్మవారు
 వెల్లకోకలు కట్టుకొని - వెనుకనిలిచిదమ్మవారు
 కోటకొప్పల గంగాలమ్మ - కొర్రలుపండితె నీవురమ్మీ
 జోడుకొప్పల గంగాలమ్మ - జొన్నలుపండితె నీవు రమ్మీ
 ఊరువెళ్ళేదమ్మవారు - ఊరునొక్కకేకవేసె
 నగరివెళ్ళేదమ్మవారు - నగరినొక్కకేకవేసె
 గూడువెళ్ళేదమ్మవారు - గూడునొక్క కేకవేసె
 కొండతేలు తేలుమనగ - కొండతేలదు కొమరదేవి
 కరకకాయగోనెలుకట్టి - తోలినాము తోటపల్లి
 తోటపల్లి చెల్లమదేవి - ఆరుద్రాముల సారాతాగి - అమ్మకుండ అడ్డుపడ్డదా
 బూతులది గంగాలమ్మ - పోతులకు పడదెంగిదా

తియ్యమామిడిగండిలోన - గయ్యూళిది ఆడపిల్లన్నా
 అమ్మవారి అరుగులలోన - ఆడవాలె పాడవాలె
 దొప్పతోడి భోజనాలు - దిప్పతోడి కట్టకల్లలా
 కట్టకల్లు తాగవాలె - కొత్త పిల్లపట్టవాలెయా
 ఓరెవుకూడు తినవాలె - ఊడకవాడక దెంగవాలెయా
 చీకటికొండన సిగ్గేలేదు - అవతల కొండన లజ్జేలేదోయా
 తేనెగండి మోరులోన - తేలివచ్చె చందురూడా
 గండిమీదకాయు వెన్నెల - పాపదాటు పండువెన్నెలా
 పాపదాటు పండువెన్నెల - పగవాడు కాయు వెన్నెలా
 తియ్యమాటి గండిలోన - గయ్యూళిది ఆడపిల్లన్నా

అద్దలివలసన మిండచేను - ఎండుడొక్కల బండచేనోయా
 పండినపంట గండికిమోసి - బండలకు దెంగబెడితిరా

లాలికి లాలికి లాలిందాము - లక్కున కుదిరిందామోయా
 జోలికి జోలికి జోలిందాము - జోలాట పొందిందామోయా

సందులు సందులు కుదిరిందామో - సందికి దిమ్ములు వేయిందామోయా
పండుగ పారురాగ - పండుమక్కల బొట్టెదొరికిదా
పిల్లచేత బెల్లంపెట్టి - తల్లితోటి తంటాలుపడదరా

అద్దలికొండన గొడ్డుచచ్చె - దద్దుగమానున గద్దలు వాలివా
చిక్కువిల్లు చిల్లలకోల - లాగివేయగ చిక్కుమన్నదా
శౌకవిల్లుదడ్డకోల - లాగివేయ లక్కుమన్నదా

మరిగెలవారు మామిద్దరు - మంచిమంచి విండ్రవారు
తగ్గివారు తండ్రీద్దరు - తగరపు విండ్రవారు
జోడువిండ్లు జోడించుకొని - బోలకొండ వేటకువెళ్ళో
పీపిడిడొంకన పిల్లున్నాదో - విల్లుతేవో పిల్లికినేద్దాం
గుంటుబారు పెట్టవాలె - గుండుకింద పందికినేద్దాం
పిప్పిడిపుంతన పిల్లున్నాదో - కోపిరిటుంపున కోలున్నాదో
పిల్లి బొక్కున బల్లెమున్నదా
రవ్వలబారు పెట్టవాలె - రాతికింద కోడికినేద్దాం
విల్లు విరిగిది పిల్లి పొరిదా -
పోయి పిక్కపోయిదిగాని - జోడు వెలమల నడుమపోయె
ఏడెగడ్డి కొండలోన - జాడలేదు జవాబు లేదోయా

గొందికోటో, గున్నమామిడి - గుజ్జు గుజ్జో గున్నమామిడి
దాని పేరో తియ్యమామిడి - తియ్యనిదో జన్నెలమామిడి

తేనె తేనె నూనె నూనె - నీవు నీవె నేను నేనే

తేనె నూనెలు కలువపు అని ఆడదాని సమాధానం.

ముల్లికలు - జారికలు :

ముల్లికలు మొగ్గలెత్తగ - మోసపూరో మగనాలు
జారికలు జజ్జరిల్లగ - జాడిదేశం మగనాలు
ఆడవాలె పాడవాలె - వేడుకీలు చేయవాలెయా

కత్తులవారి అరుగులమీద దొంతిమల్లెల బంతిచెట్టు
మేముదెంగిన కత్తులయ్య దొంతులేరి బంతులుగట్టు

అల్లుడివైతే గొల్లిగాడివయితే, రారా ఇల్లరికానికీ
జాకెటు తెచ్చి, లంగాలుతికి, మడతలుపెట్టి మాయమ్మకిచ్చే
గొల్లిగాడివయితే రారా ఇల్లరికానికీ

జొన్నచేలో ఓ యత్తా - మాయ లేళ్ళే పడ్డవో - జనకూర జనవిల్లో
రోకలి విల్లుచేసి - రోలైన అమ్మచేసి - మాయలేడినేయమ్మా
అత్తకూతురుచ్చల బాల - ఉత్తకిచ్చిన నేనొల్లనా

రంకుచేసి బొంకుచేసి గాజులు కొన్నదో కిలింగిచ్చ సొంబేరి
గుమస్తావాడితో గుద్దుకున్న లంజ...

నల్లసామలంకలకాడ - నెమలిపిట్టలు నెలవుగొన్నవా
నీటుగల్ల మాయనగాడు - మాటమీద మాటువేసిడా

చంకనున్న చిట్టిసిడగలు - గుబ్బట్లాకు దప్పిసిడగలా

సిడగ - చిన్నకల్లుడిప్పలు, పడుచుదాని దప్పిత్తీర్చడానికి సిడగలో కల్లుమోస్తున్నావా!
పిడెముసాటు పిట్టవేటో - పిట్టకు వేసాచిన్నతమ్మ
విల్లులాగి చూసిఘాట - మిట్టవేసి దెబ్బతీతువా

ఇండిగల చేనుచేసి - పండుదాని నమ్మకుండరా

ఇండిగలు సన్ననిముళ్లున్న కంపలు. ఆ కంపలున్న చేను చేయకు, ముసలిదాన్ని నమ్మకు.

ఈ పండుగలో ఉయ్యాలవేస్తారు. దానిమీదపెట్టి ఇవే వంకరకూతలు.

చింతమాను చివటలలో - తూగుటుయ్యల :

చింతమాను చివటలలోన - చిన్నబాల తూగుటుయ్యలా

వీరూగ వారూగ వెడ్డిగోవు - విరుగనూగ - కన్నెఘాటు కలగ నూగ

ఈ కబుర్లకు సంతలదారికంటే అనువైనచోటు ఇంకేముంటుంది.

సంతలదారి చెప్పంటివి - నీళ్లదారిని కలుసుకొందమా

దార దార దప్పలాయె - దారినిళ్లు దూరమాయివా

బందుగుల చిన్నబుల్లి - మత్తు మత్తు పానాలున్నవా

లిల్లిబూచు లిల్లిలేవోయ్ - లల్లకాదు బాలకోడలా

మీరు మేము తిరిగేదారి - పచ్చగడ్డి మాడిపోయెదా

అమ్మిబోర ఉమ్మగున్నది కో... కోడలమ్మా

ఉమ్మడిగింజలు - కమ్మగున్నవా

(బోర-రొమ్ము; ఉమ్మగ-వెచ్చగ)

అట్టెచూసి అమ్మికిలాగ - కొమ్ములుకోసిన గొర్రెకులాగయా

(కొమ్ములుకోసిన గొర్రె; గుబ్బలులేని స్త్రీ)

ఎలుగుచర్లమో చర్లమోగాని - ఎంతగుంజిన తెలుపేలేదు

సింగవరపు సంగువలోన తేలగుంజిన తెలుపేలేదు.

ఎఱ్ఱటి చండ్రది మా వదిన - ఎందుకో గాని రమ్మన్నాడోయ్

వగలువగలువద్దు గుంటడ - వాగదిక వగ్గదీసిరా

(వగ్గ-గొయ్యి)

సరదాలతో రెచ్చిపోయే పడుచులనుచూసి లొట్టలేసే లేకిజనానికి, గిరిజనులు పెట్టేవాతలు, విలువలుకోల్పోయిన నాగరికతకు హెచ్చరికలు.

ఆటమనదే పాటమనదే - అన్నివిద్యలుగల్గవారము

వేటమనదే వెట్టిమనదే - వేయివిద్యలుగల్గవారము

కొలువుమనదే కొలతమనదే - కోటివిద్యలుగల్గవారము

వీట్లంకాము విద్దెలంకాము - వేడుకల బాలలము

జంగం కాదు జోగుకాదు - జోటలుండే బాలలము

అమ్మవారుయున్నప్పడు - ఆడేపాడే బాలలం

మనసుకు మంచివారము - మాపటికి దొంగవారమా

సపిరెలు తొక్కవాలె - చాపచుట్టు చుట్టువాలెయా

గుళ్ళచుట్టు చుట్టవాలె - గుమ్మళ్లు ఆడవాలెయా

గుంపెనలాడవాలె - గుళ్ళచుట్టు చుట్టవాలె

రాజరాజ్యము రంపరాజ్యము

రాజువచ్చి చేయి వేయ

రాజమంత తొనుకుతొనికె ॥

గుమ్మళ్ళు - డోలగతులు - క్రోలాటం :

పిల్లగుమ్మళ్ళు, శివాలుగుమ్మళ్ళు-శివమెత్తినవారివలె కూర్చుంటాలేస్తూ ఆడడం

జోగుగుమ్మళ్ళు- ముందుకువెనుకకు జోగుతీసుకుంటూ;

బారుగుమ్మళ్ళు- వరుసలో,

కోటగుమ్మళ్ళు-రీవిగా ముందుకు;

చాపచుట్టుగుమ్మళ్ళు- 'సపిరె' చాపచుట్టినట్లు లోపలకు ముడుచుకుపోవడం

తీయగుమ్మళ్ళు- చాపచుట్టు విడిపోవడం

చల్లకోలాట వేయవాలె కో... కోడలమ్మ - చల్లకలుపులు కలపవాలెయూ

అడవిలోన నేదులార నడుములెవ్వరుదిద్దరో లేవోయూ

॥అచ్చుకోడ॥

చెప్పిచెప్పి యీడవాలె - మప్పిమప్పి దెంగవాలెయూ

ఆడవాలె పాడవాలె - వేడుకీలు సేయవాలెయూ

రోజురోజు తుళ్ళవాలె - ఒక్కరోజు దెంగవాలెయూ

నులుపులది నూలిగడ్డ - వలపుతోడి వంగదీడ్దరా

ముత్తైపుకాయ మగనాలికాయ - తరైపుకాయ తగవుల కాయయూ

కుల్లికూర డొంకలోన - కుల్లిగొట్టి మల్లపంపిరా

బక్కతొక్క మామిడి కింద - తోకలువచ్చి పాకలు కాల్చివా

దుక్కులమొహం పెండ్లికొడుకు దుక్కుల వెంటరమ్మన్నాడు

కండపిచ్చ కత్తులయ్య - దెంగలేక డొంక దొలువులా

సంతలదారి సామచేను - సామచేను పండింది మేలు - కదలగోవు పట్టింది మేలు

చెదిలిన బియ్యమె మేలు - చెదలగోవు పట్టిందిమేలు

బుడ్డడికి బులుపురాగ - బుడ్డిమువ్వలూడదంచుడా

కాయకూర కట్టువలోన - కణుజు దెంగిన...

బొక్కు తెంచిన బొంతబియ్యం - పిచ్చతెచ్చిన పిల్లి మాంసమో

ఆడవాలె పాడవాలె - వేడుకీలు సేయవాలెయా
పండుగుల పారురాగా - పుండుగుద్ద పులిదెంగీదా

పండుగలో మరదలును ఈ విధంగా మన్నిద్దాం అంటాడోతుంటరి
మరదలకు మన్నిందాము - మక్కలకిందకి పొందిందామోయా
పెండ్లిపాడుగునా మీరురాగ - యుండుగాద వదినగార -

పెండ్లికూతురనుకుంటిమా

మియ్యతోటి నేనుండగ - మీయమ్మతోటి తప్పకుపోతివా

కొండకింద కడారి కోట - కోకలిచ్చి మేమే కొన్నాం
ఊరికింద ఊరుములకోట - ఉమ్ములిచ్చి మనమె కొన్నాం
గంతవెనుక గవ్వలకొండ - గవ్వలిచ్చి మనమే కొన్నాం
కొత్తది తాడేపల్లి - కోవలిచ్చి మనమె కొన్నాం
రావి కిందరోలువేసి - రావోయి చాన సామలుదంచనూ

తాడేపల్లిమగవారు - పదమెరుగని పండుపిల్లులా
డివ్విడివ్వి గగ్గలవారు - డిప్పబుర్రల పిర్రలవారోయా
గనగన గంటలవారు - గంగిరెద్దు పోలికలోయా
కత్తిలేని కోతలవారు - కడవలేని వంటలవారోయా

వాలు వాలు కోకలవారు - వాలమూరి రెడ్డికొడుకులా
పేరుకు పెద్దవాడవు - పెదవంపు ముడ్డివాడవా
తీర్పుకు పెద్దవాడవు - తీగవంపు ముడ్డివాడవా
పిల్లలను పెంచనివాడు - బండలుదెంగిన బచ్చలపండడా
లచ్చిపిల్ల మంగిపిల్ల - అచ్చమైన రామచిలుకలా
చింతకింద బొంతచేను - చిలుకపిట్టలు రాపమాడివా
కన్నమలిది వత్తుడని కణతబొట్ట కాసి పెట్టిదా॥

అంతటి తాణ్డేపల్లి - అంటిపువ్వుల నేతకట్టు
వెన్నెల్లో తాణ్డేపల్లి - వెండిసీలల నేతకట్టు
ధూళితుడిచి కట్టినాము - దుర్గమంత తాణ్డేపల్లి
పాడుతుడిచి కట్టినాము - పట్నమంత తాణ్డేపల్లి
పచ్చగోడల తాణ్డేపల్లి - వెన్నెల్లో వెలిగిపోయే

విశాఖగీరిజనుల పాటలు

(బగత, కొండదొర, కొండకమ్మరి, వాల్మీకి)

అందఱైన నందఱరఱు - నందియాటలె ఆడివడ్డం
తీయగుమ్మడి తీసివడ్డం - మళ్ళుగుమ్మడి మరలివడ్డం

వెలవెలపోతున్న బయళ్ళు :

చుక్కల తేలివో - చూసెవారు లేరు - వెన్నెల తేలిదో - ఆడేవారు లేరు
చుక్కల సురిటిపల్లి - చూడగల్గ బయలు - వెన్నెల వెదురుపల్లి - ఆడగల్గ బయలు.

ఓ..... ఉయ్యాలని వేసినాము - దేవుడని మొక్కినాము
దేవుడని మొక్కినాము - దేవ దుర్గము బీరమూరు
ఓ... ఉండి ఉండిర పాడబోగ - ఉత్తమైన మన ఎలుగు
సాలవత్తి పాడబోగ - సవరమైన మన ఎలుగు
కిక్కిసల లంకలోన - కిన్నెరల మన ఎలుగు
ఆలవేసి పాడబోగ - అందమైన మన ఎలుగు

అందమైన నందపురము - నందియాటలెయాడివద్దాం
తీయగుమ్మడి తీసివద్దాం - మళ్ళుగుమ్మడి మరలివద్దాం

ఎంత తుల్లెవో సూకురు బొట్టెవో - బారుపల్లెర బయలుమీద
బారుపల్లెర బయలుమీద - బారుతీల్లెర బంతులల్లు
నామీదర దయలుంతె - దబ్బపూవుల బంతులల్లు
నామీదర చింతలుంటి - చింతపూవుల బంతులల్లు

కన్నెవాడూర ఆడేమాటలు - కళ్ళు నీళ్ళూర ఒలికినట్టులు
కన్నెమామిడి కర్రదాయె - వాడిలేనిర గొడ్డలాయె
వాడి మీదర ప్రేమలాయె - కర్రవీరచిర కన్నుగీటో
గొల్లవాడూర ఆడేమాటలు - గుళ్ళపేరుర కుదిరినట్టులు

మోలి వారిర గంతవెనుక - మోహమెత్తిర వానగురిసె
నీవు తడియగ నేను తడియ - పయిమీదర బట్టతడిసె
పయిమీదర బట్టతడిసె - పడుచుదానను ఏమి చేతు
చంకకిందర బట్ట తడిసె - చేడెదానర ఏమి సేతు
బొమ్మ కిందర బొట్టు తడిసె - బొట్టెదానర ఏమి సేతు

కాసిపూసె కన్నెవయసు, ఓయమ్మలార, కాయలేను కన్నవార
 ఆకసాన బండిబరుగు, ఓయమ్మలార, ఆగలేను కన్నవార
 పల్లపమ్మ వీధులలోన, ఓయమ్మలార, గణగణమని గంటమోత
 గంగిరెడ్లవాడురాగ, ఓయమ్మలార, గవనితేలి నేనేపోదు
 వీటిమేళంవాడురాగ, ఓయమ్మలార, వీధితేలి నేనుపోదు
 బూడుబూడుకలవాడురాగ, ఓయమ్మలార, భూమితేలి నేనేపోదు

పోయెదానవు పోదువుగాని - పోలికలు ఉంచిపొమ్ము
 వెళ్ళెదానవు వెళుదువుగాని - వేడుకలు ఉంచిపొమ్ము
 చింతాలుర చిగురుల మీద - చిలుకలేడుర కూడుకొను
 పచ్చచిలుకకు వలపురాగ - కప్పడన్నర మొగలి రేకు

అగినికొండ మొగిలిరేకు - సాలూరిరా సంపెంగ మొగ్గ
 సాలూరిరా సంపెంగ మొగ్గ - సావడికిరా ఎదురెండ

దూళినున్న దూలపురుగు - దుఃఖతోవలు చెప్పపురుగు
 బండిలోనిర బాలపురుగు - బతుకుతోవలు చెప్పపురుగు

పూసపాటన్నలు పుణ్యమంతులు - పులిఉన్నకోనంకు వేటకెళ్లారో
 పులిచంపి పులిగోరు జాజమడ్డారు - జాజపుకొమ్మెక్కి రాజమేలేరు
 రాజపు కొమ్మెక్కి రంభ పెండ్లాడు - ఆ రంభకడుపున బొమ్మపుట్టిది
 బొమ్మకైవచ్చిలి బొబ్బలి దొరలు - ఇమ్మంటే ఈయరు ఈ రాచవారు
 ఆలికి అరవయ్యి ఓలి ముప్పయ్యి - బొమ్మకు బొమ్మంచు చీరకావాలి
 చీరకు చిలుకుల్ల రవిక కావాలి - రవికకు తగ్గట్టి రత్నాలపేరు
 పేరుకు పెట్టిడి సొమ్ముకావాలి - సొమ్ముకు తగినట్టి సోబెలవళ్ళు
 వళ్ళుకు వడ్డాది పసుపుకావాలి - పసుపుకు పల్లపునూనె కావాలి

నీకు నేనుర వస్తానని - ఓ రామ ఓరామ రాఘవా
 చుక్కలకుర బాసచేసిన - ఓరామ ఓరామ రాఘవా
 చుక్కలకుర మొక్కుకొనిర - తందానె అయ్యుతందానె ఓ దేవనందనానా

పాపకారిర వేగుచుక్కవో - తేలకుండనే తెల్లవారెను
 గాంధు గాంధారి వేళలకు ఓ - ఘాటీయావలె తెల్లవారెను
 మాయదారిర వేగుచుక్కవో - మన్నెమివకడె తెల్లవారెను ॥
 బుడిబుడిముంత భూమేలుముంత
 మధ్యమధ్యముంత మాయలదిముంత
 పాగలుబండికి పారిపోగ - పడాలు మరిదిని పిలియబోదాం

కొర్రపూవేరును కబురులంపేను
 వంకరముట్టె - వంపులబొట్టెలు - ఆటకైనారారు
 గుమ్మడి పూవేరును - గురుతులంపేను
 గుగ్గుడుమక్కల గుల్లెలబొట్టెలు - ఆటకైనారారు॥

వెరచిచెప్పదునమ్మ - వెరియకచెప్పదు సువ్వనాల సువ్వి
 రావికొమ్మనరకి - రాజొడ్డినాను - రాచవారబ్బాయి నీ అల్లుడమ్మ
 దూలకొమ్మనరకి - దూలొడ్డినాను - దూడవారబ్బాయి నీ అల్లుడమ్మ॥

ఆ కొండపల్లెన - ఏమేమి పండో - చందమామ
 ఆ కొండపల్లెన - సామలె పండో - చందమామ
 సామలుపండితే - నేదంచలేను చందమామ
 దబ్బలదేశము - నన్నీయకమ్మ - చందమామ
 దబ్బములుగుచ్చితే - తీసేవారులేరు

ఇదికొండ అదికొండ అల్లవె - నలకొండల్
 నాలుగుకొండల నడుమ - నన్నిచ్చినారు
 నిమ్మబరిణలతోడి - నీళ్లందుకోసి
 నీళ్ళాశకిచ్చిరి - ననుకన్నవారు
 దబ్బబరిణలతోడి ధనమందుకోసి
 ధనమాశకిచ్చిరి - ననుకన్నవారు
 దూడవచ్చిన వేళ - ధూలడిగేవేళ
 దుఃఖానికిచ్చిరి - ననుకన్నవారు
 పసులు వచ్చేవేళ పక్షలచేవేళ

పంతానికీచ్చిలి - ననుకన్నవారు
 ఏడుకొండలచాటు - నన్నిచ్చినారు
 ఏడాదికొకమాటు - రారునావారు
 పది కొండలచాటు - నన్నిచ్చినారు
 పలికైన చూడరు - ననుకన్నవారు
 బూరుగులుపూచివి - భూమికొలిగివి
 భూములెరుగమని - రారునావారు
 దద్దుగులు పూచివి - దాలికొలిగివి
 దారులెరుగమని - రారునావారు
 నేరేండ్రుపూచివి - నేలకొలిగివి
 నెలవులుచాలవని - రారునావారు
 ఇండుగులుపూచివి - యేరుకొలిగివి
 ఏడాది కొకమారు రారునావారు

ఒంటీచింతనడుమ - వంగిరండన్న
 మారాచపిల్లుకు - వంగిరండన్న
 దూలాల మాయిల్లు - దూలిరండన్న
 పారెళ్ళి అన్నల - పాదాలె కడుగు - పయ్యంట చెంగున పాదాలెవత్తు
 అంటకుచెల్లెల - అగినిమంటలు - ముట్టకుచెల్లెల ముల్లుచీరిది

ఆకలేసి - నేను అమ్మింటి కెడితే
 అమ్మొచ్చి - పాలన్నం తినివెళ్ళమనెను
 బాబొచ్చి - కొత్తచీర కట్టిపామ్మనెను
 అన్నొచ్చి - ఆరునెలలుండిపామ్మనెను

ముందువచ్చేగొడుగు - అది యెవరిగొడుగు
 ముద్దుడు పెద్దన్న - ముత్యంపుగొడుగు
 నడుమవచ్చేగొడుగు - అది యెవరిగొడుగు
 నాయకుడు నడిపన్న - నెమలిపులిగొడుగు
 వెనుకవచ్చేగొడుగు - అదియెవరిగొడుగు
 వెడ్డివాడు చిన్నన్న - వెండిపులిగొడుగు
 ఎవరమ్మ నీవారు - ఎలగంటి వారు

ఎలగంటివారమ్మ - ఎన్నడెరుగము

మేలైన చేతులకు - వీరకడియాలు

బాగైన చేతులకు - దండకడియాలు

తిట్టినా కొట్టినా చెల్లెలా - వారియింటనేయుండు చెల్లెలా

వారేమన్నను చెల్లెలా - దారిపట్టుకురాకు చెల్లెలా

పచ్చిసామలబోసు - పాలారబోసు - పసి పురుటాలను - పనికి చాలను

ఏరింత ఒడ్డున వేరాల్మితెమ్ము - బాలింత ఒడ్డున సవతిని తెమ్మో

సవతిని తెస్తేను సరులుండగలవ! - సామివారి దయలుంటే సరులుండగలను

యేరాలినితెస్తేను వేరుండగలవ! - ఏలేవారి దయలుంటే వేరుండగలను

మరి పెద్దయమ్మకు ఏమేమి ఇండ్లు - వందనపురాటలు - కుందనపు నేత

మరి చిన్నయమ్మకు ఏమేమి ఇండ్లు - ఒంటికంబంమేడ ఒక్కదూలము

మరి పెద్దయమ్మకు ఏమేమి నగలు - మెడనిండ కుంటిండ్లు - ముద్దుబరిణెలు

మరి చిన్నయమ్మకు ఏమేమిచీర - పదిమూళ్ళు పట్టుచీర - అద్దంపురవిక

మరి పెద్దయమ్మకు ఏమేమిచీర - చిలుకుచిత్తడిచీర - చిత్రపురవిక

ఆవేళ వచ్చివో ఆలిజగడాలు - పుల్లలకెడతాను పిల్లలనుబట్టు

నాకు సిగ్గోతుంది నట్టింటబెట్టు

కల్లుడిప్పలకాడ పడిచస్తడమ్మ - కూడువండినపూట కుండవదలడు

కోడినికోసినపూట గొందివదలడు - అరిసెలోండిన పూట అట్టుకువదలడు

గుత్తంపు గుడిసెకు రెండు గుమ్మాలు - గుణమైన పురుషుడికి ఇద్దరమ్మలు

ఇద్దరకు చోటిచ్చి పంచబడురాజ - పంచలో రాజుకు పాము కుట్టిందో

దొడ్డిలో రాజుకు దోమకుట్టిందో...

అంతలో ఆరాజు సంతకెళ్ళాడో - సంతలో ఒకసాని తగులుపడ్డాదో

సంతలో సానికిచీరగొన్నాడో - సానికనికొన్నాడో నందపురిచీర

ఇంటి ఇల్లాలిక్కొక్క ఉల్లెగొన్నాడో - సానికని కొన్నాడో సన్నగాజులు

ఇంటి ఇల్లాలికి ఈనెగాజులు - సానితో సరసానికి చక్కని మేడ ॥

నల్లసామలలంకలకు నెమలి పిట్టలు నెలవుగొను

నడిపి వాడుర నైనబాబు - సానివాడలె కొలువులాయె

సానిపాపర చక్కనైతే - ఇంటి ఇల్లాలు పులిబాబు
ఉల్లిపూవు చెల్లనైతే - మల్లెమొగ్గలు బోలు బాబు ॥

సంకురాతిరి పండుగనాడు - సరుబురు చేసుకొని
చంకనిండ పెట్టుకొని - తప్పదనుకుంటినే
ఓడిపోతివే కోడి నాకోడి - పూలకోడి నా కోడి
బొడ్డునున్న ముల్లెపోయె - లడ్డువంటి కోడిపోయె
కోడిపోయినవాడి యిల్లు - కొల్లపోయె దైవమా
కోడినాకోడి ఓడిపోతివే - పూలకోడి నా కోడి ॥

ఆగాలాయె మేగాలాయె - ఆలిమీద పేమలాయె
ఇంటి ఇల్లాలిమీద పేమపుట్టిందో - వృక్షాలు పక్షులు పడుకున్న వేళ
పసిపురుటాలు పిల్లకు పాలిచ్చువేళ - గప్పగప్పన వెళ్ళి - గడవపైనిలచు
అరటిపూవువంటి అత్తకూతుర- జెదల మొక్కుదు తలుపుతీయమ్మ
మోదుగుపూవువంటి మగవాడవు నీవు -
ముఖము చూపకుండ మళ్ళిపోరాజ - ఇల్లుతూరకుండ వెళ్ళిపోరాజ

ఎద్దుమీదర సజ్జగట్టి - ఎక్కడెక్కడి బేరగాడు
దవ్వుకాదోయి దారకొండ - దారకొండర డేరగాడు
తూరుపున కుంచముతెచ్చి - తూలగొలచిన బేరగాడు
పడమటిదిర కుంచముతెచ్చి - పారగొలిచిన బేరగాడు
చిగురులు చింతకాడ - చిత్తులాటలో పొద్దుపోయె
పొద్దుపోతెర పొయిదిగాని - పొద్దువెంటర ఎద్దుపోయె
ఎద్దుపోతెర పొయిదిగాని - ఎద్దు వెంటర సజ్జ
డబ్బుపోతెర పొయిదిగాని - డబ్బువెంటర ఇల్లెపోయె
ఇల్లుపోతె పోయిదిగాని - ఇల్లువెంట ఇల్లాలెపోయె

కొండగుమ్మడికాయ కోమట్లరస్తు - నీరుల్లి వెల్లుల్లి జలకర్రతోటి
తొమ్మిదితోయాలతో వండినకూర - ఓయత్త నీకొడుకు కూరలొల్లడు
పంచనలేడమ్మ మంచానలేడు - ఏడత్త నీకొడుకు ఎందుబోయేడు

చింతచెట్టునలేడు శిరసునలేడు - ఓలత్త నీకొడుకు ఎందుబోయేడు
మంకుగుణమని మగువలొల్లడు - చేటుగుణమని చేడెలొల్లడు

చూడు నేస్తంబాబు - చూడు నేస్తంబాబు - చూడుచూడు బాబు
గంతవెనుకనున్న - ఇంతరేకచోళ్ళు - ఇంతరేకచోళ్ళు
కుంచె నెమలిపిట్ట - దిగె నేస్తంబాబు - నెమలిపిట్ట దిగె
వేటగాడు చూసి - వేగులు పొంచిచూచె - పొంచిచూచె
వెండికట్ల తుపాకి - ఎత్తగ దించగ - ఇంటిన కాలపడిపోయె
చూడు నేస్తంబాబు - చూడు నేస్తంబాబు - అత్త మామరాగ అత్తమామరాగ
ఇరుకులో దుమ్ము - నోటికాసి జాలపోయే - జాలపోయే చూడు నేస్తంబాబు

లచ్చుమయ్య రచ్చించర మలిదో - లచ్చుమయ్య
ఇంటినకాల ఒక పచ్చనిమాను
పచ్చనిమానుకు రెండురాటలు నరుకు
రాటలచాటు రెండుబడితలు నరుకు
ఆ బడితలచాటు రెండుబురుజులువేయొ
ఆ బురుజులపైనా రెండుడేరాలు గట్టు
ఆ డేరాపైన నేను వస్తా మలిదో
ఉయ్యాలబండి ఊరెడ్లబండి - లచ్చుమయ్య
వెయ్యరబరువు యేడుబస్తాలబరువు లచ్చుమయ్య
తోలరబండి - ఊరెడ్లబండి లచ్చుమయ్య

రామన్న వెళ్లాడు రేవళ్ల దుక్కు - లకుమన్న వెళ్లాడు పిట్టవేటకు
రాలను చేపట్టి రాలువడిబోసు - కూకున్నపిట్టకు గుండెతగలేసు
పాలిన పిట్టకు పక్కతగిలేసు - ఈ పిట్ట ఆ పిట్ట కుదుటేసినాడా
భిముడు అప్పడు ఇంటికొచ్చాడో - వదినరో ఓయమ్మ పిట్టలందవా
నేనందుకుంటేను నీయన్న తిట్టో - అలాగే యావదిన పిట్టలందిదో
పిట్టలందినదాన నీళ్ళయ్యు వదిన - నీకు నీళ్ళస్తేను మీయన్న తిట్టో

అలాగే యావదిన నీళ్ళు యిచ్చిదో - నీళ్ళెచ్చినదాన చల్లలీయవా
 చల్లదెచ్చినదానవు నూనెలీయవా - నూనెలిచ్చినదానవు బుర్రకురాయో
 రాసినదానవు నెత్తిదూయవో - సీతమ్మ తలదూసి సిగవాయ వేయు
 మరిదిరో లక్ష్మన్న పువ్వు ఎక్కడిదో - నావెంట వస్తేను పువ్వులేం కరువో
 అపుడే సీతమ్మ నవ్వుతున్నాడో - నవ్వేటి సీతమ్మ తానేటి పనులు
 మరిది లచ్చనుడికి నీల్లెట్టినాది - అడుగుపలచనికుండకడిగి ఎసరెట్టు
 ముదుక వరిబియ్యము మూటల్లో దీను - జాజులబియ్యము జల్లన కడుగు
 ఉడికిన అన్నము ఉల్లిపూచాయ - బంగారు పెదిమలతో బాగానె నవ్వు
 చీరలు రవికెలు ధరియించుకోని - సెనగపూరైకలు తానుకట్టిండా
 వజరకాయలుచీర తానుకట్టిందో - ఏలినదానిసిగ యోరసిగపెట్టు
 ముడిచిన దానిసిగ ముంతుసిగపెట్టు - దిద్దినదానిముఖము చందురుబోలు
 సీతమ్మ లచ్చనుడు ఏలగున్నారో - ఇరుగతా కరుగతా వీధెంబడెల్లు
 ఉల్లితోటలు దాటి ఊరెల్లదాటి - పసుపుతోటలుదాటి పట్నాలుదాటి
 తెల్లగా తెల్లగా వాలవృక్షము - తూరుపుకొమ్మల లచ్చనుడెక్కాడో
 పడమటికొమ్మల సీతయెక్కీదా
 రాముడు ఇలుసేరి తానేమి పనులు - పమిడాల యాపూదు పంచచేరేసు
 ముత్యాల ములుగర్ర ముంజారువేసా - అమ్మరో ఓలమ్మ నీళ్ళెవ్వవమ్మ
 నీవు నీళ్ళెచ్చేవు నీకోడలేది
 చెల్లెలుగలదారి చెలువుండబోయె - అన్నలుగలదారి అందుండబోయె
 అత్తవారివాడలకు తానెళ్ళినాడో- రచ్చలోకూచున్న మామ ఓ మామ
 వంటలు వండేటి అత్త కన్నత్త - మీ కూతురిటువైపు మళ్ళొచ్చినాదో
 మిమ్మెప్పడిచ్చామె దారి మరిచిది
 ఎర్రటికళ్ళకు ఎక్కె కోపాలు - పచ్చటికళ్ళకు పట్టె కోపాలు
 కుడిమీసమెగరేసు గుడ్డెర్రజేసు
 శాలకు వెళ్ళాడో గుర్రాలొదీసా - నీలాటి గుర్రము సన్నరైనాడు
 నాతమ్ముడెళ్ళిన తోవనే వెళ్ళు
 మల్లెచెట్టులోన తొలకరిమెరుపా - ఇద్దరు ఇర్రుకొని కలిసిఉన్నారో
 చెట్టుకిందికి వెళ్ళి రాముడేమి పనులు -
 ఒల్లనుర ఓయన్న భయాలు వేసు - భయాలుగలవాడ వేలొచ్చి నావు
 భూమికి లచ్చనుడు దిగుతనున్నాడో

దిగవలె సీతమ్మ నీవు దిగవాలె - సీతకు నరికాడు సీతబొట్టు దీను
 బట్టలుతీశాడు మూటగట్టాడో - అత్తగారింటికి పయనమైనాడు
 ఇదిగోర ఓయత్త నీకూతుచీర - ఏమి చీరలుబాబు నీవుతెచ్చినావు
 సమర్తచీరల! బాబు నీవు తెచ్చినావు - సమర్తచీరలుకావు, చావుచీరలు

మంచిది మాలచ్చిమిని - గెలుచుకున్నారో
 సోలన సోలెడు వరాలిచ్చిరో - సోకైన సీతను గెలుచుకున్నారో
 అడ్డన అడ్డెడు వరాలిచ్చిరో - అందమైన సీతను గెలుచుకున్నారో
 మానెన మానెడు వరాలిచ్చిరో -

మంచిది మంచిది మాలచ్చిమిని గెలుచుకున్నారో
 కుంచెన కుంచెడు వరాలిచ్చిరో - కుసుమగిరి సీతను గెలుచుకున్నారో
 వెళ్ళి రాములు వెల్లెడ్లతోటి - వెళ్ళెను సీతమ్మ వెలిమందలతోటి
 ముంగటి పోతులు మనవి సీతమ్మ - వెనుకటివెలపోతులు మనవె సీతమ్మ
 చింతలకిందివి సీత మన పాలాలు - రావులకిందివి రంభ మన పాలాలు
 జువ్వులకిందివి సుదతి మన పాలాలు
 ఆకాశమేరట్టి దున్నెవారెవరు - ఆకాశమేరట్టి దున్నె శ్రీరామ
 వడికట్టి విత్తనాల్ చల్లెవారెవరు - వడికట్టి విత్తనాల్ చల్లె సీతమ్మ
 కొండపక్కన యిల్లు కట్టెవారెవరు - కోతులున్నచోట మసలెవారెవరు
 ఊడండ్ర మర్రిని ఉయ్యాలో - వెండివి సేకులు ఉయ్యాలో
 వెండివి సేకులు ఉయ్యాలో - పసిడివి బల్లలు ఉయ్యాలో
 ఊపేవాడెవడయ్య ఉయ్యాలో - ఊపేవాడు పాండురాజు ఉయ్యాలో
 ఊగేది గొంతెమ్మ ఉయ్యాలో -
 - ఇటునుండి ఊగితే ఉయ్యాలో సూర్యచంద్రులమోత
 అటునుంచి ఊపితే ఉయ్యాలో - హరిచంద్రులమోత ఉయ్యాలో
 పాండవుల గొంతెమ్మ ఉయ్యాలో - పదమెట్ల పాడుతదో ఉయ్యాలో
 ఇంతాయె అంతాయె ఈడేలిదాయె - ఇంకెవరినిత్తునె ఇలరాచగారు
 కమ్మర్లనిత్తును ఓ బాలగైరు - కమ్మర్లబొగ్గులు నేకాల్లలేను

బామ్మర్ల తానాలు నేచేయలేను - రెడ్ల చలిముంతలు నేమోయలేను
 కమ్మర్ల బొగ్గులు నేకాల్తలేను - మాలల మన్ననలు నాతరముకావు
 పాలకొండనున్న బాలజంగము - మెడనిండ రుద్రాక్షల్ మొలను పులితోలు

‘కోదుబెదురు - కణుబుబెదురు’
 ‘ఓజులోడికి చెప్పు - ఎనుబోతుకు చెప్పు’
 ‘ఓజులోడిమాట - ఒడిదుడుదెబ్బ’
 ‘కాపువాడికి చెప్పినమాట - గురకువేసిన అమ్ము’
 ‘అరటిపండుతినరా కొండదొరా అంటే - ఉడకలేదన్నాడట’
 ‘గుర్రమెక్కిరా కొండదొరా అంటే - నిచ్చిన తెమ్మన్నాడట’
 ‘రెడ్డికి ముడ్డికి రేకలకోటికి - టీకడిల్లో మారేడు మద్ది పంపెనపది పంపెనపది’
 ‘కొండవాడికేమెరుక కోడిముక్కలసాయ - ఆరుగుంపులబద్ద అరగమోయు
 మాలవాడికేమెరుక మంచిగంధముసాయ
 పడిపోయిన బక్కలకు పారుచుండు’

లోకాన్ని గెలిచిన చెల్లెలు :

ఓసపూలబంతి ఒడిన పడవైచు - ఆన్నెమెరుగనికాంత అంటిముడిచిదో
 పున్నెమెరుగనికాంత పూవని ముడుచో - భావమెరుగని కాంత బంతని ముడుచో
 ఆ పువ్వు ముడిచిన ఆరుగడియలకు - వాలి మామ మన్యాన కొలువువెళ్ళడో
 వారత్త సింహాలగద్దెను దిగదు - తోడికోడలు తోడి దంపులొల్లరు
 గుర్రాలు దానిచేతి గడ్డినొల్లవు - పిల్లలు దాని చేతి పాలుతాగరు
 మరుదులు మల్లారం సంతకెళ్ళరు...

ఆకసానపోయె గరుటెల్ల పక్షి - ఆకుమోసి అన్నలకు అందించగలవ
 నీవెండి కాళ్ళకు అందెలెడతాను - నీచిన్నిముక్కకు కన్న కుడతాను

నీవెల్లె తోవల్లో పాలకావళ్ళు - పాలకావడి చూసి పారేవు సుమ్మీ
 నీవెల్లె తోవల్లో నీలకావళ్ళు - నీలకావడి చూసి నిలచేవు సుమ్మీ
 చావుఉత్తరమని చదివిచూశాడో - పెళ్ళిఉత్తరమని పెట్టెలో వేసో

ఆరుగురన్నలు గుర్రలక్ష్మీరో...

ఏమిటీనేరాలు చెప్పచెల్లెలా - ఏమిటీతప్పలు చెప్పచెల్లెలా
కాగులంగటవేసి కడుగుతున్నాడో - మడ్డన దిగరావో ముద్దుచెల్లెలా
లోచెయి లోదిగిచి లోకంబె గెలిచి - పెడచెయి లోదిగిచి పెద్దన్న గెలిచె
మెచ్చితి చెల్లెలా మెచ్చితి నమ్మా.

కమ్మరోడిపోతు ఘనమైనపోతు - కంసలోడి పోతు గంటల్ల పోతు
మూడు పోతులుగూడి ముచ్చటాడంగ - తిరిగి చూదామని తిప్పదునె కడప
మరలి చూదామని మలుపుదునె కడప -

కుండపోతేపోని అంచుతేవమ్మ - అంచుకు అన్నలు కాసియున్నారు
మట్టుకుమామలు కాసియున్నారు
పెదమామ వేసిన పెదగొప్పితాడు - చినమామ వేసిన చినగొప్పితాడు
మూడు తాళ్ళేసిది మూటగట్టిది - గొందిలో గొడ్డలి భుజాననవేసో
నల్లగొండలపైన వెళ్ళిపోమమ్మ - నల్లగొండలలోన వేగినమాను
వేగినమానుకు ఉరులు పన్నీది - ఉరులలో సోమమ్మ ఉండిపోయింది.

కుచ్చుల చెంగులకు పిచ్చుకలు నెయ్యారా - నారాచగుమ్మడీ
నడిగట్టు చెంగులకు నాగుబాములునెయ్యారా - నారాచగుమ్మడీ
కొంగులచెంగులకు గువ్వపిట్టలునెయ్యారా - నారాచగుమ్మడీ
పయ్యటచెంగులకు పారుపిట్టలునెయ్యారా - నారాచగుమ్మడీ
ఆచీరకట్టుకొని తుప్పలెండెళ్ళరా - నారాచగుమ్మడీ
తుప్పనున్న దుప్పిపిల్ల తుక్కుతుక్కు తూలెరా - నారాచగుమ్మడీ
ఆచీరగట్టుకొని చెరువులెంబడెళ్ళరా - నారాచగుమ్మడీ
దొడ్డినున్న దొరసాని తెలుపు మెరుపులు చూచెరా - నారాచగుమ్మడీ
ఆచీరకట్టుకొని కంచెలెంబడెళ్ళరా - నారాచగుమ్మడీ
కంచెనున్న గరిజముల్లు కాలునాటిపోయెరా - నారాచగుమ్మడీ
మాయప్పనిత్తును ముల్లతీయర మంగలి - నారాచగుమ్మడీ
నీయప్ప నీవరుసనాకు వదినగారు - నారాచగుమ్మడీ

మాచెల్లినిత్తును ముల్లుతీయర మంగలి - నారాచగుమ్మడి
 మీచెల్లి నీవరుసనాకు మరదలొను - నారాచగుమ్మడి
 నేనైనవత్తును ముల్లుతీయర మంగలి..

పచ్చని చెట్టిక్కి - లాలి - పలుకర్ర విరుచో - లాలి - పలుకర్ర విరుచో
 దంతాలరాయెక్కి - లాలి - దంతలైన కడుగు
 పగడాలరాయెక్కి - లాలి - పలువరుసదోము
 అక్కటి ఆ మగువ - లాలి కాలువాకి వెళ్ళు - ముకమైన కడుగు
 కడిగింది - లాలి- కడవ కాకరపూవేరి
 ముంచంది కడవ - లాలి - ముడుకు పైకిలేగదు
 ఇటుచూసటుచూసి - లాలి - గట్టొంకచూసు
 గట్టున కాముడు - లాలి - గాలపేటగాడు
 నేవచ్చి జామాయే - లాలి - కడవెత్తిపోరా
 కడవెత్తు కాముడికి - లాలి లంచమేమి ఇవ్వో
 మాయప్పనిత్తును - లాలి - కడవెత్తిపోరా
 మీయప్ప నావదిన - లాలి - వరుసగాదు నాకు
 నేనైన వత్తును లాలి కడవెత్తిపోర

జోజమ్మకన్నలు దొంతిమల్లెలు - మనవారి అల్లుడు చిన్నచిట్టెప్ప
 కాలిన గజ్జెలు కంచుమొలతాడు - కలవారికోడలోయ్ చిన్నచిట్టెప్ప
 వేలిన ఉంగరాలు వెండొడ్డణాలు - వెలుమలికి కోడలోయ్ చిన్నచిట్టెప్ప
 పప్పుతిను చిట్టెప్ప పప్పుకేడ్డాక - పంటలు పండక పప్పు దొరకది
 కూడుతినుచిట్టెప్ప కూటికేడ్డాక - కుప్పలు నూర్చుక కూడుదొరకది
 పొల్తాగు చిట్టెప్ప పాలకేడ్డాక - పడమటనున్నదా మనపాడియావు
 కాలిన కొండన కన్నమామలు - కన్న మామల ముద్దు ఘనమైన ముద్దు
 మేడుగుల మెట్టన మేనమామలు - మేనమామలముద్దు మేలైన ముద్దు
 పిల్లిరావోయ్ తల్లి పిల్లలతల్లి - పిల్లెమ్మ కన్న జీరమొగ్గలు
 కోడి రావోయ్ కోడి ...

||జో||

ఒడ్డుఒడ్డు కొండలకాడ జంబయ్‌తో జోదులంగరు

లోపలి లంకల నట్టనడుమ జంబయ్‌తో జోదులంగరు

ఉన్నదయ్య వాయుమొకము జంబయ్‌తో జోదులంగరు ఉన్నదయ్య కట్లమొకము
మేతకు తరలె మేలుగల్గవు - జంబయ్‌తో జోదులంగరు - దానియొక్క కంఠములోన
కట్టిరయ్య గంటబుడగ - జంబయ్‌తో జోదులంగరు - బూకుమని కేకవేసె
పుట్టచాటు పోతుమొకము - జంబయ్‌తో జోదులంగరు - వస్తున్నాదిర వాయుమొకము
అమ్మదీని ముండమొయ్య - జంబయ్‌తో జోదులంగరు - నయ్యదొక విన్నపమయ్య
పులిరాజ పులిరాజ - జంబయ్‌తో జోదులంగరు - తోటిపురుటాలనైతిరయ్య
తొమ్మిదిరోజులనాడు నేను - జంబయ్‌తో జోదులంగరు - బుద్దులు జ్ఞానాలు చెప్పివత్తును
పాలపెట్టివత్తునయ్య - జంబయ్‌తో జోదులంగరు - ననిలబడి అగ్గిబాసలు
నీటిని నిలబడి నీలబాసలు - జంబయ్‌తో జోదులంగరు
ఇందే ఉండవో వాయుమొకం తల్లిలేనిబాలవు కొడుక - జంబయ్‌తో జోదులంగరు
గంగ ఒడ్డున గడ్డేమేయు తల్లిలేనిబాలవు కొడుక - జంబయ్‌తో జోదులంగరు
కొండకింద కొనలేమేయు తల్లిలేనిబాలవు కొడుక

- జంబయ్‌తో జోదులంగరు - మంచిజలల నీరేతాగు

బాసవారిచేనుమేయకు కొడుక - జంబయ్‌తో జోదులంగరు

- బద్దకర్రతో కొట్టునుకొడుక - కోయవారి చేనుమేయకు కొడుక

కమ్మలివారి చేనుమేయకు కొడుక - కత్తికర్రతో కొట్టును కొడుక -

కొర్రుకంపతో కొట్టునుకొడుక

రెడ్డివారి చేనుమేయకు కొడుక - జంబయ్‌తో తెడ్డుకర్రతో కొట్టునుకొడుక

మాలవారి చేనుమేయమీ కొడుక - జంబయ్‌తో మందలోకలిసిరమ్మికొడుక

వెనుకున్న ఓతెల్లటావో - జంబయ్‌తో

బాలకైన నీదేభారం నడుమ ఉన్న ఓనల్లటావో- జంబయ్‌తో - బాలకైన నీదేభారం

ఉక్కుతీగలూగినట్లు, కంచు గరగరలు కదిలినట్లు, పాలగరగలు తరలినట్లు

గణగణమని గంటచప్పుడు - జంబయ్‌తో జోదులంగరు

వెళ్ళిపోయే గంగబొల్లవు - పులియున్నచోటికివెళ్ళు - జంబయ్‌తో

పాల పాల రావో మొకం - ఉలికిఉలికిరావోమొకం - జంబయ్‌తో

కంఠంకాడ కాటువేయో - మీయొక్కదరిసినానికి - జంబయ్‌తో

మాటతప్పకవచ్చితినియ్య - సత్తేనకైన మెచ్చితినియ్య - జంబయ్జో

వెళ్ళిపోవో గంగబొల్లావు - బాలకైన చూచుకొమ్మా - జంబయ్జో జోదులంగరు

అన్నగారువచ్చిరో ఆకులేలేవో - కంచరాడిదికులవెళ్ళి - కంచలడిగితెండో
బావగారువచ్చిరో ఆకులేలేవో - కోయవాడిదికులవెళ్ళి - గోచులడిగితెండో
లోల్లొసైరన్నలాల - లోల్లొలోయ్లోరె
సైలోరె రన్నలాల - సైలోరె లోరె
లోల్లొసె అన్నవారికి - లోపలోకపిల్ల
సైలోరె అన్నవారికి - సంకనొకపిల్ల

కంచానబెడుదును - కాముండందును
ఆకునబెడుదును - అన్నలందును
జజ్జినబెడుదును - జియ్యడందును

మాఅప్ప వచ్చిదో - ఏమేమి కూర

గొందినున్న కోడిపిల్ల జియ్యరు బయ్యరు కూర ||లోల్లొరే||

మాబావ వచ్చిడో ఏమేమి కూర -

వెలుగునున్న తొండపిల్ల-జియ్యరుబయ్యరుకూర ||లోల్లొరే||

మాయప్ప కొప్పలు నూనెముంతలు -

మాబావ కొప్పలు గొర్రెగొడ్డెలు

మాఅప్ప గిట్టలు అంటిబోదెలు -

మాబావ గిట్టలు గొర్రెడెక్కలు

||లోల్లొరే||

ఈ ఊరి జియ్యలు ఎలగంటివారు - చావుకాళ్లు చప్పిబుగ్గలు - జీబిమొకాలవారు

ఈ ఊరి అమ్మలు ఎలగంటివారు - కొప్పుకట్లు నల్లపూసలు - నవ్వు మొగాలవారు

గొర్రెగొడ్డెలోక్కచాయ - గోవులోక్కచాయ

అన్నిపసుపులోక్కచాయ - అమ్మలోక్కచాయ

ఎక్కడనుండి వచ్చిడో బిత్తలి కండ్లబావ

గుమ్మము దిగబోయి బుంగదిగినాడు

||లోల్లొరే||

గంతవెనుక గాందువేసె - మిటిక మిద్దెలు వేసె
 దూరివచ్చిన డోకిబుర్రకు - జియ్యరుబయ్యరుచేసె
 గంతవెనుక చిక్కుడుచెట్టు - తట్టగాయలుకాసె
 తడివితడివి దేవకు బావ - తాపులుతిందువేమొ॥

ఎండ్రైకదేవిదో - ఎర్రడెక్కలమన్ను -
 దేవిదేవి తినకుబావ - దెబ్బలుతిందువేమొ॥
 మేడిపండు రూపుదోయ్ - లేతపిల్లల తల్లి -
 వాసనకొప్పదగీలి - వదిలె దానికొంగు ॥

ఇందీడెనా అందీడెనా - పిండికుండలచాటున
 పెంపీడెనా - మెరియా - పెంపీడెనా
 గుజ్జరి గుజ్జరి గుడుజడు - గుజ్జరి గుజ్జరి గుడుజడు - తనినీ .... ॥

అద్దరి వీధిన గొడ్డుపడిచచ్చె -
 మాలలకు మాంసమాయె - మాకు మోసమాయె ॥లోల్లోసై॥
 దుంపాలు తవ్వలేను - దూలి తుడువలేను
 కొమ్మవంచి నరకలేను - నేను బతకలేను ॥
 తీయవాలె తీయవాలె - ఏమి తీయవాలె -
 దారకొండ వెళ్ళవాలె - దబ్బగడ్డ తీసవారికి - దెబ్బకొట్టవాలె ॥

కోడల కోడల కోటిసుందరి -
 పాలుకూడు తినవమ్మ - పంచలుకవమ్మ
 పాలుకూడు తినలేను - పంచలుక లేను -
 నెయ్యికూడు తినలేను - నేలలుకలేను
 చూడుర చిన్నన్న వదిన - వాలుకాలు -
 దొంతికుండలచాటు - దొంగరొట్టెలు
 కూటికుండలచాటు - కూటిముద్దులు ॥

కామన్న దొడ్డి కెళ్ళె న్నెలారి - కారుపుచ్చకాయ దెచ్చిందెన్నెలారి
 కోసివండుమంటి న్నెలారి - కోయక వండిం దెన్నె లారి
 ఉప్పవేయుమంటి న్నెలారి - తుప్పన ఊసిం దెన్నె లారి
 వర్ర వేయుమంటి న్నెలారి - ఎర్రగడ్డ వేసిం దెన్నె లారి

వీపుతోముముంటె నైలారి - వెనక్కు దొబ్బిం దెన్నె లారి
తడిబట్టిమ్మంటె నైలారి - తాటాకిచ్చిం దెన్నె లారి
జట్టు వంగదీసె నైలారి - మూడైన లాగా డెన్నె లారి

కొండ గొర్రె కొప్పిదోలేదో - కొనవంచి మేయలేదు
ఆడబొట్టె కొప్పిదోలేదో - అంటకుండ వారియలేదు
మగవాడు కొప్పిడోలేదో - చంద్రహాసం కత్తిపాలు
చలి చీమలదండుగులార - సాగిరి - వేటలవారు
కూటి చీమలదండుగులార - కూడిరి - వేటవారు
వేటవెళ్ళెడి అన్నగారు - ఏమికొండలె మట్టుదురు
ఏమి కొమ్మలె ఒడ్డుతారు - నీరుడు మారుడు కొమ్మలు
బురదగుంట నీళ్ళుతాగి - బూరుగు మెట్టలెక్కి
ఏమి కణసులె వేసుతారు - లివ్వకొమ్మల బోడకణసు
ఏమి దండెలె గుచ్చుతారు - బంగరపు బాలకణసు

బందలు తిరిగినాడు బాతులు కొట్టినాడు
మెట్టలు తిరిగినాడు మేకలు కొట్టినాడు
గుట్టలు తిరిగినాడు గువ్వలు కొట్టినాడు
వెళ్ళువెళ్ళు - పూజారి బాబు - వేలమెత్తే వేలలాయె
వేలము బయలుకని - వేసినారు పాదలేమొ

కుడుకకూరబందలోన కుగుడియున్నది కురిడిపిల్లి
చేతగాని వేటలవారు - చేతికోలలు చెల్లజల్లి
సారుకూరబందలోను - సానిదాని నడకజాడు
గొల్లదాని మొలత్రాడు - గోవులకు కట్టుబందం
గొల్లదాని గోచిగుడ్డ - గోవులకు తలగుడ్డ

లింగెటూరిర గంతవెనుక - సింగినేలలే ఒక్కటాయె
లింగరాజుల శిరసులమీద - అదిగొనన్నర గురలమంద
ఏమితోటిర వేయుదమనగ - కన్ను బూర్లుర గర్లులుకట్టు

కట్లదండలె తగులనేద్దాం - అరిచంద్రబాణముతోడి - అస్తగుండలె తగులవేద్దాం
సూర్యచంద్ర బాణముతోడి - చుక్కనుదురె తగులనేద్దాం

బండకిందనేమొ - రామ - బర్రెమామిడేమొ
దాని పువ్వులేమొ - రామ - బాలతమ్ముడేమొ
దండులోనియేమొ - రామ - బాలతమ్ముడేమొ
దస్తుకట్టలేమొ - రామ - విర్రవీగునేమొ
గంత వెనుకనేమొ - రామ - జోడు చుక్కలేమొ
జోడుచుక్కలేమొ - రామ - బయలుదేరివేమొ
చుక్కలకునేమొ - రామ - చూతమని యేమొ రామ
బాలరాజులేమొ - రామ - బయలుదేరేనేమొ
పోతుమన్నెలేమొ - రామ - సోభికోటలేమొ రామ
పోతునివ్వ కేమొ - రామ - అడగరాదటేమొ
ఆరుమన్నెలేమొ - రామ - అరడికోటలేమొ రామ
ఆలినివ్వకేమొ - రామ - అడుగరాదటేమొ
కంచమంతయేమొ - రామ - సోభికోటయేమొ
కాలితోనోయేమొ - మట్టుదూమొ ఏమొ ||

గూడెపుదొరలంత గుడికట్టుకోని - మాడెంపుదొరలంత మాటాడుకోని
ఏఱుదోతమని ఆలోచించిరో - మధ్యాహ్నం మాకారం దోతమన్నారో
పాద్దోయి పాట్టింగి దోతమన్నరో - చలిదికి జర్రెలిదోతమన్నరో
మల్లెల మటుకంబు పుల్లయ్యదండు - మలియాదలు కొన్ని మన్ననలు కొన్ని
కోడిపాట్లు కొన్ని సొరకల్లులు - సొయంకి తలచిడి సరువు పడలు
మలియాదకి కలిసిలి మల్లుపడాలు - అంతట కలకటేరంది వచ్చిడి
కొట్టుకొట్టుమని కలకటేరురాగ - మళ్ళేనేయాదండు మన్నెలెంబడి
చెదరెనే యాదండు చెలకలెంబడి - పమిడిపిక్కివెళ్ళి పక్కదగులంగ
పడ్డడో చంద్రయ్య ఒడ్డెములమీద - వెండిపిక్కివెళ్ళి వెన్నదగులంగ
వెరవడు చంద్రయ్య వెనుకటియడు - వాడి నడుము నట్టిడి లేడికావించు
వాడు శిరసు సిమ్మలగల్గిగావించు - వాడిపండ్లు పగడాల పట్టుతోరాలు

పులిఉన్నకోనంకు వేటకెళ్ళారో - తగవున రాచకొడుకులురులోడ్డబోగా
 అతనికి పడ్డది సవరాల మెకము - దానిశిరసు సీతమ్మ చిరుగద్ది పీట
 దానిపండ్లు పార్వతికి పగడాల పేరు - దానిగోర్లు గొంతెమ్మ గొలుసుల పేరు
 దానితోక్క దొరసాని అద్దంపు రవిక...

ఈడెల్ల మర్రికాడ - వుగ్గల్ల పుట్టకాడ
 కారేటి రకతమంత కడవల్ల పట్టినారు -
 చిమ్మేటి రకతమంత సీసాల పట్టినారు
 ఏదాలినొత్తవు కొడుకా బల్లోజి గురువులయ్య
 బల్లోజి గురువులంటే బలవంతులనుకుంటే -
 బండిదాలివత్తనమ్మ కన్నతల్లి నరుసమ్మ
 మునసబు లొచ్చినారు ముందట కాసినారు -
 ఏదాలినొత్తవు కొడుకో నాకన్నతండ్రి గురువులయ్య
 పాలెగాళ్ళు వచ్చినారు పాలిమేర కాసినారు -
 ఏదాలినొత్తవు కొడుకో బల్లోజి గురువులయ్య
 కరణాలు వచ్చినారు గడపల కాసినారు -
 ఏదాలినొత్తవు కొడుకో బల్లోజి గురువులయ్య

జైలనగా మిగులసుఖము వీలుగ మనకు
 పప్పు పదితులాలు - పైనకారము రేషన్ -
 తక్కెడలోపెట్టి - చక్కగ తూచివ్వవలెను
 రొచ్చుకంపు ఇకలేదు - గచ్చుచేసిన లోగిళ్ళు
 ఇచ్చియున్న ఋణదాతలు - వెంటరారు మనకిపుడు
 వేళ వేళకు స్నానాలు - వేడి వేడి భోజనాలు
 వెంటబాయరు డాక్టర్లు - జంటనుందురు నౌకర్లు ॥
 మనకొట్టి జమిందారు పాండు
 పంటపోయినగాని పన్నులువిడువక - రెండుచుట్లను వేసుతాడు
 దేవ ఏజెంటునుసీగొలుపుతాడు - కాదంటే మమ్ములను కాల్చివారేస్తాడు
 మనకొట్టి జమిందారు పాండు

చెట్టుకు పన్నెస్తాడు రాతికిపన్నెస్తాడు భూమికి పన్నెస్తాడు
చీటి పాండకపాతే జైలుకు పంపిస్తాడు ||మనకొట్టి ఫారెస్టుకట్టు ||

మోదకొండమ్మ కథ :

మీలాటికాలమురాగ మిమ్ముతలచి పాడతాము
పాండవులకథలు పాడి, పంటభాగ్యాలతో అభ్యుదయాన్ని కాంక్షించినట్లే -

శరణుశరణు దుర్గాండ్లమ్మలు - మీ చరణాలు తప్పలేను
మీచరణాలుతప్పినగాని - తుమ్మెదీరో - మీ కరుణలు తప్పలేను
మీలాంటి కాలమురాగ - తుమ్మెదీరో - మిమ్ము తలచి పాడుతాము
ఇంటి ఇలవేలుపులార - తుమ్మెదీరో - మాయందున సాయముండుడు
శరణుబాబు దేశిరాజులు - తుమ్మెదీరో - శరణుబాబు సంజీవరాజు
శరణుగాద గంగుగార - తుమ్మెదీరో - శరణుబాబు సంజీవరాజు
ఓ... మరచిన నుడుగులు బాబు - మతియందు గొలుపవాలె
తెలియని నుడుగులుబాబు - మాకుతెలియచెప్పవాలె
తప్పపాడెము తగులపాడెము - తుమ్మెదీరో - కోపచింతలొద్దుబాబు
మామీద దయలుంచుడు - తుమ్మెదీరో - మామీద సాయముంచుడు
నల్లపూస కొడివల్లన - తుమ్మెదీరో - నారు నాకు నడియవాలె
పచ్చపూస కొడివలన - తుమ్మెదీరో - పదము నాకు నడియవాలె
ఎర్రపూస కొడివలన - తుమ్మెదీరో - ఎలుగు నాకు నడియవాలె
శరణుబాబు మాకలిశక్తి - తుమ్మెదీరో - నందపురమున వెలిసియున్నది
శరణుబాబు దేబాలమ్మలు - తుమ్మెదీరో - మీ చరణాలు తప్పలేము
ఓ... చదువు సాములు లేనివారము - తుమ్మెదీరో - ఇటింపండుగ చేసుతాము
మసీరుసి బట్టలతోను - తుమ్మెదీరో - మిమ్ముతలచి పాడుతాము
ఎనలవారు జతలవారు - తుమ్మెదీరో - మీకు దండము తల్లాలార తుమ్మెదీరో

రేపల్లె డేర్జాలకు తుమ్మెదీరో - విధములేని ఆటలమ్మ
ఆడతానె ఉన్నారమ్మ తుమ్మెదీరో

ముత్యాలది రోకండ్లేమొ తుమ్మెదీరో గవ్వలది చేటలమ్మ
వచ్చి వచ్చి రాజులేమొ తుమ్మెదీరో - మోదమ్మ రోకలేమొ తుమ్మెదీరో
అలవిగాగ పట్టినారు తుమ్మెదీరో - లెగదెబాబు రోకలేమొ తుమ్మెదీరో

ఓ...చెల్లెల ఓ సైదోడ ఓ వెన్నుదోడ
మారోకలి లెగదుబాబు తుమ్మెదీరో - మరేలాగ చూడుమన్నారు
అలివిగాని దుర్గాలమ్మలు తుమ్మెదీరో - ముఖములు చూసినారు
తలఎత్తి చూడగేమొ తుమ్మెదీరో - వారేబాబు దేశిరాజులు
ఓ...అప్ప ఓ మోదమ్మ తుమ్మెదీరో - ఏదేశపు రాజుబాబు
ఏదేశపు గులాపువారు తుమ్మెదీరో - మారోకండ్లు పట్టినారు
అలవిగాని మోదమ్మ తుమ్మెదీరో - కోపములు పడుత ఉన్నది
మీకండ్లు పేలిపోను తుమ్మెదీరో - మీ గుడ్లు చిదికిపోను
ఏ దేశపు దేవతూలుతుమ్మెదీరో - ఏ దేశపు రాజులమ్మ
అలవిగాని మోదమ్మ ఓ... తుమ్మెదీరో - కాని కంగాల మాటలమ్మ

పాపగాద పాపగార తుమ్మెదీరో - ఆలించు అర్థములు
మాలలము మేముకాము తుమ్మెదీరో - దాసులము మేముకాము
మీకోసమే వచ్చితిమి తుమ్మెదీరో -
మాయమ్మగ మాకలిశక్తి మీకు మేనగఅత్త అవుతది
మాబాబు బయిరూడు తుమ్మెదీరో - మీకు మేనగమామ అవుతడు
మీ బాబు దేవేంద్రుడు తుమ్మెదీరో - మాకు మేనగమామ అవుతడు
మీ అమ్మ రాచగన్నియ తుమ్మెదీరో - మాకు మేనగఅత్త అవుతది
మేనమరదండ్లు మీరు మాకు తుమ్మెదీరో - మీకోసమే వచ్చినాము
ఆలకించిరి మువ్వలమ్మలు తుమ్మెదీరో - ఆలోచించిరి కన్నతల్లులు
అందరికి పెద్దదుర్గ తుమ్మెదీరో - అలవిగాని మోదమ్మవో

మనకు తండ్రిలేడుబాబు తుమ్మెదీరో - పదమ తండ్రిగ ఉన్నడు మనకు
కారకుడు కన్నతండ్రి తుమ్మెదీరో - కాచితె కాచుతాడు

కాయకుంటే ఖండించుతాడు తుమ్మెదీరో -

వేగురాన దిగుడుబాబు చెల్లెలా సైదోడ

చేటలు జల్లినారు తుమ్మెదీరో - కొలువులోన నిలిచినారు

ఆరుగురు దేశిరాజులు తుమ్మెదీరో - వెంటనైన వెళ్ళిపోయిరి

అందరికి చిన్నదమ్మ తుమ్మెదీరో - ఆదెబాబు మువ్వలమ్మ కొలువైన దిగదుబాబు

ఓ...భయములు పడుతున్నది సిగ్గులు పడుతున్నది

చేయులుపట్టి లాగుతూనే ఉన్నదిబాబు కదలదయ్య కన్నతల్లి

అలవిగాని కొత్తయ్య ఓ తుమ్మెదీరో - అందరికి చిన్నవాడు

వానిమీద మువ్వలమ్మకు తుమ్మెదీరో - మనసు నిలిచియున్నది

మరదలిల్ల మాలయిల్ల తుమ్మెదీరో - నీశక్తి మాతరము లేదన్నారు

అలవిగాని కొత్తయ్య ఓ తుమ్మెదీరో - చేరరాగా

ముఖములోన నిలచిరిబాబు తుమ్మెదీరో - మునుగునవ్వు నవ్వుకోసి

కొలువులోన నిలిచిరిబాబు తుమ్మెదీరో

ఓ... అత్తగారు బావగారు ఇంటికైన వారు పోయి కొత్తపల్లి పోయినారు

కొత్తపల్లి మువ్వలమ్మ తుమ్మెదీరో - నీకు దండాము కన్నతల్లి

ఓ... ఆరుగురు దేశిరాజులు ఆరుగురు దుర్గాలమ్మలు -

వారైన కూడుకొని రతలైన ఎక్కినారు

ఆకాశ మండలాన పెద్దగెద్దులలాగబాబు

రతాలైన వెడత ఉన్నయి పులులు దూరనట్టి పుల్లలైన సిడగలుబాబు

కాకులు దూరనట్టి కారండపడవిలోన రతలైన యాపినారు

శరణు శరణు దుర్గాలమ్మలు ఉపజాప మంత్రములు వారేలాగ మంతరించిరి

కారండపు అడవిలోన వారేలాగ జల్లినారు.

మామగాద మేనమామ - మామగాద కన్నమామ

వలపల దిరిగి వందనము - దాపల దిరిగి దండము

తమ్ముడ ఓ సైదోడ - తమ్ముడ ఓ వెన్నుదోడ
నీవైన యాలకించు - అడుగులైన నిలిచి నీవు
ముందుకు వెళ్ళిన అడుగులమ్ము - వెనుకలైన తగ్గినాడు
శరణుశరణు వెంకటేశు - యింటికైన నిలచెనోయి

అలవిగాని గంగుగారు, - ఉట్లపై చమురులేమొ - మట్లందు దించినాది
ఓ...మెరుగకని చేసిరిబాబు - మినపపిండి మరదనాలు
చాయకని చేసిరిబాబు - చోడిపిండి మరదనాలు
ఉట్లపై నూనెలేమొ - మట్లందు దించినాది
చేరేడు నూనెలు - చేతియందు తీసినారు
మానెడు నూనెలు తీసి - మానాపతివారి చెలులు - మాడందు పెట్టినారు.

వన్నెలది దువనిబన్నె - వెల్లచిక్కులు తీసినారు
బంగారపు దువనిబన్నె - బాగుగ దూసినారు
వన్నెలది దువనిబన్నె - పాయలైన తీసినారు
జడకు తగునని - జడకుచ్చులు వేసినారు
అరపడి సొమ్ములు - అద్దపుచీరెలు తుమ్మోదీరో - అందమైన గంగుగారో
అప్పగాద పెద్దయప్పు తుమ్మోదీరో
ఆటలకి సాటింపులు తుమ్మోదీరో మన బావ సంజీవరాజు

తొలకరి మెరుపులు మెరసినట్లు తుమ్మోదీరో
తోలెటెండలు గాసినట్లు తుమ్మోదీరో
అద్దపు మెరుగులు నిద్దపునీడలు తుమ్మోదీరో అందమైన గంగుగారు.

పాపడిబిళ్ళలు నెలవంకలు - కొప్పులకు కొనగొలుసులు
మట్టెలకు పిల్లెండ్లు - బాజుబందులు పలకసార్లు
ముత్యాలమంజూరులోన తేలినారు గంగుగారు
దారినున్న దబ్బలుదాటి తుమ్మోదీరో నీడనున్న నిమ్మలుదాటి

ఉల్లిదొడ్లు దాటినారు పట్నాలెనుక వేసినారు
 ఆరువేయుల పూరుబయలు తుమ్మెదీరో అందినారు గంగుగారు
 శరణుబాబు గొప్పరాజులు - వారేలాగు చూసినారు
 రంగైన రాచబొట్టెవ - తుమ్మెదీరో - పట్టయిన పడాలు బొట్టెవో తుమ్మెదీరో
 మేము మిమ్ము పెండ్లాడతాంగాని మాలబొట్టెలకు దారివ్వం
 మేము మాలబొట్టెలంగాదు మన్నెచేడె పడుచులం

కూరలకు కదిలెనమ్మ - బొడ్డుకూర బొరగకూర - కొమ్మతంటిపు కూరలేమొ
 మాసిపుట్టు మండెపుట్టు - నూకురూరు బాకురూరు - బయలుమీద తేలినారు

పాడేరూరిగంతవెనుక తానాలైన చేసినారు -
 పూలగండు వనములోన కూరలైన ఏరుతున్నారు
 చెల్లెల ఓ చిన్న గంగు - తుమ్మెదీరో - పాటలైన పాడుగద
 ఆడ బొట్టెకు ఆలపదము - తుమ్మెదీరో - ఆలపాట పాడో చెల్లె తుమ్మెదీరో
 ఆలపాటలు పాడుకొను - తుమ్మెదీరో - అడవి రొడ్డలు ఏరుకొను
 మండెమానుమీద చేరి - తుమ్మెదీరో - కూరలైన యేరుతున్నారు
 ఆలపూల అడవిలోన పాలపూలు పట్టెమంచం
 దూది పరుపులు దుప్పటిరేకులు - దూరమైతిరి కన్నవార
 ఓ... పాడవీటి పట్టపుడేగ - పాటకైన నావాడరావో
 సరవాల సంజీవిడేగ - సరదకైన నావాడరావో
 బాకురూరి బాలడేగ - బంగరాల నావాడరావో

వెళ్లి వెళ్లి సంజీవిడేగ గంగుగారి కొప్పలో వాలింది
 గద్దవో గిద్దవో నాకొప్పలోవాలిది, తిట్టినపోదు, కొట్టినపోదు

చిట్టిమువ్వల చిన్నమరిది - నీసెరసుకు దండము
 బంగారు మువ్వల బాలమరిది - నీపాదాలకు దండము
 వేనూరిచ్చిన వెండికుచ్చులడేగ - ఏనూరిచ్చిన బంగారుకుచ్చులడేగ

అప్పగాద గంగుగార - తుమ్మెదీరో - డేగలైన తేలలేద
 అప్ప అప్ప అంతావు నీవు - నీకు తల్లినొతాన నేను

అమ్మ అమ్మ అంతావు నీవు - నీకు తల్లినాతాన నేను

మరదల ఓ కన్నె మరదల - తుమ్మెదీరో - డేగవచ్చిన జాడచెప్ప

ఓ... అలవిగాని సంజీవరాజు కూరకావళ్ళు ఎత్తుకొన్నడు ఇటొకమాట అటొకమాట.

ఏలాంటి నడకలమ్మ

నిక్కుతాను నిగుడుతాను - నీలంపు నడకలమ్మ

తోక్కుతాను తోగుతాను - తోరంపు నడకలమ్మ

మాయూరు నేను ఎరుగను తుమ్మెదీరో, ముందుగుంట నడవో బాబు

దాలతోడు నడువోబాబు తుమ్మెదీరో, తోవలైన ఎరుగడో బాబు తుమ్మెదీరో

నారాయణ దేవుడని - కులకులాన దుఃఖాలేమో

తల్లితండ్రితలచి బాబు - దండాలు పెట్టినాడు

బావ బావ అంతివ బొట్టె, - వారు చూస్తే గొప్పేసిరాజులు

మనం చూస్తే మాలబొట్టెలం - బావబావ అనకు సెల్లె

నేరములుగాదటమ్మ - పాపములు గాదటమ్మ

శరణుబాబు సంజీవరాజు తుమ్మెదీరో

పేముటడవులు సెలపుకొని - చిట్టడవులు సెలపుకొని

పూలగండు మేడలకు - తరలుతుండగ

మసిపుట్టు మండీపుట్టు - కావురాయి డుమ్మాపుట్టు

దొరలైన చెండుతున్నరు - ఆరుమేగుల గొడ్డుమాంసం

అప్ప ఓ పెద్దగంగు - దొరలు మాంసం చెండుతున్నారు

ఉన్నవారము ముగ్గురము - కూరలు మంచిగ తిందాము బావ

దుమ్ములు తీసి తేను - దుమ్ముపోగులు ఇస్తారు మనకు

పొట్టలైన పిసికితేను - పొట్టపేగులు ఇస్తారు మనకు

అడ్డిపుట్ట గుండెకాయ - ఆరుమేగుల మాంసము బావ - మనకైన చాలున్నది

గంపెడైన నీకుచాలదు పెద్దగంగు - ఒక మాట నీకు చాలదు

ముఖముఖాలు చూసుకొని తుమ్మెదీరో - మనమీలాగె తింతెనప్ప

మనకెంత పున్నెములు తుమ్మెదీరో

సంజీవరాయునికి కొరబోయి - కక్కులైన కట్టదమ్మ

తలమీద చేటయిడి - ఎడమపాదం మోపినాది - చేటబుగ్గి ఉదినాది
బూర్లగుమ్మడి పండులాగ - బుగ్గైన తేలిపోయిడి
చేటిడు బుగ్గిబాబు - చెల్లైన ఊదినాది

తెలియని లంజకొడుకు తెలియనిపని చేసేడిగాని

తలవెంటానంచేసి భోంచేసి వెళ్ళుబాబు అని మనవులుచేసి

ముత్యాల ముంజారులోన - లక్కవంటి పీటలు బాబు
గిలుకులది చేరుచెంబు - గలుకులైన గంగతోడి
పాదాలు కడిగినారు - పయ్యంటచెంగులతో యొత్తినారు
సుద్దికట్టలు యేరుకొని - ఇల్లు ఎల్లర తుడిచిరట
పాపగాద గంగుగారు - అన్నములె వడ్డనాలు
గిలుకులది చెంబులేరి - గలుకునైన గంగముంచి
బావగద సంజీవరాయ - చెయ్యులే వార్డుమన్నారు
బాబుగాద గొప్పరాజులు - భోజనాలు చెల్లినావో

ఒరోరి కొత్తిలివాడ పంచనున్న కంచురతలు -

తుమ్మెదీరో పడవేయు బయటబాబు

మరపోయిన బండులను మరలైన అమలించు

కీలుపోయిన బండులకు కీలులైన వేయు బాబు

సీలపోయిన బండులను సీలలైన వేయుబాబు

నూనెపోయిన బండులకు నూనెలైన రాయుబాబు

నూరొక్క చక్కరానికి నూనెలైన రాసినాడు

ఎర్రడేరా, పచ్చడేరా డేరాలైనా కట్టినాడు. పువ్వులు దోరనాలు కట్టినాడు.

అలవిగాని రైతు రాణువ తుమ్మెదీరో మారెండు వెడుతున్నది

కిడుగనూరి దేశమందున తుమ్మెదీరో అంది వెళ్ళిది కన్నతల్లి

అప్పగాద పెద్దగంగు - మనఅప్ప బండిమాకలి - కదిలైన వస్తున్నాది

చెల్లెలా ఓ చిన్నగంగు తుమ్మెదీరో అప్పఅప్ప అనకువమ్మ తుమ్మెదీరో

వారు చూస్తే గొప్పవారు

అలాంటి మాటలంతవ నీవు - మనం చూస్తే మాలబొట్టిలం

ముత్యాలాది ముంగిలి - కన్నతల్లి అందివెళ్ళిది

ఎదురైన అయినారు - ముత్యాల ముంగిలిలోన
 భయములు పడ్డరమ్మ - మండగర్లు తేలిపోయిది తుమ్మిదీరో
 దాగిపోయిది ఆసివేయుల దురుగాన
 మీకున్న భయములేదు మీకున్న కొడువలేదు
 మా మనుమ సంజీవరాజుకు - ఎనలైన చూసుతాను
 ఆ మాటలు ఆలకించి - తుమ్మిదీరో - అలవిగాని గంగుగారు
 అడ్డాలు మెరిసినట్లు - గంగుగారి మెరుపులట తుమ్మిదీరో
 వెసెగియెండలు వెల్లియెండలు తుమ్మిదీరో

ఓ...జాతికి తక్కువగాని - జలమరాసు లెక్కువున్నవి
 పుట్టుకు తక్కువగాని - పూర్వరాసులెక్కువున్నవి
 ఈడుజోడు తగునమ్మ - తుమ్మిదీరో - నా మనుమ సంజీవరాజు
 పెండ్లులైన చేసుతాను - తుమ్మిదీరో - ఉండుడోయి బాబుగారు
 నేనైన మళ్ళతాను - తుమ్మిదీరో - బండ్లయిన మళ్ళనాది తుమ్మిదీరో
 నందపురపు దేశాలందున - తుమ్మిదీరో - అందివచ్చిది కన్నతల్లి

బంగరపు జలతారులు - అంచుఅంచుకు అడ్డాలేమొ
 బంగరపు బటుంగరాలు - వేలివేలికి వెండుంగరాలు
 మువ్వజివ్వాది గోరెండిగలు
 ధనరాశి ఒరుమల్లెలు

ముస్తాబులు కొన్నదమ్మ
 నిమ్మకాయంత బంగారాలుతీసి - కమనలివాడిని పిలనంపి
 కుదురు చింతన - కుదురు కొలుములువేసి
 మదురు చింతన - మలి కొలుములువేసి

కంసాలికి పిలనంపి తుమ్మిదీరో వారివారి కొలువులలోన తుమ్మిదీరో
 సిరికొలుములు పెట్టించినాది తుమ్మిదీరో
 ఆ మన్నెగలిలోన మలికొలుములు పెట్టించినది
 పట్టయిన బాజుబందులు తుమ్మిదీరో ఎనుమట్టుపుస్తలమ్మ తుమ్మిదీరో
 పుస్తెతాళ్ళు చేయించిది బాపన దగ్గరికి పరుగుపరుగున వెళ్ళినారు
 వెలుపల దిరిగినారు వందనాలు చేసినారు తుమ్మిదీరో

దాపల దిలగినారు దండశరణాలు పెట్టినారు
 కల్రియావు పేడతెచ్చి - కల్లంపులు చల్లినారు
 గరిసెడు గుగ్గిలాలు - తుమ్మెదీరో - పునుగులు వేసినారు
 అక్షరాలు తప్పకుండ ఆకుతప్పకుండగ - తుమ్మెదీరో-పంచాంగాలు చూచినారు
 శుక్కురారమురోజు చుక్కతగులుతది - శనివారము రోజు మంచిదికాదు
 మంగళారపురోజు అమ్మ దోసములు - బుధవారములు డుంబరోజులు
 లచ్చివారము మంచిదినము - మూర్తాలు చెప్పినారు

పల్లన పదివేయులు - కొండనొక్కవేయు బాబు
 అమ్మవారు కదలగానే - తుమ్మెదీరో - డప్పమేళం కదిలినాది
 సానిమేళం సంగీత మేళాలు - తుమ్మెదీరో - వీటిమేళం విణ్ణిటిమేళం
 రణభేరులు మోగుతున్నవి - తుమ్మెదీరో - కంచుతుడుములు కాలిగొమ్ములు
 అగదులు ఎగిరెనమ్మ - తుమ్మెదీరో - దగదులు మోగుతున్నవి
 అడుగడుగున ఆరదులు - తుమ్మెదీరో - ఎత్తెత్తుకు ఎనుబోతులు
 అక్షింతాలుపట్టుకొని - తుమ్మెదీరో -

గిలుకులది సిరిచెంబు గలుకుమని గంగతోడి

లక్కవంటి పీటలమ్మ - తుమ్మెదీరో - ఏరెనమ్మ గంగుగారు
 ముత్త్యాల ముంజారులోన - పీటలైన వేసినారు
 బండ్రయిన దిగినారు - తుమ్మెదీరో -

పీటలకు కొలువులయి పాదాలైన కడిగినారు

వేగురానకూడినారు - పదివేల పమిజుబలము - కల్యాణపు లోగిలిమీద
 లచ్చుకల్లెనమొ శుభలగ్గెమొ - సీత కల్లెనమొ వైభోగమొ
 పెద్దలు పేరంటాలు దిగివచ్చినారు - దేవేంద్ర దేవతలు సభలుబిల్లిరి
 అందులో పెద్దలు యెవరెవరుబాబు - నూరుడు చందురుడు పెండ్లిపెద్దలు

సుక్కలాచార్కుడు గడిమూర్తగాడు - అందులో పేరంటాలు వారలెవ్వరు
 దేవేంద్రకూతురు దేవగన్నక - నాగేంద్రకూతురు నాగగన్నక
 వారు ముగ్గురప్పచెల్లెలుపేరటమ్ములు - పేరటమ్ములు వచ్చిరి కల్లెనపులోవ

ఘనులు మునులు ఘనమైన పెద్దలు - అష్టాదిపాలకులు అందివచ్చిరి
 పెద్దలువచ్చిరి మిద్దెలున్నారు - గోవులువచ్చిరి గోడలలికిరి
 పడుచులువచ్చిరి పంచలలికిరి - చిలుకలువచ్చివి చిత్తరించివి
 కాకులు పిలిపించి కావళ్ళుగట్టి - కావళ్ళుగట్టించి గంగతెప్పించి
 మైనాలచేతను మన్నుకలిపించి - పిచ్చుకలచేతను పీసెపోయించి
 గాలిదేవుడువచ్చి ధూకులు తుడిచి - వానదేవుడువచ్చి కల్లెంపిజల్లి

ఆడి తప్పనివారు అయోధ్యపెద్దలు - హరిచంద్రమారాజు అతికిన పెట్టె
 పాలచంద్రవారు పంపినా పెట్టె - సూర్యచంద్రవారు సేకిష్టవాలె
 శ్రీరాముడంపిడి చిక్కులపెట్టె

అలవిగాని కాతలవారు - తుమ్మెదీరో - కదులుతూనే ఉన్నరమ్మ
 కిడుగనూరి దేశమందు - తుమ్మెదీరో - అందైన వెళ్ళినారు
 చూసినారు గంగుగారు - ఇల్లుజల్లు శుద్ధి చేసి తుమ్మెదీరో
 పీసెలు పందిరికింద - దర్శనాలు చేసినారు - అలవిగాని కాతలవారు
 తేలెనమ్మ గంగుగారు తుమ్మెదీరో

కొంగువిసిరి నడువబోగ - తుమ్మెదీరో - కొండలే వెలుగులాయె
 కాలువేసి నడువబోగ - తుమ్మెదీరో - కాళింగ వెలుగులాయె
 మల్లెలాదివారిపందిరి - తుమ్మెదీరో - వారేబాబు పెండులవారు
 కస్తూరిగంధాలేమొ - తుమ్మెదీరో - కాటుకలు పెడుతున్నారు

అలవిగాని సంజీవరాయుడు - తుమ్మెదీరో
 సూర్యుడు మెచ్చునట్లు - తుమ్మెదీరో - చుక్కబొట్లు పెట్టినారు
 నాగేంద్ర పంచలది - తుమ్మెదీరో - నడుమెల్ల గట్టుకొను
 వేలివేలికి వెండుంగరాలు - తుమ్మెదీరో - బంగారపు బంటుంగరాలు
 ధరణి ఆకాశము దండమన్నాడు - సూరుడు చందురుడు నీదె భారము
 కాలు తొక్కియేమొ కంకణాలుకట్టు - అర్జువంచయేమొ అందెపుస్తెలు
 ఎన్నుమట్టి పుస్తెలమ్మ తుమ్మెదీరో వాడేలాగు కట్టినాడు

దాని తరువాత పెద్దగంగుకు - పుస్తెలైన అందిది బాబు
 దాని తరువాత చిన్నగంగుకు - పుస్తెలైన అందలేవో
 ఆఖరువుకు చిన్నగంగుకు - పుస్తెలైన అందలేదో

పూలబంతి చల్లినాది - తుమ్మెదీరో - అలవిగాని చిన్నగుంట
ఇట్టేదానవు నీవుముండ - ఆట్టే దానవు నీవు గాద
ముగ్గురు మొగుళ్ళున్నదానవు - కళ్ళుపోయిన పెద్దగంగు
పదిమంది జనముదగ్గర - పల్లెత్తి నవ్విటీవి

గోలలైన చేసుతున్నది - కాని కంగారి మాటలేమొ - అలివిగాని బాలపాప
ఆ మాటలు ఆలకించు కోపములుపడ్డరమ్మ అలవిగాని కన్నతల్లి
పుస్తెలైన కట్టించిది అలవిగాని కన్నతల్లి

పన్నెండురోజుల పెళ్ళులైన - ఎక్కటివారు బాబు
లెక్కలేకపోయినారు - పెద్దలు పేరంటాండ్లు మరలయినపోయినారు
అందరికీ పెద్దదమ్మ అలవిగాని మోదమ్మ
దాని తరువాత పుట్టినాది అలవిగాని పెద్దదుర్గ

పెద్దదుర్గ తరువాతేమొ - అదె బాబు కనకదుర్గ
దానితరువాత పుట్టినాది - అదె బాబు బోశుకొండ
దానితరువాత పుట్టినది - అదె బాబు విజ్ఞాడగ్గు
అందరికీ చిన్నదమ్మ - యాదెబాబు మువ్వలమ్మ తుమ్మెదీరో
అత్తతీరు పుట్టినది - కొత్తపల్లి కొలువైనది
ఆరుగురు దుర్గాండ్లెమొ - తుమ్మెదీరో - పల్లాన పదివేయులు తుమ్మెదీరో
పంచుకొని పోయినారో తుమ్మెదీరో
మోదమ్మ పాదాలలో అలవిగాని - కన్నతల్లి అక్కడైన ప్రవేశించు
గంగుగారు సంజీవరాజు మినుములూరు ప్రవేశించు

అమ్మగాద మువ్వలమ్మ - తుమ్మెదీరో - కొత్తపల్లికి ఉన్నదిబాబు
అమ్మగాద కనకదుర్గ - బెజ్జవాడ యున్నదిబాబు
అమ్మగాద మాకలిశక్తి - నందపురము యున్నదిబాబు
నా మనవి చిత్తగించుడు - తుమ్మెదీరో - నా మీద దయలుంచుడు

ఉరు ఉరున దుర్గాలమ్మలు - తుమ్మెదీరో - శరణుతల్లులు మీకు దండము
ఏడుకోటిదేవతలు - తుమ్మెదీరో - మీ చరణాలుతప్పలేను
శరణు బాబు దేబాలాల - తుమ్మెదీరో - మీ చరణాలుతప్పలేము
మీ శరణులు తప్పినగాని - మీ కరుణలు తప్పలేము
మీలాంటి కాలమురాగ - తుమ్మెదీరో - మిమ్ముతలచి పాడుతాము.

నల్లమల చెంచుల పాటలు

చెంచోడైతే నీకేమి తెచ్చె

తొంపేలు ఇరగలు తెచ్చిపెడతొడు - కన్నెగుల్ల తేనె తెచ్చిపెడతొడు
సారెయి తొగితే కొడతొడు బడ్డ - సారెయి తొగైన సాకుతొడయ్య

కొల్లముచల్లిన ఓలాలి కొండముచ్చులుండయి ఓ లాలి
 కొల్లముచల్లిన ఓలాలి కొండముచ్చులుండయి ఓ లాలి
 అప్పడు గూడ - ఓలాలి - గూడెపు దిడ్డలు - ఓ లాలి
 గూడెపు దిడ్డలు - ఓ లాలి - రావగత్తె మీద ఓ లాలి
 రావగత్తె మీద - ఓ లాలి - ఇష్టము పెట్టారు - ఓ లాలి
 ఏం లేదరా - ఓ లాలి - ఏం లేదరా ఓ లాలి
 మనముగూడ ఓ లాలి వీడ్చి చంపాలి ఓ లాలి
 ఈ లంజకొడుకును ఓ లాలి చంపాలన్నరు ఓలాలి
 అంటానే వాళ్ళు ఓలాలి గూడెపు దిడ్డలు ఓలాలి
 గూడెపు దిడ్డలు ఓలాలి బుజరుకుంటుండరు ఓలాలి

పన్నాగం :

ఒక రోజేమో ఓలాలి ఏమైతవుంది ఓలాలి
 వాని కాకి పోయి ఓలాలి మనము గూడ ఓలాలి
 చల్లకికూడా ఓలాలి తోలకపోదాం ఓలాలి
 || కొల్లము చల్లిన ఓలాలి కొండ ముచ్చులుండయి ఓలాలి ||
 అందరు బుజరుకుండిరి ఓలాలి రావనిగాకి పోయిరి ఓలాలి
 పొద్దున్న పొయ్యిరి ఓలాలి రావనిగాకి ఓలాలి
 పదర పదబ్బ ఓ లాలి పలాని చోట ఓలాలి
 పలాని చోట ఓలాలి కొల్లము చల్లిన ఓలాలి

|| కొల్లాము ||

పోదాం పదన్న ఓలాలి పోదాం చినబ్బ ఓలాలి
 అంటానే వాళ్ళు ఓలాలి బొంకిస్తు ఉండరు ఓలాలి
 నేను రాను ఓలాలి పోరా మీరు ఓలాలి
 అప్పడుగూడ ఓలాలి రావగత్తె ఏమో ఓలాలి
 పోయి రారాదా ఓలాలి పోయిరారాదా ఓలాలి
 గట్లానే చెప్పే ఓలాలి పోయిరారాదా ఓలాలి
 అప్పడు రావడు ఓలాలి రావడు గూడా ఓలాలి

కానె మీద కానె ఓలాలి వనమంత కానె ఓలాలి
 దట్టిమీద దట్టి ఓలాలి వనమంత దట్టి ఓలాలి
 ఒంట్రెక్క రుమ్మలి ఓలాలి గుడ్లమ్మర కత్తి ఓలాలి
 పురు కడియంబులు ఓలాలి దబ్బ చేతపట్టే ఓలాలి
 గొడ్డలి బుజాన పెట్టుకొని ఓలాలి వెళ్ళే రావడు ఓలాలి
 పదర్రమలి ఓలాలి ఏడ ఉండవో ఓలాలి
 పదండి పోదం ఓలాలి పదండి పోదాం ఓలాలి
 పాయిలి కదా ఓలాలి కొల్లము చల్లికి ఓలాలి

నేను గడమ కాడ ఉంటను ఓలాలి మీరు లోపడకి పోరా ఓలాలి
 లోపలికి పాయిలి ఓలాలి చంపండి మీరు ఓలాలి
 అంటాను గూడ ఓలాలి రావడుగూడ ఓలాలి
 లోపడకి పాయిలి ఓలాలి వట్టిరావగాళ్ళు ఓలాలి
 బావ బామ్మల్లి ఓలాలి గడమకాడ ఉండరు ఓలాలి
 వచ్చిందానిని వచ్చినట్టు ఓలాలి చల్లికేసి దక్కుతాడు ఓలాలి
 ఆన్ని గూడ ఓలాలి చంపేరావడు ఓలాలి
 చంపి గూడ ఓలాలి గుట్టపెట్టేడు ఓలాలి
 బొక్కల లేవు ఓలాలి బయటకు వెళ్ళలి ఓలాలి

బామ్మల్లి బామ్మల్లి ఓ లాలి నీవు ఏమని ఏడస్తావు ఓలాలి
 ఎర్రచల్లి కొండముచ్చులో లాలి మా బావ నెత్తి తన్నిపాయె ఓలాలి
 బూదచల్లి కొండముచ్చు లోలాలి మా బావ నెత్తి తన్నిపాయె ఓలాలి
 రండియన్న ఓలాలి పదర మనము ఓలాలి
 అన్నినేనే ఓ లాలి చెప్పినాను గాని ఓలాలి
 ఆ లంజికొడుకు ఓ లాలి ఒకటి తన్నెటేలకి ఓలాలి
 ఒక్కటి తన్నెటేలకి ఓలాలి ఎట్టపోయి చచ్చునాడో ఓలాలి
 ఏ లొంకన పడ్డడో ఓ లాలి ఏ ఉరుకున పడ్డడో ఓలాలి

అంటూనే ఏడుస్తున్నాడు ఓలాలి బామ్మల్ని గూడ ఓలాలి
 నవ్వుకుంట మురుసుకుంట ఓలాలి బయటకు ఎల్లరి ఓలాలి
 బయటకు ఎల్లి ఓలాలి గూడెపు రావళ్ళు ఓలాలి
 నవ్వుకుంట మురుసుకుంట ఓలాలి బయటకు ఎల్లరి ఓలాలి
 బయటకు ఎల్లి ఓలాలి గూడెపు రావళ్ళు ఓలాలి
 అప్పడుగూడ ఓలాలి ఏమైత ఉంది ఓలాలి
 కొల్లముచర్లి కొండముచ్చలో ఓలాలి మాబావ నెత్తి తన్నిపాయె ఓలాలి
 బూదచర్లి కొండముచ్చలోలాలి మాబావ నెత్తి తన్నిపాయె ఓ లాలి
 ఎక్కపోయి చచ్చినాడో ఓలాలి అంటూనే గూడ ఓ లాలి
 గూడెపుదిడ్డలు ఓలాలి పోదం మనం ఓ లాలి
 ఏసికోరా ఓలాలి పదం మనం ఓలాలి
 కొండముచ్చల నేసుకొండి ఓలాలి పోదం మనం ఓలాలి
 అట్టాకాదరా ఓలాలి అట్టాకాదరా ఓలాలి

వాడుచస్తే ఓలాలి మనకి మంచిగా ఉంది ఓలాలి
 కదరా కదరా ఓలాలి, నాది దబ్బ ఓలాలి
 నీది గొడ్డలైతే ఓలాలి, నాదిగాసికోక ఓలాలి
 నీది కాసికోకైతే ఓలాలి, నాది రుమ్మలి ఓలాలి
 కదరా కదరా ఓలాలి, నాది పెండ్లము ఓలాలి
 అందరిది పెండ్లము ఓలాలి, నీది ఒక్కద ఓలాలి
 కొండముచ్చలనేమో ఓలాలి కావండ్లకు కట్టుకొని ఓలాలి
 నీళ్ళకాకి పోతుండరు ఓలాలి వట్టావగాళ్ళు ఓలాలి
 పయిగూడ ఓలాలి కాలుస్తా ఉంటరు ఓలాలి
 గుండు చాటునుండి ఓలాలి రావడు విన్నడు ఓలాలి
 మాయన్న చచ్చినాడని ఓలాలి లంజకొడుకు పడనే ఓలాలి
 ఈ లంజకొడుకును ఓలాలి తన్నర్ర దాన్ని ఓలాలి
 అరె వాన్నిగాని కొడుతుర్రంట ఓలాలి ఏం లేదరా ఓలాలి
 ఏంలేదన్న ఓలాలి ఇంక పోదాం పండి ఓలాలి
 నీళ్ళకాడికి ఓలాలి పోదాం పండన్న ఓలాలి

పయిగూడ ఓలాలి వాళ్ళుగూడ ఓలాలి
 నాకూ దూపయింది ఓలాలి అడ్డంపడ్డా ఓలాలి
 అడ్డం పండ్డా ఓలాలి కాల్పుండి తమ్ముడా ఓలాలి
 కాల్పుండి తమ్ముడ ఓలాలి కాల్పిని మీరు ఓలాలి
 అడ్డంపండ్డా ఓలాలి రావడు గూడ ఓలాలి
 వట్రావగాళ్ళు ఓలాలి వాళ్ళది పండుగ గమ్ముత్తు ఓలాలి
 కాల్పుకునేడు కాల్పుతుంటే ఓలాలి తినేటోడు తింటుంటే ఓలాలి
 అరండమడుగుల ఓలాలి చలమ ఉంది ఓలాలి
 చలమమీద ఓలాలి చలమ మీద ఓలాలి
 వాళ్ళు తాగుడ ఓలాలి బండపెట్టుడ ఓలాలి
 రావనికేమో ఓలాలి చూపియ్య కుండరు ఓలాలి

అప్పడుగూడ ఓలాలి ఏమైతా ఉంది ఓలాలి
 రావడుగూడ ఓలాలి పడిపోయినాడు దూపకి ఓలాలి
 అన్ని వెంటలును ఓలాలి పడిపోయినాడు దూపకి ఓలాలి
 కావండ్లతోని ఓలాలి కావండ్లతోని ఓలాలి
 రావనికీ ఒక్క గంటలో ఓలాలి దట్టచేసి పెట్టి ఓలాలి
 దట్టచేసిపెట్టి ఓలాలి కల్లము కాడ ఓలాలి
 కల్లముకాడ ఓలాలి ఆ గండను పెట్టి ఓలాలి
 వీల్లుకూడ ఓలాలి వేసుకోని ఓలాలి
 వేసుకోని ఓలాలి వెళ్ళిపోయింది ఓలాలి
 మెలక పుట్టి ఓలాలి రావడుగూడ ఓలాలి
 రావడుగూడ ఓలాలి లేచినాడు ఓలాలి
 లేచి గూడ ఓలాలి దుడుగున వేచి చూస్తే ఓలాలి
 అక్కడకక్కడ చూస్తే ఓలాలి అక్కడకక్కడ చూస్తే ఓలాలి

కొండలచల్లి రాచ్చసి ఓలాలి పీతవ్వ రూపు ఓలాలి
 ఎల్లింది రాచ్చసి ఓలాలి కొండలచల్లి పీతవ్వ ఓలాలి

రెక్కలు ఎత్తి ఓలాలి మిన్నుకి లేచి ఓలాలి
 రావనికాకి కల్లముకాకి ఓలాలి వచ్చిదిగే ఓలాలి
 వచ్చిదిగితే ఓలాలి పడ్డడు రావడు ఓలాలి
 కుక్కలన్ని ఎరుక తింటుంది ఓలాలి ఆగుండు దగ్గరపోకుంది ఓలాలి
 రావడు పండిండాడు ఓలాలి లేవేయకవ్వ ఓలాలి
 మనమడ మనమడ ఓలాలి ఇడ పండినావే మనమడ ఓలాలి
 దుడుకున లేచి ఓలాలి కండ్లు నలుస్తాడు ఓలాలి
 ఎవ్వరబ్బ ఓలాలి యంటాను చెప్పి ఓలాలి

చలమ కాకేసుకోని పోయి ఓలాలి దించింది పీతవ్వ ఓలాలి
 ఇవేనీళ్ళు ఓలాలి తాగు మనుమడ ఓలాలి
 రెండుమూడు దోసిండ్లు ఓలాలి ఎత్తుకొని తాగినాడు ఓలాలి
 ఎత్తుకొని తాగి ఓలాలి అడ్డం పడ్డడు ఓలాలి
 అడ్డంపడి ఓలాలి నోలనపోయి పడ్డడు ఓలాలి
 కూడులేక నీళ్ళులేక ఓలాలి మల్ల పానంపాయె ఓలాలి
 ఉన్నవాణ్ణి ఉన్నియక ఓలాలి నేను చంపెతట్టాయె ఓలాలి
 గంటసేపటికి ఓలాలి లేచె రావడు ఓలాలి
 అవ్వా అవ్వా ఓలాలి ఆడికి పదవ్వ ఓలాలి
 కొండముచ్చులు మొత్తము ఓలాలి నాకొద్దవ్వ ఓలాలి
 నీవే తినవ్వ ఓలాలి నాకూవద్దు ఓలాలి
 మనమడా ఎక్కడో చూపెట్టు ఓలాలి ఎప్పుడో ఒక బుక్కకాలాలి
 రెండుమూడు బుక్కలు ఓలాలి చేసింది పీతవ్వ ఓలాలి
 మాఇంటిబాట ఓలాలి ఎక్కడుందో చూపియ్యి ఓలాలి
 చూపిస్తాగాని ఓలాలి ఎక్కుమనమడ ఓలాలి
 నా అడకల మీద ఓలాలి ఎక్కు మనమడ ఓలాలి
 అడకల మీద ఎక్కి ఓలాలి గొంతు కింద చేతులు పట్టుకో ఓలాలి
 మెడమీదబొచ్చు ఓలాలి పట్టక మనుమడ ఓలాలి
 ఎవ్వరువ్వ లేదు ఓలాలి మనమడ నీకు ఓలాలి
 నీ ఇంటిబాట ఓలాలి చూపిస్తానేను ఓలాలి

అప్పడుగూడ ఓలాలి పీతవ్వ యేమో ఓలాలి
మిన్నుకు లేచె ఓలాలి మిన్నుకు లేచె ఓలాలి
ఎనుక పోయి ఓలాలి కొండలచలన దించె ఓలాలి

కొండలచలన ఓలాలి రావగత్తె ఉంది ఓలాలి
కొండల చలన ఓలాలి ఇంకొక రావగత్తె ఉంది ఓలాలి
రావగత్తెనేమో ఓలాలి పీతవ్వ సాకింది ఓలాలి
ఇదేమి మనుమడ ఓలాలి ఇదే బాట ఓలాలి
అప్పడుగూడ ఓలాలి రావడు గూడ ఓలాలి
బిడ్డబిడ్డా ఓలాలి నీళ్ళు కాగపెట్టు ఓలాలి
నీళ్ళు కాగపెట్టి ఓలాలి పిల్లగానికీ తానం చెయ్యమ్మ ఓలాలి
అప్పడు రావగత్తె ఓలాలి ఉరుకులాడి ఉరుకులాడి ఓలాలి
నీళ్ళు కాగబెట్టి ఓలాలి నీళ్ళు కాగబెట్టి ఓలాలి
తానంచేసి ఓలాలి రావనికీకూడా ఓలాలి
తానంచేసి ఓలాలి బట్టలేసి ఓలాలి
బట్టలేసి ఓలాలి మంచం ఏసి ఓలాలి
అన్నపెట్టి ఓలాలి తినుబావా ఓలాలి
అన్నం తిను బావా ఓలాలి బావా బావా ఓలాలి
బువ్వ తిను ఓలాలి రావడు గూడ ఓలాలి
ఒకవారం వచ్చేటల్లకి ఓలాలి కుసి సంతోషం మీద ఓలాలి
కుసి సంతోషం మీద ఓలాలి రావడు గూడ ఓలాలి
అవ్వాఅవ్వా ఓలాలి నాకు దబ్బలేదు అంబుల్లేవు ఓలాలి
లెయ్యు మనుమడ ఓలాలి తానంచేసి ఓలాలి
తానంచేసి ఓలాలి అన్నం తిందువు ఓలాలి
అట్టన్న గూడ ఓలాలి లెయ్యడు రావడు ఓలాలి
ముసుగుపెట్టినాడు ఓలాలి లెయ్యడురావడు ఓలాలి
ఏమైంది మనమడ ఓలాలి ఏమైందయ్య ఓలాలి
ఏంలేదవ్వ ఓలాలి ఏం లేదవ్వ ఓలాలి

నాదబ్బ నాయంబులో ఓలాలి లేవు అవ్వ ఓలాలి
 ఎవరు చిక్కకు పోయినారో ఓలాలి ఎవరు చిక్కకు పోయినారో ఓలాలి
 ఏం పరవ్వలేదుగాని ఓలాలి నేనుపయి తెస్తనుగాని ఓలాలి
 నేను తెస్తగాని ఓలాలి తానంచేసి ఓలాలి
 తానంచేసి ఓలాలి అన్నంతిను మనుమడ ఓలాలి
 అప్పడుగూడ ఓలాలి రావడుకూడా ఓలాలి
 తానంచేసి ఓలాలి బట్టలు కట్టి ఓలాలి
 అన్నంతిని ఓలాలి రావడు రావగత్తె ఓలాలి
 అప్పడుగూడ ఓ లాలి పీతవ్వ ఏమో ఓలాలి
 దబ్బకోసానికి ఓలాలి లేచె పీతవ్వ ఓలాలి
 లేచిన లేచడం ఓలాలి గూడేనికెళ్ళే ఓలాలి
 గూడేనికివెళ్ళే ఓలాలి పీతవ్వ గూడ ఓలాలి

ఇడ వట్టిరావగాళ్ళు ఓలాలి వట్టిరావగాళ్ళు ఓలాలి
 రావగత్తెకేమో ఓలాలి రావగత్తెకేమో ఓలాలి
 సన్నిరక ఇరగలు ఓలాలి సన్నిరక ఇరగలు ఓలాలి
 తెచ్చిపెడుతుండరు ఓలాలి
 పతన్న రోజు ఓలాలి తెచ్చి పెడుతుంటారు ఓలాలి
 తినకుంది రావగత్తె ఓలాలి గీము లేస్తుంది ఓలాలి
 గీముకు సగానికి ఓలాలి వైనని ఇరగలు ఓలాలి
 సన్నిరక ఇరగలు ఓలాలి వట్టిరావగాళ్ళు ఓలాలి
 తనుమని తివురై ఓలాలి తనుమని పెడై ఓలాలి
 ఇవ్వితిని ఓలాలి మాకాడ పండులంజ ఓలాలి
 ఇరగలుతిని ఓలాలి లంజముండ నీవు ఓలాలి
 నీ మొగుడెట్టా ఓలాలి ఎక్కడ చచ్చినాడో ఓలాలి
 మాకేమి గురుతు ఓలాలి మాకేమి గురుతు ఓలాలి
 ఇవన్ని తిని ఓలాలి మాకాడ పండులంజా ఓలాలి
 అంటానేగూడ ఓలాలి వాళ్ళు గూడ ఓలాలి

అవన్ని ఇస్తుంటే ఓలాలి చరిమీద పడుకుంట ఓలాలి
గీముకు కూడా ఓలాలి సగానికి చేసే ఓలాలి
సగానికి చేసింది ఓలాలి రావగత్తె గూడ ఓలాలి

మర్రి చెట్టుమీద ఓలాలి వాలింది కొండల్లచల్ల పీతవ్వ ఓలాలి
ఎయ్యరదాన్ని ఓలాలి ఎయ్యరదాన్ని ఓలాలి
ఆదయ్యాన్ని ఓలాలి ఎయ్యర దాన్ని ఓలాలి
రావనిదబ్బను ఓలాలి ఎక్కిపెడతాకి ఓలాలి
ఒకను ముంచ ఒక్కడే ఓలాలి ఎక్కపెడదమంటే ఓలాలి
ఎక్కకుంది దబ్బఓలాలి ఎట్టగో ఒకట్లు ఓలాలి
ఎగబెట్టి ఓలాలి ఏసిరి కదా ఓలాలి
ఒక్క అంబు లేకుండా ఓలాలి
ఆకులేగిచ్చాల ఓలాలి కింద ఊడిపడకూడదు ఓలాలి
అంటూనే కూడా ఓలాలి శపించింది ఓలాలి
ఒక్క అంబులేకుండా ఓలాలి గిచ్చే ఆకులకు ఓలాలి
తలిదెంగవాని ఓలాలి ఇది పీతవ్వ కాదు ఓలాలి
దెయ్యంరా ఇది ఓలాలి రచ్చాసిరా ఇది ఓలాలి
దబ్బతో వెయ్యరా ఓలాలి దబ్బతో వెయ్యరా ఓలాలి
దబ్బకూడా ఓలాలి ఇసిరి దెంగిరి ఓలాలి
దబ్బకూడా ఓలాలి తట్టికుండే ఓలాలి
పులికెడు అంబులు ఓలాలి పీక్కున్నది ఓలాలి
పీకికోని ఓలాలి కట్టకట్టుకుండే ఓలాలి
కట్టకట్టుకోని ఓలాలి దబ్బగూడా ఓలాలి
దబ్బలుగూడ ఓలాలి మెడకు తగలేసుకుండే ఓలాలి
మెడకు తగలేసుకోని ఓలాలి మిన్నకు లేచే ఓలాలి
ఎంత మోసం చేసే ఓలాలి ఎంత మోసం చేసే ఓలాలి

పొయింది కదా ఓలాలి పీతవ్వ కూడా ఓలాలి
కాండ్ర చల్లికి ఓలాలి పొయింది పీతవ్వ ఓలాలి

మనమడ మనమడ ఓలాలి నీదబ్బ అంబులు తెస్తే ఓలాలి
 దబ్బ అంబులు తెస్తే ఓలాలి లెయ్యు మనమడ ఓలాలి
 అప్పడు కూడా ఓలాలి నవ్వుతో మురుస్తా ఓలాలి
 అల్లాట ఉండి ఓలాలి తెల్లారెటల్లకి ఓలాలి
 అడవికి గూడ ఓలాలి పాలము తిరిగి ఓలాలి
 పాలముతిరిగి ఓలాలి అడవి తిరిగి ఓలాలి
 అడవి తిరిగి ఓలాలి ఒక పందినేసే ఓలాలి
 పందినేసే ఓలాలి దబ్బ కోపుకేసుకోని ఓలాలి
 దబ్బకోపుకేసుకోని ఓలాలి తెచ్చే రావడు ఓలాలి
 రావడుతినడు ఓలాలి రావగత్తె తినదు ఓలాలి
 అవ్వా అవ్వా ఓలాలి అడొక్క నల్లదాన్ని తెచ్చినా ఓలాలి
 ఆడ ఉంది చూడవ్వ ఓలాలి ఏమన్న చేసుకో ఓలాలి
 నాకైతే తెలువదు ఓలాలి నాకైతే గుర్తులేదు ఓలాలి
 ఏం పరవ్వాలేదు మనుమడ ఓలాలి ఏం పరవ్వాలేదు మనుమడ ఓలాలి
 నేను తెచ్చుకుంటగాని ఓలాలి మీరు అన్నం వండుకు తినండి ఓలాలి
 అంటానే గూడ ఓలాలి పీతవ్వ చెప్పే ఓలాలి
 చెప్పి గూడ ఓలాలి రావగత్తె రావడు ఓలాలి
 పప్పవండుకుతినే ఓలాలి పప్పవండుకుతినే ఓలాలి
 పీతవ్వ పందిని ఓలాలి ఒకకోయ్యకిందపెట్టి బొక్కె ఓలాలి
 మల్ల రెండువారాలకి ఓలాలి అప్పడు రావడు ఓలాలి
 ముసుగుపెట్టి ఓలాలి తిన్నడు లెయ్యడు ఓలాలి
 లెయ్యబావ ఓలాలి మొఖము కడుగుదువోలోలాలి
 అంటే గూడ ఓలాలి దగ్గడు మూలగడు ఓలాలి
 అవ్వా అవ్వా ఓలాలి లెయ్యకుండడు బావ ఓలాలి
 అప్పడు అవ్వపోయి ఓలాలి అప్పడు పీతవ్వ ఓలాలి
 ఏమైంది మనమడ ఓలాలి ఏమి సంగతి ఓలాలి
 ఏమి సంగతి ఓలాలి నాకు చెప్ప ఓలాలి

నా పెండ్లము ఓలాలి ఎట్టపాయిందవ్వ ఓలాలి
 ఏంలేదు మనుమడా ఓలాలి నేను కనుక్కిస్తాదాన్ని ఓలాలి
 నేను కనుక్కిస్తాగాని ఓలాలి తానముచేసి ఓలాలి
 తానము చేసి ఓలాలి అన్నము తిను ఓలాలి
 అప్పడు రావడు ఓలాలి తానము చేసే ఓలాలి
 తానము చేసి ఓలాలి తానము చేసే ఓలాలి
 మల్లాలేచే ఓలాలి పీతవ్వ కూడా ఓలాలి
 మిన్నకు లేచే ఓలాలి కొండలచిల్ల పీతవ్వ ఓలాలి
 పాయిగూడ ఓలాలి దిబ్బగడ్డన ఓలాలి
 రావగత్తె దిబ్బగడ్డన ఓలాలి ఆయాకు ఈ ఆకులాని
 ఏరక తింటుంది ఓలాలి కాండలచిల్ల పీతవ్వ ఓలాలి
 పండుకొనిగూడ ఓలాలి దుడుకున ఓలాలి
 పండి పండి ఓలాలి రావగత్తె పండి లేచే ఓలాలి
 అవతలనుంచి చూస్తే ఓలాలి పీతవ్వ ఏరుకు తింటుంది ఓలాలి
 అవ్వా అవ్వా ఓలాలి ఆడ పోయి ఏరుకు తింటవు ఓలాలి
 ఇక్కడరా అవ్వ ఓలాలి ఆడ ఏమి ఏరుకుతింటవు ఓలాలి
 అవ్వా అవ్వా ఓలాలి ఇండ్లో ఏముందోచూడు ఓలాలి
 అండ్లోన చూస్తే ఓలాలి సన్నిలక ఇరగలు ఓలాలి
 పురుగులు మల్లెలు ఓలాలి లుకటిస్తుండయి ఓలాలి
 గీమి గీమి ఓలాలి పోర్లా తీసింది ఓలాలి
 పోర్లా తీసింది ఓలాలి రావగత్తె కూడా ఓలాలి
 అవ్వా అవ్వా ఓలాలి ఇవన్ని బొక్కు ఓలాలి
 ఇవన్ని బొక్కు ఓలాలి బొక్కిపో అవ్వ ఓలాలి
 కన్నముసేలోపట ఓలాలి అప్పడే బొక్కింది ఓలాలి

మనమరాలు మనమరాల ఓలాలి దగ్గరకురా నివ్వు ఓలాలి
 దగ్గరకువచ్చి ఓలాలి గుర్రము ఎక్కు ఓలాలి
 గుర్రము ఎక్కి ఓలాలి మెడకింద చేతులు పట్టుకో ఓలాలి

ఆక్షింఛి ఆ బండి ఫరబాదా వచ్చింది - ఫరబాదా మశమ్మ పూలనే కొనవమ్మా
 ఫరబాదామశమ్మ పూలనే కొనవమ్మా - పూలాన దారాలు చెప్పరమ్మ ధరలు
 పువ్వుకు పుట్టెడు ఎద్దుకు ఏదుము - అబ్బబ్బ ఆధరలు మాచేత కాదమ్మ
 ఆక్షింఛి ఆ బండి ఫరబాదా వచ్చింది - దోరాల లింగడా పూలనేకొనవమ్మా
 దోరాల లింగముడా పూలనేకొనవమ్మా - పూలాన దారాలు చెప్పరమ్మ ధరలు
 పువ్వుకు పుట్టెడు ఎద్దుకు ఏదుము - అబ్బబ్బ ఆధరలు మాచేత కాదమ్మ
 ఆక్షింఛి ఆబండి ఫరబాదా వచ్చింది - పుల్లాయపల్లె మశమ్మ పూలనే కొనరమ్మ
 పూలాన దారాలు చెప్పరమ్మ వచ్చేడి - పువ్వుకు పుట్టెడు ఎద్దుకు ఏదుము
 అబ్బబ్బ ఆధరలు మాచేత కాదమ్మ - ఆక్షింఛి ఆ బండి ఫరబాదా వచ్చింది
 అప్పపురం పెద్దమ్మ పూలనే కొనరమ్మ - అప్పపురం పెద్దమ్మ పూలనేకొనరమ్మ
 పూలాన ధరలు చెప్పరమ్మ - పువ్వుకు పుట్టెడు ఎద్దుకు ఏదుము
 అబ్బబ్బ ఆధరలు మాచేత కాదమ్మ - ఆక్షింఛి ఆబండి ఫరబాదా వచ్చింది
 బారపురం బొరమ్మ పూలానే కొనరమ్మ - పూలాన ఆధరలు చెప్పరమ్మ
 పువ్వుకు పుట్టెడు ఎద్దుకు ఏదుము - అబ్బబ్బ ఆధరలు మాచేత కాదమ్మ
 ఆక్షింఛి ఆ బండి ఫరబాదా వచ్చింది - నడింబావి మశమ్మ పూలానేకొనరమ్మ
 నడింబావి మశమ్మ పూలానే కొనరమ్మ - పువ్వుకు పుట్టెడు ఎద్దుకు ఏదుము
 అబ్బబ్బ ఆధరలు మాచేత కాదమ్మ - ఆక్షింఛి ఆ బండి ఫరబాదా వచ్చింది
 మేడిమలకల లింగమయ్య పూలానే కొనవమ్మ జీవందరేకులపూలు
 పూలాన ధరలు చెప్పరమ్మ - పువ్వుకు పుట్టెడు ఎద్దుకు ఏదుము
 అబ్బబ్బ ఆధరలు మాచేత కాదమ్మ - ఆక్షింఛి ఆ బండి ఫరబాదా వచ్చింది
 గుండాల బయన్న పూలానే కొనవమ్మ - పువ్వుకు పుట్టెడు ఎద్దుకు ఏదుము
 అబ్బబ్బ ఆధరలు మాచేత కాదమ్మ - ఆక్షింఛి ఆ బండి ఫరబాదా వచ్చింది
 పూలాన ఆధరలు చెప్పరమ్మ - పువ్వుకు పుట్టెడు ఎద్దుకు ఏదుము
 అబ్బబ్బ ఆధరలు మాచేత కాదమ్మ - ఆక్షింఛి ఆ బండి ఫరబాదా వచ్చింది
 శ్రీశైలం మల్లిఖార్జున పూలానే కొనవమ్మ - పూలాన ఆధరలు చెప్పరమ్మ
 పువ్వుకు పుట్టెడు ఎద్దుకు ఏదుము - ఆబండి కొన్నానే నీవెంత మొనగత్తె
 అబ్బోసి ఆధరలు గోగిపువ్వు - మేం కొనలేమండి గోగిపువ్వు

★ మరిన్ని చెంచుపాటల కోసం 'గిరిగింజ గిరిమల్లెలు' చూడండి.

సామెతలు

అందరిది పిట్టలవేట - వీడిది బొట్టలవేట

అందినవాడికి ఆకువేయి - అందనివాడికి కేకవేయి

అడవికి అరటాకు మెత్తగ - ఊరికి మాలవాడు మెత్తగ

అడవికిపోతేమసి - ఇంటికివస్తే పసి

అడిగిన పిల్ల - కడిగిన ముఖం

అడ్డిపుట్టిగుండెకాయ - ఆరుమేగులమాంసం

అడ్డుగుడ్డ కట్టిన ఆడది - మొలతాడు కట్టిన మగవాడు

అతుకులు బొతుకులది అలపదం - చితుకులు బొతుకులది సీతపదం

అదునున వెదురు కొరుకు

అదుపులేని ఆలి - వెలుగులేని చేని

అన్నంవార్చుకున్నా - అంబలికుండ తప్పదు

అమ్మలూలు అడుక్కోవడం - పినతల్లి కోకిరి

అరవైయారు దుర్గాలకు పోతుమన్నెం లోతుగడ్డ

అరిగె అన్నం - కందిపప్పు - బర్రెనెయ్యి

అలమంతపగడ

అ(హ)రివిల్లు - కోటిగుంపుల హరివిల్లు - ఏనుగుచిక్కుల్లో అ(హ)రివిల్లు

అవిటికి వేస్తే ఆకైనా నాటుతది

ఆటకు ఓటెంలేదు - పాటకు పట్టులేదు

ఆడదానితో అడవి నడిస్తే - అడవిజీవాలు మోహిస్తాయి

ఆరుళ్ళవారికి రెండు ఆకళ్ళు

ఆలపాటలు పాడడం - అడవిరొడ్డలు ఏరడం

ఆలికి ఆరవై ఓలికి ముప్పై

ఇల్లాలులేని ఇల్లు ఇండిగెల వనం - పురుషుడులేని ఇల్లు పులి ఉన్న కోనం

ఇల్లు ఇరకటం - ఆలి మరకటం

ఈమామ మామామ ఓమామ

ఈకతీస్తే వీసెడుకొవ్వు - బూరుతీస్తే బుక్కెడుకొవ్వు

ఉట్టితే చెట్టు - లేకపోతే కొట్టు

ఉత్తమ సంకురాత్రి - ఊళ్ళమీద పోయిందయ్యా
 ఉత్తరానికి వెళ్ళినవాడు - విత్తుల మొదలు మారడు
 ఉన్నవారిసొమ్ములు తినండి - ఊరివారిపనులు చేయండి
 ఉల్లిపాయంత మాలవాడు - ఊరంతా కంపు
 ఊటనేల దుక్కికిరాదు
 ఊటనేలలో ఊడుపులు ఉద్ధరించినట్లు
 ఎగువకు కారుకోళ్ళు - దిగువకు ఊరకోళ్ళు
 ఎలుగులుదూరని ఎర్రచిడుగలు
 ఏపెహూసేటప్పుడు ఉట్టితట్టలే
 ఒక్కకుప్పకు మూడు పుట్టులు - లోచిలిపుట్టు, కుమ్మరిపుట్టు, దుమ్మాపుట్టు
 ఒడిదుడకల మెరకపొలం - జారుబురద జాగరత
 ఒదిగితిమి కొడుక - కొడువ కొంచములేదు
 ఓజులోడికి చెప్పు - ఎనుబోతుకు చెప్పు
 ఓజులోడిమాట ఒడిదుడుదెబ్బ
 కన్నగాడు కత్తి మరవడు - వెజ్జుముండ చెడిపి మరువదు
 కన్నెకు కదులు కాలవలు
 కన్నెగుల్లతేనె - మెట్ట తాబేలుమాంసం
 కన్నెపిట్ట దిగిందోయ్ - పప్పులు చల్లాలె
 కన్నెనెలలో (ఆగస్టు) కడకాళ్ళ నుండి కాలివెండిపట్టీలు అమ్ముకు తింటారు
 కలిగినది కన్నవారికైనా - పెంచిన పెదతండ్రులు మీరే
 కలిగినప్పటికీ రెడ్డివారు కట్టరు (ఇల్లు-బట్ట)
 కల్లుతాగితిమి - కమముతప్పితిమి
 కాకులు దూరని కారడవులు - గిడ్డులు చేరని గడ్డ వేనాలు
 కాపువాడికి చెప్పినమాట - గురకువేసిన అమ్ము
 కీసుబాసుదేశం-కిముడునందపురం
 కుందెడు కూటికి దాటగలడుగాని - కులానికి దాటలేడు
 కుమ్ములోన కూరలెత్తి కావించిన కమ్మదనాలు
 కూడు తింతిమి - గుణము తప్పితిమి

కొండవారిపంట - దిగువవారిపంట

కొత్తచేను కోమటి దుకాణం

కొత్తన్నం గువ్వకూర

'కొత్తకు పాతకు ఎడమైన - దసరాలో డాకు డాకు యిబ్బందులు -

పిట్టకు బొట్టకు దీముమెర్రని కాలం'

'కొత్తఫలంతిని కొవ్వి, పాతన్నంతిని బలిసి,

నాయీడువారికి తోడువారికి పడపడా దొబ్బుకుపోవాలి'.

కొరకొత్త కొడుకుపెండ్లి, అస్రకూడు - దసరాభోజనం ఒక్కసారేకుదురుతాయా

కోతులున్న (బండలున్న) చేను చేయకు

కోదుబెదురు - కణుబెదురు

కోరుకొండకు మామిడి కోడిగుడ్డంత

గంగడవు పేరు ముద్ద ముట్టో - విల్లుబద్ద పట్టో

గద్దలుదూరని గిద్దవనాలు - గిద్దులు చేరని గద్దవేనాలు

గాండులు పట్టుడు గంపనవేయుడు చెండుడి వండుడి తెడ్డెడుముక్కలు

గాళ్ళవారికి అన్నంమీద ఆశ ఎక్కువ

గుట్టలచేను కురవ - గుండెల్లో గస

గుడిసెకు రెండుగుమ్మాలండకూడదు

చలికూటికి బాలయేడ్వని కాలం

చింతలుకాస్తే చెడ్డకాలం - మామిళ్ళుకాస్తే మంచికాలం

చితుకులు బొతుకులది సీతపదం

చుట్టుగుడిసంత సుఖంలేదు

చేనుచెయ్యవాలి చేటపాక వెయ్యవాలి - బొక్కుదెంగవాలి బొట్టెకెత్తవాలి

జానైకొట్ల - నజానైకట్రారుబంట

జొండివాడు పెళ్ళానికి వదలడు - కల్లుచెట్టుకు వదలడు

డెబ్బై ఆరుతానాలకు మద్దీవీడు తల్లిదుర్గం

తవుడిచ్చికొన్నదోయి తవిటికోలన్న

తీరిపోయిన కళ్ళానికి - కోళ్ళుకోస్తే పండదు

తూలితే తల - తేలితే తోక

తూతుగొమ్ము పడుతున్నాడు గౌడు
 తెలిసినవారికి కోట్ల - తెలియనివారికి కత్తుల(రాళ్ళ)బాట
 తొలకరి వర్షం అట - బూరం పాట
 దండుకు మంచాలు - పెండ్లికి మంచాలు
 దశమి పోతులను కొరకవాలె
 దసరాకు దనకాలు
 దసరాలో డాకుడాకు ఇబ్బందులు - పిట్ట బొట్టకు దీముమెర్రని కాలం
 దాచి దాచి తింటే - మాను మానుకు వాసన
 దుకాణంమీద బియ్యం - దుక్కమీది ముక్క
 దూలవిడికి మామిడి - దులదుల రాలుతుంది
 దేవరకైన దెబ్బేగురువు
 దేవుడులేని గుడి - కలుపుతీయనిమడి
 దొంతికుండదోరశి
 దొరికితే పులాహరం - దొరక్కపోతే పామాహరం
 నడుముసన్నం నాగబంధం - తగిలి పొడిచిది పిగినిపిట్ట
 నిప్పులోన పప్పులెత్తి కావించిన నిమ్మదనాలు
 నువ్వేందిరా పులిచింత గద్దలెక్క
 నూలుపోగు నూరువరహాలు
 పంచపాండవులు పంట - దుర్యోధనుల వంట
 పండుగకు వెళితే పప్పుకూడుగాని - పెళ్ళికి వెడితే పెడతట్టు
 పండుగ రోజుల్లో తిన్నది పదెత్తులు - ఎల్లకాలం తిన్నది ఏదెత్తులు
 పందికిస్తే పచ్చికకుబలం
 పందిని కొట్టవాలె - పాలవిందు పెట్టవాలె
 పన్నెండుముఠాలకు - నల్లగవర్షర్లు పల్లాలవారు
 పదంలేకుంటే పబ్బంతీరదు
 పలకమ్మకు పడమటి కొమ్మైనా పూస్తుంది
 పల్లనపదివేయులు - కొండనొకవెయ్యి
 పసిబయలు పెద్దలంతా - పిల్లపనసఘాటీమీద విచారాలు

పాదేవారికి - కీరేవాడికి (ఏడ్చేవాడికి) సిగ్గులేదు
 పిందెపట్టిన చేను చేయకు
 పిట్టగడ్డ జలంపల్లి - పట్టపుకోలన్న
 పిట్టబొట్టకుదీము మెర్రని కాలం
 పుడితే పురుముళ్ళు - పెరిగితే పెళ్ళి - చస్తే చావు
 పులులుదూరని - పుల్లటడవులు
 పెద్దవిడికి మామిడిపేరు లేకుండాపోతుంది
 పెళ్ళి ఒకపక్క జరుగుతుంటే - పెళ్ళాం పెడపక్కన పారిపోయిందట
 పెళ్ళిచేసిచూడు - ఇల్లుకట్టిచూడు
 పేరుముద్ద ముట్టో - విల్లుబద్దపట్టో
 పైకి మన్ననలు - లోపల చెడుపులు
 పొత్తడికర్ర పొగకుచేటు
 పోయినంటి బాలగాని - పుట్టినంటి బాలగాడు
 బందపనిలో బండెడువర్షం బండెడిగాలి
 బరకబావుందిగాని రారా, పోవచ్చు
 బుధవారములు దుంబరోజులు
 మంగళారపువారమురోజు అమ్మదోసములు
 మగనాలిమెట్టు - తప్పులమామిడి
 మగోనిగుణం మాంసంకాడ - ఆడదానిగుణం కుండకాడ
 మడికి గెత్తం (ఎరువు) - బడికి బెత్తం
 మన చెట్టున మొలచినకాయ - మనమే తెచ్చుకోవాలి పెద్దలారా
 మరదలిఇల్లు మాలఇల్లు - మన్ననఇల్లు
 మసిపుట్టు మండిపుట్టు కావురాయి దుమ్మాపుట్టు
 మాఘంతో మేఘం - ఫాల్గుణంతో వర్షం
 మాటపెరిగితే - మాలవీధికి పోవాలి
 మాలకు మాటలు పొడుగు - రొయ్యకు మీసాలు పొడుగు
 మాలబొట్టెలంకాము - మన్నెచేడె పడుచులం
 మాలవాడి మాట - మంచిమిరియంగిడ్డ

మాలవాడి మాటలు తేలిక - నీటిలో మూటలు తేలిక
 మిత్తికోసం గొత్తిపని
 మినుములూరు బాటరావాలె - మురాదారికట్టు పోవాలె
 ముక్క మురుగుద్ది - మాటపెరుగుద్ది
 'ముక్కనుమకు ముక్కులు మూతులు ఎండుతుంటె - ముక్కు కమ్మలు అమ్ముకుతింటారు'
 రాగంరంభ - పదంబానిస
 రాగిసంకటి - కుందేటికూర
 రెడ్డివారి పగ - చింతాకుమూట
 లచ్చివారమురోజు మంచిదినము
 వర్షాకాలంలో వావిలేడు - శీతాకాలంలో సిగ్గులేడు
 వలపల దిరిగి వందనము - దాపల దిరిగి దండము
 వళ్ళుకు వడ్డాదిపసుపు కావాలి - పసుపుకు పల్లవునూనె కావాలి
 విరిగినకత్తి కమ్మరింటికి - మనువు చెడితే పుట్టినింటికి
 'వేటకెళ్ళి వేల్పురాజు తెస్తనన్నడు - కమ్మరిలచ్చుముడు కారాలమిరియాలు
 నూరుతనన్నడు - కమ్మరిబుడ్డడు కుండతెచ్చి వండుతనన్నడు'
 శివరాత్రి పోయినాక - చిక్కెడు గంజైనా దొరకడు
 శుక్కురారమురోజు చుక్కతగులుతది
 సంకురాత్రి మబ్బులు - మాలవాడి బొంకులు
 సవితి పలకానికి జల్లున పంట
 సవితి పలకాలకు చట్టిచెంబులు అమ్ముకొని తింటారు
 సీతకథకు చిందులు విందులు
 సుక్కలాచార్యుడు గడిమూర్తగాడు

పొదుపుకథలు

అడవికి ఆటగాడు - నెమలి

ఆడపిల్ల - అడ్డగింజ

ఇసుకను మప్పినవాడెవడు - చెదపురుగు

ఈకొండకు ఆకొండకు ఇసుపగొలుసులు - చీమలు

ఎర్రటిబుడ్డికి ఏడుగొంతుకలు - చెదపుట్ట

ఒక్కకుప్పకు మూడు పుట్టులు

కారంపండుదొర - మిరపపండు

కావువాడు వేసిన కంచెదాటనన్నది - వడ్డెరవాడు తవ్వి నీరు తాగనన్నది - కుందేలు

కొండకు కోలగాడు - కొండగొర్రె

గుంటడు గుడిలింగడు ఎంతకొట్టిన లొంగడు

గొడుగుసన్నాసిదొర - చేమతకు

చేనుకు చేటుగాడు - చెవులపిల్లి

జీలకర్రంత జీవుడికి ఏనుగంత గొద్దె - చెదపుట్ట

తంబలి తరిమెనపట్టినవాడు - సున్నిపురుగు

తల్లి ఘెడేలుమంటే - పిల్లలు పినవసలు - అడ్డగింజ

తీగెలకర్రదొర - అలుచందలు

తీడని(నూరని)కత్తి - చెంగలి ఆకు

దారికి దడ్డడు - పులి 93

నాపేరు చెవుల చెన్నప్ప - నాలగుర్రప్ప - గుడ్లగుర్రప్ప - రాగిసంకటిలోని రాజప్ప

నడుముసన్నం నాగబంధం - తగిలి పొడిచిది పిగినిపిట్ట

పేననితాడు - సేమతకాయ

భూమికిబొడ్డు - ఆకాశానికి అడ్డు; చేమకూర

మంచుకు కుంచాన పట్టినవాడు - తేనెటీగ

మరణానికి ముగ్గురు మామలు:

ఈమామ - ఈటె

మామామ - మంచం

ఓమామ - ఓదం (గొయ్యి)

మెట్టకు మేలగాడు - మేక

రాజుమీద ఓజులోడు

వసంతసంగీతమాండ్లు - వెదుళ్ళు,

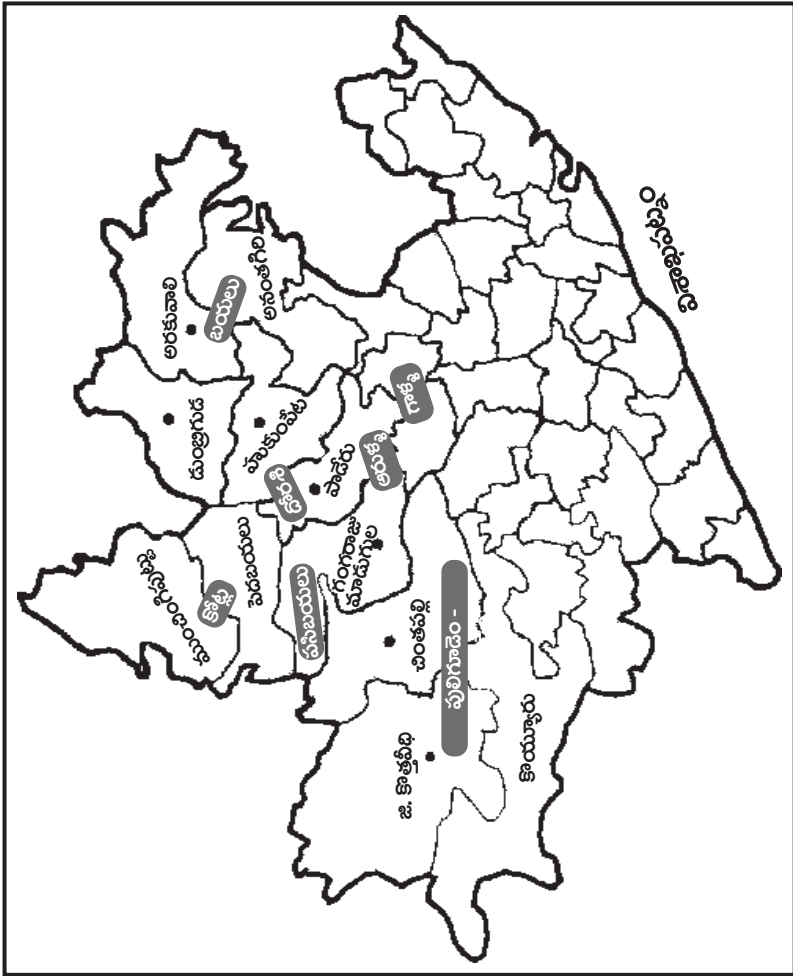
నీటివిరుగుడు మాండ్లు - పంట,

లచ్చిమిగల చింతమాండ్లు - పసుపు

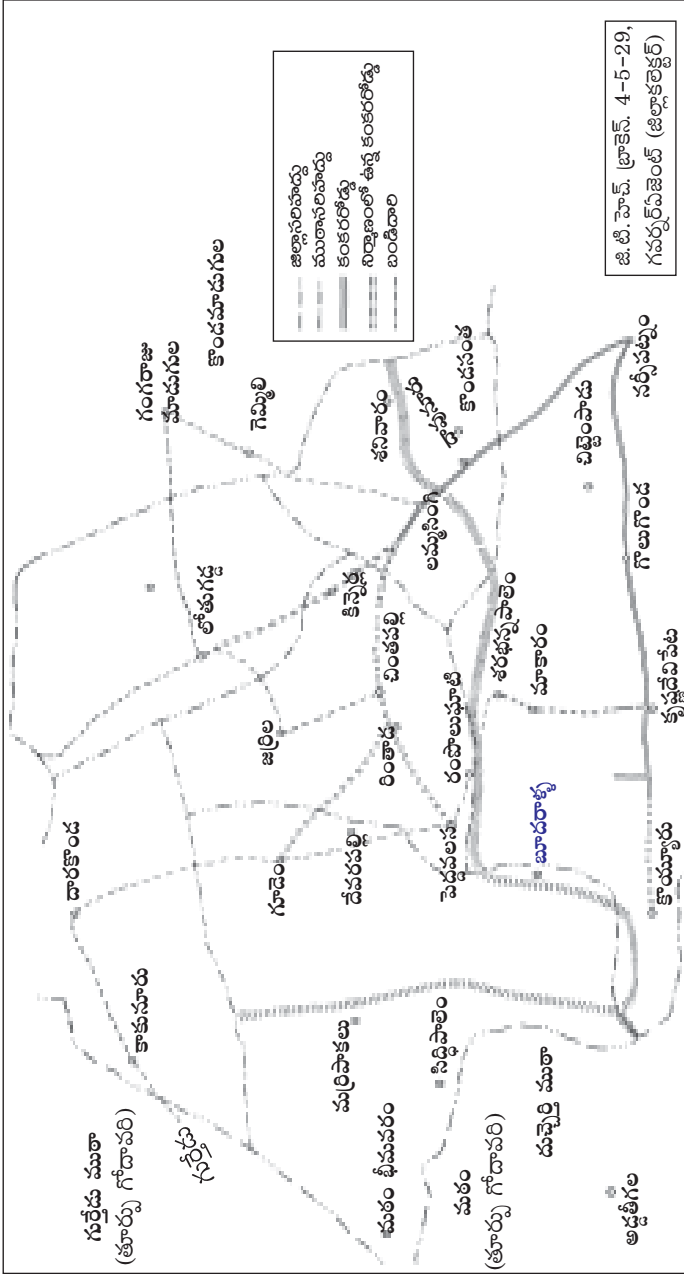

Part VI

విశాఖజిల్లాగిరిజనప్రాంతంలో వాతావరణం - భౌగోళికవిభాగాలు

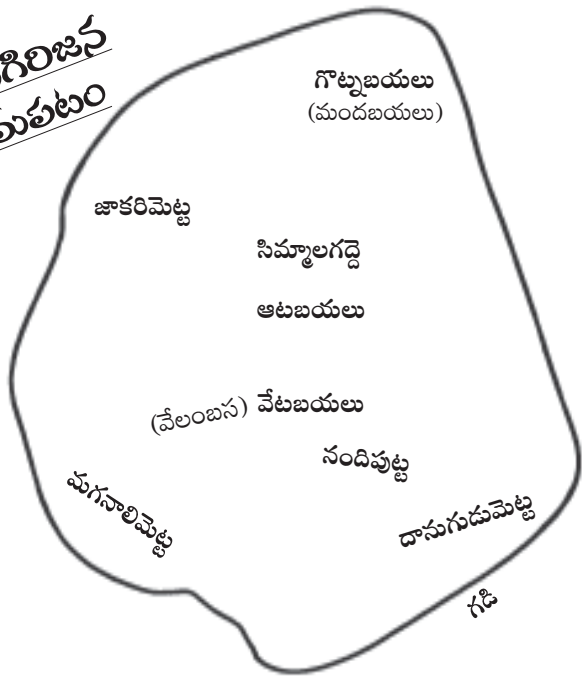

విశాఖపట్నం 4-5-29

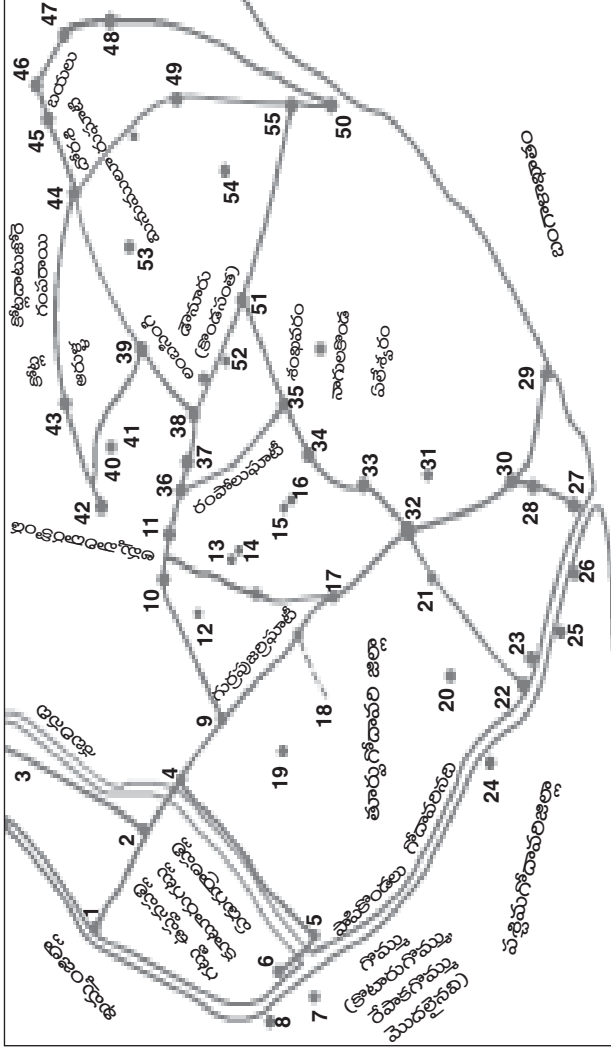

- ✦ గూడెంలోగాని, పెదవలసలోగాని, తాలూకాకేంద్రం ఏర్పాటుచేసినప్పటికీ, మఠంభీమవరం వెళ్ళడానికి నిర్మాణవ్యయంగా ఉన్న గ్రామాలగుండా - 2 రోజులు నడక పడుతుంది (★)
- ✦ ||||| ఈ గుర్తు 2500 అడుగులమించి ఎత్తుగల ఫాలోవర్గాం. ✦ మర్రిపాకలు, సిద్దిపాతెం, కొయ్యూరు, బూదరాళ్ళ, శరభస్వపాతెంపూట్టికింద ఉండగా పెదవలస, లమ్మస్థింగి ఎగువన ఉన్నాయి.
- ✦ నర్సపట్నంనుండి మఠంభీమవరం, సిద్దిపాతెం, మర్రిపాకలు వెళ్ళడానికి కృష్ణదేవి పేటదాకా బండ్లలోపెట్టి పడమరగా కొయ్యూరుమీదుగా నడివివెళ్ళాలి.

**విశాఖగిరిజన
ద్రామపటం**

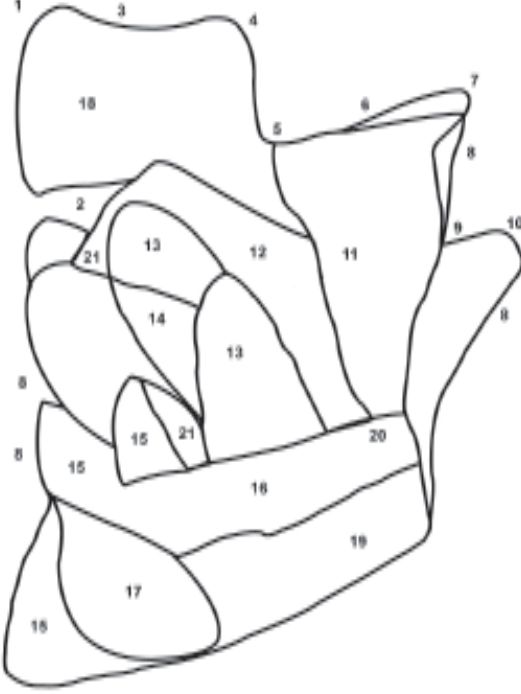
విశాఖ, గోదావరి, భవ్యంజలల్లా తెలుగు గిరిజన ప్రాంతాలు

1. భీమచలం
2. చుట్టి
3. జగదల్పూర్
4. చింతూరు
5. పరరామచంద్రపురం(దేవపల్లి)
6. కూనవరం
7. వేలేరుపాడు
8. పేరంటపల్లి
9. అప్పవరంబండ్లన్
10. సీలేరు
11. గూడెంకొత్తపేది
12. వాల్మీకిపులకొండలు
13. గుర్తేడు
14. బొడ్లంక - చవల
15. యార్లగడ్డ
16. రామవరం
17. మాచేపల్లి
18. గుణ్ణమామిడివలస
19. చిలుపూరుమస్యం
20. సీమగండి
21. చుక్కూతిగండి
22. దేవపట్నం
23. పోస్మగండి
24. కొర్రుటూరు
25. పోలవరం

26. కొవ్వూరు
27. రాజమహేంద్రవరం
28. కొర్రుకొండ
29. కాకినాడ
30. గోకవరం
31. బోస్ సీమ
32. రంపచోడవరం
33. అద్దతీగల
34. రాజవొమ్మంగి
35. కృష్ణదేవపేట
36. రింతాడబండ్లన్
37. చింతపల్లి
38. లోతుగడ్డబండ్లన్
39. గంగరాజుమాడుగుల
40. చలిగూడెం
41. పుల్లిగూడెం
42. కింకంట
43. సెదలయలు
44. పాడేరు
45. హుకుంపేట
46. అరకు
47. అనంతగిరి
48. శృంగవరపుకోట
49. మాడుగుల
50. విశాఖ
51. నర్సపట్నం
52. శాంతికోండలు
53. పసిబయలు
54. పిట్టగడ్డబండ్లపల్లి
55. వడ్డాది

అడవి - కొండలు - నెలవులు

1. కట్టవ
2. మెట్ట
3. మందం
4. వేణంఅంచు
5. జవుక
6. కొరెం
7. కొపిరెం
8. తరుము
9. తేలు
10. గొమ్ము
11. ఎకురుకొండ
12. ఒడిదడక
13. కొండ
14. గొంది
15. మెట్ట
16. తారటిఅడవి
17. లాగబొక్క
18. చేటవేణము
19. లంక
20. ఉరుకు
21. లొద్ది

జంతువుల స్థలాలు:

1. మెట్ట
2. ఒడిదడక
3. లొద్ది
4. గొంది
5. తారటిఅడవి
6. లంక
7. కొండ
8. తేనెపట్టు
9. లాగబొక్కలో:
  - నేదులు, ఎలుగుబంటులు, పాములు, పులులు, నక్కలు,
  - రెంచుకుక్కలు, అడవిపందులు వర్షాకాలంలో తలదాచుకుంటాయి.

1. రెంచుకుక్కలు
2. పులి
3. ఎలుగు
4. నేదు
5. పాములు

- పల్లాలబొర్రంరెడ్డి, మారేడుమిల్లి

ఆరకులోయలో కొబియాల ఋతువులు-నెలలు-ఆటపాటలు

- పుష్యం - సంక్రాంతి - ధింసానాట్యం
- మాఘం - “మాఘంతో మేఘం - ఫాల్గుణంతో వర్షం”
- ఫాల్గుణం - పొగును - సంగిడి ఆటలు, పప్పులపండుగ
- చైత్రం - తోడిపాటలు, ఇటింపండుగ
(ఆలపాటలు మొదలు-సంగిడి ముగింపు)
- వైశాఖం - బొయ్కుండ (పెండ్లికుండ-ఐరేనికుండ)
- జ్యేష్ఠం - లంజేటి అంటే పొట్టిజడ (వెన్ను)
(ఈనెల పౌర్ణమి అయినాక సామలు ఇక చల్లరు)
- ఆషాఢం - భాద్రపదం - సయిలోరి పాటలు. కొర్రకొత్త
- ఆశ్వయుజం - ఓసనెల
- దసరా - జంతువులు కూడే సమయం.
- దీపావళి - పెద్దలపండుగ
- మార్గశిరం - మంచునెల

★ పొరుగుగిరిజనుల ఋతువుల, నెలలవరుస, తెలుగు గిరిజనులకాలచక్రాన్ని మరింత అర్థం చేసుకోవడానికి ఉపయోగపడుతుంది.
ఆదివాసి లోకోర్, పొరబ్కథ (ఆదివాసీల పండుగలు) 1978 సమగ్ర గిరిజన అభివృద్ధిసంస్థ, పాడేరు.

గోదావరిమన్యం ఋతుచక్రం

- జనవరి - దేశవిడి : (సంక్రాంతి) దేశమంతా పండుగవిడిపోతుంది
- ఫిబ్రరి - బాద్దం : పప్పులపండుగ, పిండిపండుగ, రాజులపండుగ, శివరాత్రి
 'రండో చేరి పాండవులారా భోంచేయరండో'
 'లేలేలమ్మారో ఓలే లేలా లేలా'
- మార్చి - కొత్తమాస : భూదేవిపండుగ, విత్తనాలపండుగ
 'పుట్టినదాట భూమి దేవుడు పూరడి పిట్టలవన్నె'
- ఏప్రిల్ - కోరుకొండ : కోరుకొండకొలుపు (రథోత్సవం)
 'కోరుకొండకు మామిళ్ళు కోడి గుడ్డంత'
 మామిడిపండుగ, భద్రాచలంలో దేవుడిపెళ్ళి
- మే - గంగాలమ్మపండుగ: ఎర్రగాయరొణ్ణి - కణుసుమొరకలఎండ
 పండుగ పదాలు : 'ఆడవాలె పాడవాలె - వేడుకాలు చెయ్యవాలెయా'
 అమ్మవారు ఉండేటప్పుడు ఆడేపాడే బాలలము
 పెళ్ళి పదాలు : అచ్చుకోడ లయ్యోకోడ లాలచ్చీరి బాలకోడలా
 లిల్లిబూచో లిల్లేలేవో లల్లవారు బాలకోడలా
- జూన్ - దూలవిడి : దూలవిడికి మామిడి దులదుల రాలుతుంది
- జూలై - పెద్దవిడి : పెద్దవిడికి మామిడి పేరులేకుండా పోతుంది
- ఆగష్టు-కొత్తలుకలపడం : మునుకోలుకు ముద్ద (బొంత) తొలిపంట
- సెప్టెంబరు - కన్నె : 'కన్నె పిట్ట దిగిందోయ్ పప్పులు చల్లాలి'
- అక్టోబరు - దసరా : బరువడి (గండుపిల్లి)
 'దశమి పోతులు కొరకవాలె' అనుకుంటుంది
 'దసరాకు కొత్తపాతల ఎడం - డాకు డాకు ఇబ్బందులు'
- నవంబరు-సవితి, పలకం: 'చలికూటికి బాల ఏడ్వని కాలం'
- డిసెంబరు-సవితి, పలకం: 'సవితి పలకానికి జల్లున పంట'

చైత్రం	ఏప్రియల్-మే	ఇటిం	కోరుకొండ
వైశాఖం	మే-జూన్	బైశాగి	కొత్తఅమావాస్య
జ్యేష్ఠం	జూన్-జులై	అవిటి (లంజేటి)	దూలవిడి
ఆషాఢం	జులై-ఆగష్టు	దూలఅవిటి (ఆషాడం)	పెద్దవిడి
శ్రావణం	ఆగష్టు-సెప్టెంబర్	మునుకోలు (బందపని)	మునుకోలు
భాద్రపదం	సెప్టెంబర్-అక్టోబర్	కన్నె	కన్నె
ఆశ్వయుజం	అక్టోబర్-నవంబర్	దసరా	దసరా
కార్తీకం	నవంబర్-డిసెంబర్	సవితి	సవితి
మార్గశిరం	డిసెంబర్-జనవరి	పలకం	పలకం
పుష్యం	జనవరి-ఫిబ్రవరి	సంకురాత్రి	దేశవిడి
మాఘం	ఫిబ్రవరి-మార్చి	శివరాత్రి	శివరాత్రి
ఫాల్గుణం	మార్చి-ఏప్రియల్	పొగును	బాడ్డం

గోదావరి, విశాఖలలో ఆచారాలు - నుడికారాలు

కొత్తలుకలపదం	= వెన్నులుముంపదం
దేశవిడి	= సంక్రాంతి
భూదేవిపండుగ	= నందిపండుగ
అడవిరాజులు	= కొండదాసుగుడు
గంగాలమ్మ (గొర్రెవారి ఆడపడుచు)	= మాలగంగు (మండిపర్వతం)
రాజులపండుగ, పప్పులపండుగ, విత్తనాలపండుగ, భూదేవిపండుగ	= నందిపండుగ
పన్నెండురాటలపందిరి	= బొయ్యికట్టి పెండ్లి
మన్ననచుట్టరికాలు	= నేస్తంకట్టడం
దూలవిడికి మామిడి దులదులరాలుతుంది	= దూలపురుగుపడేనెల

మునుకోలుకు ముద్ద (బొంత పండేనెల) = మునుకోలుకు ముద్ద చేసుకును

చెంచుల కాలజ్ఞానం

‘వెన్నెలనుండి మబ్బుల్లోకి - మబ్బులనుండి వెన్నెల్లోకి’

-
- కానుగచెట్టు పూసినప్పుడు కాళ్ళువస్తాయి
  - రేలచెట్టు పూసినప్పుడు రెక్కలు వస్తాయి
  - ఏగిపూసినప్పుడు ఏగి బండలపై ఎగురుతాయి
  - కోరిందలు పూసేటప్పుడు కాటుతక్కువ (దీపావళి)
  - ఏపెపూసేటప్పుడు ఉట్టి తట్టలే (శ్రావణం)
  - ఎర్రబలుసు పగిలినప్పుడు కాటుఎక్కువ (తొలకరి)
  - నేండ్రగడ్డిమీద అన్ని జంతువులు బలుస్తాయి
  - చీడగడ్డిమీద ఉడుం బలుస్తాది
  - ఏడుముండ్ల గడ్డిమీద కణితిపోతు బలుస్తాది

శివుని దొంగపెళ్ళి	-	సంక్రాంతి
అసలుపెళ్ళి	-	శివరాత్రి
సలేశ్వరం జాతర	-	చైత్రపూర్ణిమ
తొలిఏకాదశి	-	పాలంకవీరన్న
మంతనాలమ్మ జాతర	-	ఉగాది

I.

వర్ణవివక్ష

అవుమాంసం తినే జాతులు/తెగలు
అపవిత్రులు (అంటరానివారు)
పాలితులు
ఊరిపొలిమేర అవతలదేవతలు
వర్ణసంకరానికి శిక్ష : వెలి

అవుమాంసం వదిలేసిన జాతులు/తెగలు
పవిత్రులు
పాలకులు
గ్రామదేవతలు
తప్పు

II.

నమ్మకాలదొంతరలు

1.

నూలుపోగు నూరువరహాలు

పన్నెండురూటలపందిరి
చుట్టూ బిళ్ళనూలు చుడతారు
(పెళ్ళి)

మిడతరూపున వచ్చిన
పెతరకు దినకార్యం జరిపిస్తామని
నూలుపోగు కడతారు (పెతర)

2.

నేరేడు
(సంకుమాసు)

ఇంటికి
తొలిరాట

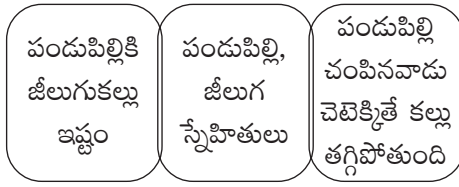
నేరేడుకింద
దేవుడుబస

శుద్ధికోసం
నేరేడుమండతో
నీళ్ళు
జల్లుకుంటారు

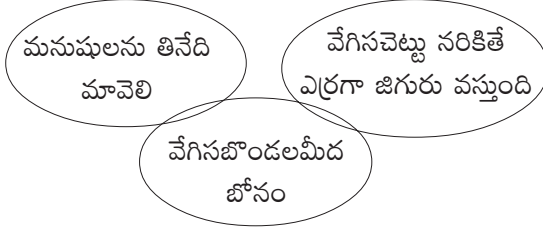
వధూవరులు
నేరేడుబల్లమీద
కూర్చుంటారు

నేరేడు కర్రతో
పెళ్ళికానివారు
పలుకర్ర
చేయకూడదు

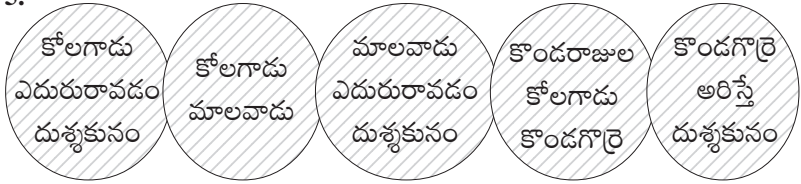
3.

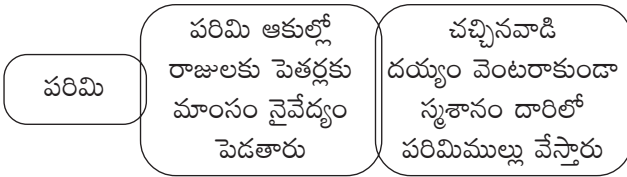
4.

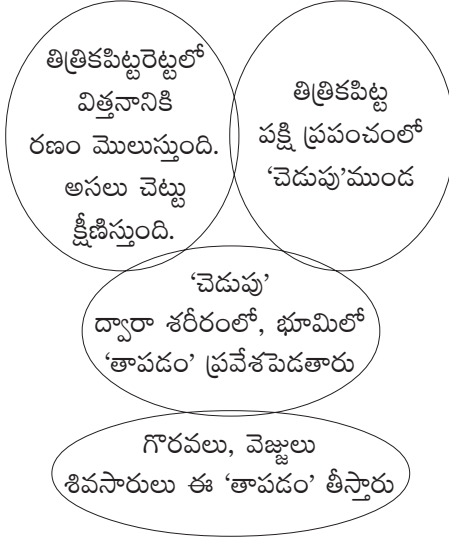
5.

6.

7.

సంస్కారాలు

భూమికి బొడ్డు-అకసానికి అడ్డు
...చేమదుంప, చేమఆకు

ఇసుకను మప్పినవాడు - చెద

పచ్చి మాంసం
పచ్చినీళ్ళ స్నానం
పచ్చి బద్దలు

అడ్డుగుడ్డ కట్టిన ఆడది
మొలతాడు కట్టిన మగవాడు

ఇల్లుసేయడం

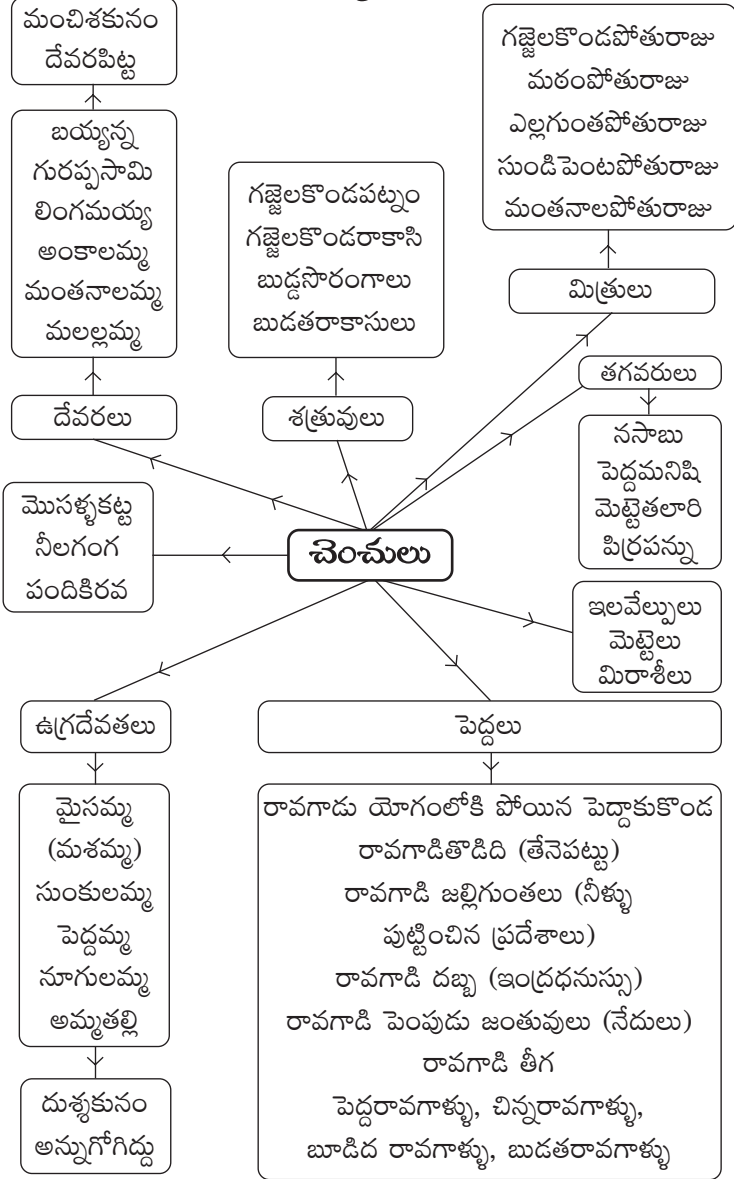
కుండన వండిది అంబలి (ఉడికించడం)
పెంకన వేపింది సురువులు (వేయించడం)

గోరుకోసిన కోడి
(ముడుపుకట్టడం)

అడిగినపిల్ల కడిగినముఖం
కాల్దొక్కి కంకణం కట్టవాలె (కన్యాదానం)

III.

చెంచుల ప్రతంచం

IV.

కుడి	-	ఎడమ
శుభం	-	అశుభం
బొట్టు	-	వాత
ప్రదక్షిణం	-	అప్రదక్షిణం
సవ్యం	-	అపసవ్యం
అక్షతలు (పసుపు)	-	అక్షతలు (తెలుపు) దేవతలు నల్లనువ్వులు (పితృదేవతలు)
నివ్వాలి	-	కొంగుపతికడబ్బు
నేరేడు	-	పరిమి
పూజ	-	చెడుపు
పీనె	-	పాడె

పరిమి	-	పెతరలు
వేగిస	-	మావెలి
నేరేడు	-	భూదేవి, సంకుదేవుడు
జీలుగు	-	పాండవులు
కన్నెజీలుగు	-	కన్నెలు
అరటిపువ్వుకేసరాలు	-	హనుమంతుపగడ (సత్తెవిత్రనాలు)
రెల్లపూలు	-	గంగాలమ్మ
దేవగుమ్మడి	-	దేవతలు
మంచిగుమ్మడి	-	మానవులు
సరితేనె	-	మల్లమ్మగడ్డ
ఒంటరికణుసు	-	అడవిరాజులు
పుట్టకూడు	-	జాంబవంతుడు
రివ్వబెత్తలు	-	శివసార్లు
చేప, తాబేలు, కప్ప, ఎండ్రిక	-	జలగన్నికలు

తొండ, బల్లి, డొక్కి, ముంగిస	-	గురువులు
అడవిజంతువులు	-	అడవిగొల్లలు
క్రూరజంతువులు	-	దానుగుడు
ఆరెమాను	-	అర్జునుడు
కొండగొర్రె	-	రాజులకోలగాడు
ఏటింత	-	పక్షులలో కోలగాడు
తిత్రికపిట్ట	-	చెడుపుముండ
వేటగుంజి (గుడ్లగూబ)	-	పక్షులలోరాజు
బింగిరాజు (మైనా)	-	బ్రాహ్మణుడు
రాచెలుక (శాకాహారఅడవిజంతువు)	-	దానుగుడు (సాధుస్వరూపం)
చెదలు	-	నందమ్మ
దేవరిపిట్ట (వడ్రంగి)	-	మంచినకునం
అన్నుగో గిద్దు (తేనెల తెరవడు)	-	దుశ్శకునం
ముహూర్తగాడు	-	మోర్ధ (పందికొక్కు)

VI.

ప్రకృతి	-	సంస్కృతి
నిషేధం	-	అనుమతి
దానుగుడు (అడవిరాజులు)	-	పాండవరాజులు
అమ్మతల్లి	-	జాంకరి
మావెలి	-	గొంతెమ్మ, నందమ్మ
బాసలు	-	కొత్తలు
ఉడికించడం	-	వేయించడం
మారుపేర్లు (నిందాస్తుతి)	-	స్తుతినంద
రూపకం	-	రూపకం

విశాఖమన్వంత్య వ్యవసాయంలో సమస్యలు - పరిష్కారాలు

పాతచేలు, ఉగంకొట్టడం, ఎండ్రికనీళ్ళు, నీటికట్టులు
క్రూరజంతువులు (దానుగుడు)
అడవికిపోతే మసి - ఇంటికివస్తే పసి
తూరుపు కుంచం-పడమర కుంచం (తూకాలలో మోసాలు)
చింతలుపూస్తే చెడ్డకాలం, మామిళ్ళుపూస్తే మంచికాలం
(మోతబరువు ఎక్కువ, ధరతక్కువ)
ఆరువేయుల పూరుబయలు (సంతలలో మాయలు)
పల్లిన పదివేయులు (అప్పులు, వడ్డీలు, మోసాలు)
మిత్తికోసం గొత్తిపని, చెడుపులు (అసూయ)
తగవులలో మెలికలు (విత్తుదే పంట x చేసుదే పంట)

దేవుడు లేని గుడి - కలుపు తీయని మడి
మడికి గెత్తం - బడికి బెత్తం, అదుపులేని ఆలి - వెలుగు లేని చేని
పిందె పట్టిన చేను చేయకు - కొత్తచేను కోమటివాడి దుకాణం
అడవికి పోతే మసి - ఇంటికి వస్తే పసి
పనిముట్లకు 'పదును పూయించుకోవడం'
విత్తనాలు (అన్నమూలదేవి), ఎద్దులు (నందమ్మ),
భూమికిపట్టా (తాతసుంకమరాజు), కోలన్న (గ్రామనౌకరు)

గంగాలమ్మ
గొడై(వాలీకి)వారి ఆడపడుచు
మన్నన చుట్టరికాలు

జంగాలు
పెత్తర్లు
గూనకుదురు

భూదేవిపండుగ
పాండవరాజులు
కొత్తలు
పూజార్లు లెంకలు

గన్నికలు - చెట్టుపండుగ
గొల్లలు - మామిడిపండుగ
అడవిరాజులు - రాజులపండుగ

గొట్టుబస
నగరిబస
చేవడిబస
నెగడుబస
సమర్చింతలు
భూదేవిచింతలు
గోవుల, గుబ్బుళ్లమామిడి
గంగాలమ్మబస
మగనాలిమెట్ట

కొండరెడ్డు

మావెలి
దారిపండుగ

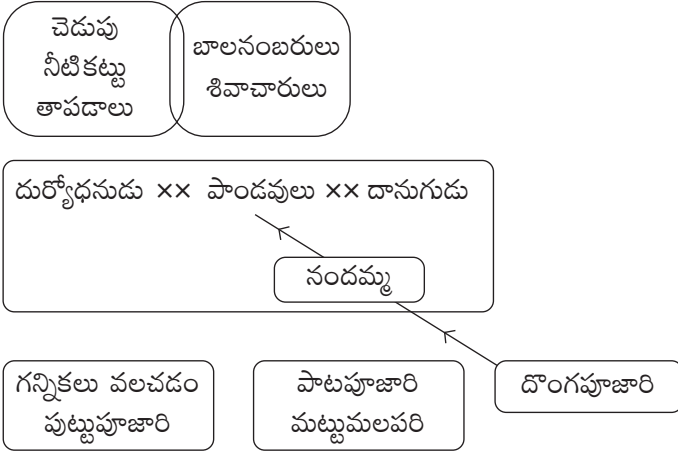
గొరవలు
వెజ్జులు
చెడుపులు

జాతరలు
శివరాత్రి
కోరుకొండ

స్థానికులు+వలసలు
కాచికట్టు

గ్రామమునసబు
పెత్తందారు/ పిన్నపెద్ద
ముతాదారు
మన్నబుదారు (రంప)

నందిపండుగలో పాత్రధారులు, సూత్రధారులు

గురగేదెలు (అడవిదున్నలు)	-	గేదెలు
కారుకోళ్ళు	-	కోళ్ళు
కొండమేకలు	-	మేకలు
కొండగొర్రెలు	-	గొర్రెలు
బరవడి	-	నక్క
పండుపిల్లి	-	పిల్లి
కొండపిచ్చుక (కన్నె)	-	పిచ్చుక
జముడుకాకి	-	కాకి
కొండముచ్చు (అలమబండ)	-	కోతి

ఉత్పత్తి సంబంధాలు - న్యాయాలు

